

BELGISCHE KAMER VAN
VOLKSVERTEGENWOORDIGERS

25 juni 2018

WETSONTWERP

**tot harmonisatie van de begrippen
elektronische handtekening en duurzame
gegevensdrager en tot opheffing van
de belemmeringen voor het sluiten van
overeenkomsten langs elektronische weg**

INHOUD

	Blz.
Samenvatting	3
Memorie van toelichting	4
Voorontwerp	26
Impactanalyse	36
Advies van de Raad van State	50
Wetsontwerp	58
Coördinatie van de artikelen	71

CHAMBRE DES REPRÉSENTANTS
DE BELGIQUE

25 juin 2018

PROJET DE LOI

**visant à harmoniser les concepts
de signature électronique et
de support durable et à lever des
obstacles à la conclusion de contrats
par voie électronique**

SOMMAIRE

	Pages
Résumé	3
Exposé des motifs	4
Avant-projet	26
Analyse d'impact	43
Avis du Conseil d'État	50
Projet de loi	58
Coordination des articles	91

De regering heeft dit wetsontwerp op 25 juni 2018 ingediend.

Le gouvernement a déposé ce projet de loi le 25 juin 2018.

De “goedkeuring tot drukken” werd op 25 juni 2018 door de Kamer ontvangen.

Le “bon à tirer” a été reçu à la Chambre le 25 juin 2018.

N-VA	:	Nieuw-Vlaamse Alliantie
PS	:	Parti Socialiste
MR	:	Mouvement Réformateur
CD&V	:	Christen-Democratisch en Vlaams
Open Vld	:	Open Vlaamse liberalen en democraten
sp.a	:	socialistische partij anders
Ecolo-Groen	:	Ecologistes Confédérés pour l'organisation de luttes originales – Groen
cdH	:	centre démocrate Humaniste
VB	:	Vlaams Belang
PTB-GO!	:	Parti du Travail de Belgique – Gauche d'Ouverture
DéFI	:	Démocrate Fédéraliste Indépendant
PP	:	Parti Populaire
Vuye&Wouters	:	Vuye&Wouters

Afkortingen bij de nummering van de publicaties:

DOC 54 0000/000: Parlementair document van de 54e zittingsperiode + basisnummer en volgnummer
 QRVA: Schriftelijke Vragen en Antwoorden
 CRIV: Voorlopige versie van het Integraal Verslag
 CRABV: Beknopt Verslag
 CRIV: Integraal Verslag, met links het definitieve integraal verslag en rechts het vertaald beknopt verslag van de toespraken (met de bijlagen)

PLEN: Plenum
 COM: Commissievergadering
 MOT: Moties tot besluit van interpellaties (beigekleurig papier)

Abréviations dans la numérotation des publications:

DOC 54 0000/000: Document parlementaire de la 54e législature, suivi du n° de base et du n° consécutif
 QRVA: Questions et Réponses écrites
 CRIV: Version Provisoire du Compte Rendu intégral
 CRABV: Compte Rendu Analytique
 CRIV: Compte Rendu Intégral, avec, à gauche, le compte rendu intégral et, à droite, le compte rendu analytique traduit des interventions (avec les annexes)

PLEN: Séance plénière
 COM: Réunion de commission
 MOT: Motions déposées en conclusion d'interpellations (papier beige)

Officiële publicaties, uitgegeven door de Kamer van volksvertegenwoordigers

Bestellingen:
 Natieplein 2
 1008 Brussel
 Tel.: 02/ 549 81 60
 Fax: 02/549 82 74
 www.dekamer.be
 e-mail: publicaties@dekamer.be

De publicaties worden uitsluitend gedrukt op FSC gecertificeerd papier

Publications officielles éditées par la Chambre des représentants

Commandes:
 Place de la Nation 2
 1008 Bruxelles
 Tél.: 02/ 549 81 60
 Fax: 02/549 82 74
 www.lachambre.be
 courriel: publications@lachambre.be

Les publications sont imprimées exclusivement sur du papier certifié FSC

SAMENVATTING

Dit ontwerp beoogt de harmonisatie van de terminologie, gebruikt ter verwijzing naar de elektronische handtekening en de duurzame gegevensdrager in de Belgische federale wetgeving. Het wil een duidelijk juridisch kader voor de elektronische handtekening en de duurzame gegevensdrager inrichten, dat ook zo eenvoudig mogelijk en geharmoniseerd is, en met bijzondere aandacht voor compatibiliteit van de voorgestelde wijzigingen met de toepasselijke Europese wetteksten. Het wil ook de obstakels wegwerken voor het sluiten van overeenkomsten langs elektronische weg.

RÉSUMÉ

Le présent projet a pour objet d'harmoniser les formulations employées, dans la législation fédérale belge, pour désigner les notions de signature électronique et de support durable. Il vise à mettre en place un régime juridique clair, aussi simple que possible et harmonisé de la signature électronique et du support durable, et veille à ce que les modifications proposées soient compatibles avec les textes de droit européen applicables. Il vise également à lever des obstacles à la conclusion de contrats par voie électronique.

MEMORIE VAN TOELICHTING

DAMES EN HEREN,

ALGEMENE TOELICHTING

Dit ontwerp beoogt de harmonisatie van de terminologie, gebruikt ter verwijzing naar de elektronische handtekening en de duurzame gegevensdrager in de Belgische federale wetgeving. Het wil een duidelijk juridisch kader voor de elektronische handtekening en de duurzame gegevensdrager inrichten, dat ook zo eenvoudig mogelijk en geharmoniseerd is, en met bijzondere aandacht voor compatibiliteit van de voorgestelde wijzigingen met de toepasselijke Europese wetteksten. Het wil ook de obstakels wegwerken voor het sluiten van overeenkomsten langs elektronische weg.

A. Elektronische handtekening

De elektronische handtekening wordt vandaag op Europees niveau gereguleerd door de verordening (EU) nr. 910/2014 van het Europees Parlement en de Raad van 23 juli 2014 betreffende elektronische identificatie en vertrouwensdiensten voor elektronische transacties in de interne markt en tot intrekking van richtlijn 1999/93/EG (hierna eIDAS-verordening). Deze Europese verordening is van toepassing sinds 1 juli 2016. Zoals het opschrift van de verordening aangeeft, vervangt deze de Richtlijn 1999/93/EG van het Europees Parlement en de Raad van 13 december 1999 betreffende een gemeenschappelijk kader voor elektronische handtekeningen.

In artikel 3 van de eIDAS-verordening worden drie types elektronische handtekeningen beschreven en gedefinieerd in functie van het niveau van beveiliging dat ermee kan worden bereikt. Het betreft:

— de “elektronische handtekening”: gegevens onder elektronische vorm, die gehecht zijn aan of logisch verbonden zijn met andere gegevens in elektronische vorm en die de ondertekenaar gebruikt om te ondertekenen;

— de “geavanceerde elektronische handtekening”: een elektronische handtekening die voldoet aan de eisen van artikel 26 van de eIDAS-verordening, met name dat ze:

- o op unieke wijze aan de ondertekenaar verbonden is;
- o het mogelijk maakt de ondertekenaar te identificeren;

EXPOSÉ DES MOTIFS

MESDAMES, MESSIEURS,

EXPOSÉ GÉNÉRAL

Le présent projet a pour objet d'harmoniser les formulations employées, dans la législation fédérale belge, pour désigner les notions de signature électronique et de support durable. Il vise à mettre en place un régime juridique clair, aussi simple que possible et harmonisé de la signature électronique et du support durable, et veille à ce que les modifications proposées soient compatibles avec les textes de droit européen applicables. Il vise également à lever des obstacles à la conclusion de contrats par voie électronique.

A. Signature électronique

La signature électronique est aujourd'hui réglementée, au niveau européen, par le règlement (UE) n° 910/2014 du Parlement européen et du Conseil du 23 juillet 2014 sur l'identification électronique et les services de confiance pour les transactions électroniques au sein du marché intérieur et abrogeant la directive 1999/93/CE (ci-après règlement eIDAS). Ce règlement européen est applicable depuis le 1er juillet 2016. Comme son intitulé l'indique, il a remplacé la Directive 1999/93/CE du Parlement européen et du Conseil, du 13 décembre 1999, sur un cadre communautaire pour les signatures électroniques.

Le règlement eIDAS identifie et définit, en son article 3, trois types de signatures électroniques distinctes, qui sont fonction du niveau de sécurité qu'elles permettent d'atteindre. Il s'agit de:

— la “signature électronique”: des données sous forme électronique, qui sont jointes ou associées logiquement à d'autres données sous forme électronique et que le signataire utilise pour signer;

— la “signature électronique avancée”: une signature électronique qui satisfait aux exigences fixées à l'article 26 du règlement eIDAS, à savoir qu'elle doit:

- o être liée au signataire de manière univoque;
- o permettre d'identifier le signataire;

o tot stand is gekomen met gegevens voor het aanmaken van elektronische handtekeningen die de ondertekenaar met een hoog vertrouwensniveau onder zijn uitsluitende controle kan gebruiken; en

o op zodanige wijze aan de daarmee ondertekende gegevens verbonden is, dat elke wijziging achteraf van de gegevens kan worden opgespoord;

— de “gekwalficeerde elektronische handtekening”: een geavanceerde elektronische handtekening die tot stand is gekomen met een gekwalficeerd middel voor het aanmaken van gekwalficeerde elektronische handtekeningen en gebaseerd is op een gekwalficeerd certificaat voor elektronische handtekeningen.

In het Belgische recht ging de inwerkingtreding van de eIDAS-verordening gepaard met de aanneming van de wet van 21 juli 2016 ter uitvoering van en ter aanvulling op de verordening (EU) nr. 910/2014 van het Europees Parlement en de Raad van 23 juli 2014 betreffende elektronische identificatie en vertrouwensdiensten voor elektronische transacties in de interne markt en tot intrekking van richtlijn 1999/93/EG, houdende invoeging van titel 2 in boek XII “Recht van de elektronische economie” van het Wetboek van economisch recht en houdende invoeging van de definities eigen aan titel 2 van boek XII en de bepalingen voor toepassing van de wet eigen aan titel 2 van boek XII, in boeken I, XV en XVII van het Wetboek van economisch recht (hierna wet van 21 juli 2016).

Ten gevolge van een twintigtal jaar van wetgevende initiatieven met het oog op het aanpassen van het geldende normatieve kader om het gebruik van de elektronische handtekening mogelijk te maken, vertoont de Belgische federale wetgeving vandaag een grote diversiteit aan formuleringen, gebruikt om te verwijzen naar de elektronische handtekening. Er werden meer dan 15 verschillende uitdrukkingen genoteerd. Ze kunnen in meerdere categorieën worden gerangschikt.

— Om te beginnen beperken sommige bepalingen zich tot het gebruik van de termen “elektronische handtekening”, “numerieke handtekening” of “digitale handtekening” zonder enige andere referentie. De bepaling geeft geen bijkomende informatie over de vorm van de elektronische handtekening en de voorwaarden waaraan ze moet voldoen.

— Andere reglementeringen verwijzen soms impliciet, soms uitdrukkelijk, naar de oude wet van 9 juli 2001 houdende vaststelling van bepaalde regels in verband met het juridisch kader voor elektronische handtekeningen en certificatediensten, die de richtlijn 1999/93 omzette en die door de wet van 21 juli 2016 werd opgeheven

o avoir été créée à l’aide de données de création de signature électronique que le signataire peut, avec un niveau de confiance élevé, utiliser sous son contrôle exclusif, et;

o être liée aux données associées à cette signature de telle sorte que toute modification ultérieure des données soit détectable;

— la “signature électronique qualifiée”: une signature électronique avancée qui est créée à l’aide d’un dispositif de création de signature électronique qualifié, et qui repose sur un certificat qualifié de signature électronique.

En droit belge, l’entrée en vigueur du règlement eIDAS a été accompagnée par l’adoption de la loi du 21 juillet 2016 mettant en œuvre et complétant le règlement (UE) n°910/2014 du parlement européen et du conseil du 23 juillet 2014 sur l’identification électronique et les services de confiance pour les transactions électroniques au sein du marché intérieur et abrogeant la directive 1999/93/CE, portant insertion du titre 2 dans le livre XII “Droit de l’économie électronique” du Code de droit économique et portant insertion des définitions propres au titre 2 du livre XII et des dispositions d’application de la loi propres au titre 2 du livre XII, dans les livres I, XV et XVII du Code de droit économique (ci-après loi du 21 juillet 2016).

Fruit d’une vingtaine d’années d’initiatives législatives visant à adapter le cadre normatif en vigueur dans le but de permettre l’utilisation de la signature électronique, la législation fédérale belge révèle actuellement une grande diversité dans les formulations employées pour désigner la signature électronique. Plus d’une quinzaine d’expressions distinctes ont été identifiées. Elles peuvent être regroupées en plusieurs catégories.

— Certaines dispositions, tout d’abord, se limitent à faire usage des termes “signature électronique”, “signature numérique” ou “signature digitale”, sans autre référence. La disposition ne donne pas plus d’informations quant à la forme que doit revêtir la signature électronique et aux conditions qu’elle doit rencontrer.

— D’autres réglementations font un renvoi, tantôt implicite, tantôt exprès, à l’ancienne loi du 9 juillet 2001 fixant certaines règles relatives au cadre juridique pour les signatures électroniques et les services de certification, qui avait transposé la directive 1999/93, et qui a été abrogée par la loi du 21 juillet 2016. Ainsi, l’article

. Zo voorziet artikel 4, tweede lid, van de wet van 29 april 2013 betreffende de door de advocaten van de partijen medeondertekende onderhandse akte erin dat de advocatenakte kan worden voorzien van een elektronische handtekening in de zin van artikel 4, § 4, van de wet van 9 juli 2001, wat hen vrijstelt van de verplichting om deze op te stellen in evenveel originelen als er partijen zijn.

— Er bestaan ook bepalingen die niet verwijzen naar de wet van 9 juli 2001, maar naar artikel 1322 van het Burgerlijk Wetboek. Artikel 11, lid 3, van het Wetboek diverse rechten en taksen voorziet bijvoorbeeld erin dat de getarifeerde akten en geschriften onderhevig zijn aan de rechten op geschriften zodra zij zijn opgemaakt en ondertekend of geparafeerd, hetzij met de hand, hetzij via elektronische handtekening zoals bepaald bij artikel 1322 van het Burgerlijk Wetboek. Toch moet worden onderstreept dat artikel 1322 van het Burgerlijk Wetboek geen vorm van elektronische handtekening bepaalt als dusdanig, maar alleen de voorwaarden waaronder een elektronische handtekening kan voldoen aan de vereiste van een handtekening, op het niveau van het recht van bewijsvoering. Deze verwijzing naar het artikel 1322 van het Burgerlijk Wetboek is dus niet adequaat, en daarom beperkt onderhavig wetsontwerp zich tot een verwijzing naar de drie soorten van elektronische handtekening die duidelijk gedefinieerd en geharmoniseerd worden in de eIDAS-verordening, en niet langer naar het artikel 1322 van het Burgerlijk Wetboek. Dankzij dergelijke benadering kan bovendien worden geanticipeerd op eventuele toekomstige wijzigingen of een opheffing van dit artikel, of zelfs een vervanging ervan door een functionele definitie van de handtekening in het algemeen. Door te verwijzen naar artikel 3.10. van de eIDAS-verordening kan het Belgische normenkader zonder bijkomende wijziging worden aangepast aan elke verdere evolutie van het artikel 1322. Het weglaten van een verwijzing naar het voormelde artikel 1322 impliceert niet dat dit geen nut meer zou hebben. Belangrijk om weten hier is immers, dat vanuit juridisch oogpunt de elektronische handtekening (bedoeld in artikel 3.10. van de eIDAS-verordening) niet het non-discriminatieprincipe geniet als bepaald in artikel 25, lid 1, van diezelfde verordening. Krachtens deze bepaling mogen het rechtsgevolg van de (gewone) elektronische handtekening in de zin van artikel 3.10. van de eIDAS-verordening en de toelaatbaarheid ervan als bewijsmiddel in gerechtelijke procedures niet worden ontkend louter op grond van het feit dat de handtekening elektronisch is of niet aan de eisen voor gekwalificeerde elektronische handtekeningen voldoet. Artikel 3.10. van dezelfde verordening stelt ook dat de elektronische handtekening wordt gebruikt “om te ondertekenen” (in de juridische betekenis, op basis van de voorschriften van het nationale recht). In dat verband zal de Belgische rechter, in een casus met betrekking tot bewijslast en

4, alinéa 2, de la loi du 29 avril 2013 relative à l’acte sous seing privé contresigné par les avocats des parties prévoit que l’acte d’avocat peut être revêtu d’une signature électronique au sens de l’article 4, § 4, de la loi du 9 juillet 2001, ce qui dispense de l’obligation de l’établir en autant d’originaux qu’il y a de parties.

— Il existe également des dispositions qui font référence, non pas à la loi du 9 juillet 2001, mais à l’article 1322 du Code civil. L’article 11, alinéa 3, du Code des droits et taxes divers prévoit par exemple que les actes et écrits tarifés sont soumis aux droits d’écriture dès le moment où ils sont dressés et signés ou paraphés, soit à la main, soit sous forme d’une signature électronique telle que prévue par l’article 1322 du Code civil. Toutefois, il convient de souligner que l’article 1322 du Code civil ne désigne pas une forme de signature électronique en tant que tel. Il ne fait qu’exposer les conditions auxquelles une signature électronique peut satisfaire à l’exigence d’une signature, sur le plan du droit de la preuve. Cette référence à l’article 1322 du Code civil est donc inadéquate, raison pour laquelle le présent projet de loi se limite à faire référence aux trois types de signatures électroniques, définis de manière claire et harmonisée par le règlement eIDAS, et plus à l’article 1322 du Code civil. Une telle approche permet en outre d’anticiper d’éventuelles modifications ou suppression futures de cet article, voire un remplacement par une définition fonctionnelle de la signature en général. En se référant à l’article 3.10. du règlement eIDAS, le cadre normatif belge pourra s’adapter, sans modification supplémentaire nécessaire, à toute évolution de l’article 1322 du Code civil. Cette suppression d’une référence à l’article 1322 précité n’implique pas que ce dernier perd de son utilité. En effet, il est important de rappeler que, d’un point de vue juridique, la signature électronique (visée à l’article 3.10. du règlement eIDAS) ne bénéficie que d’un principe de non-discrimination, qui lui est conféré par l’article 25, paragraphe 1er, du règlement eIDAS. En vertu de cette disposition, la signature électronique (simple) au sens de l’article 3.10. du règlement eIDAS ne peut se voir priver d’effet juridique ou être refusée en tant que preuve en justice au seul motif qu’elle se présente sous une forme électronique ou qu’elle ne satisfait pas aux exigences de la signature électronique qualifiée. L’article 3.10. du même règlement prévoit aussi que la signature électronique est utilisée par le signataire “pour signer” (au sens juridique du terme sur la base des conditions du droit national). Dans ce contexte, le juge belge devra, dans un cas d’espèce touchant à des questions probatoires et dans lequel une signature électronique au sens de l’article 3.10. du règlement eIDAS lui est présentée, vérifier si les conditions fixées à l’article 1322, alinéa 2, du Code

waarbij hem een elektronische handtekening in de zin van artikel 3.10. van de eIDAS-verordening wordt voorgesteld, moeten verifiëren of de voorschriften bepaald in artikel 1322, tweede lid, van het Gerechtelijk Wetboek zijn nageleefd opdat hij kan oordelen dat er sprake is van “ondertekening” in de juridische zin van het woord (zoals voor een handgeschreven handtekening).

— Soms verwijst de gebruikte formulering tegelijk naar de twee wetgevingen, d.i. de wet van 9 juli 2001 en artikel 1322 van het Burgerlijk Wetboek. Zo bepaalt artikel 547bis, § 2, van het Wetboek van vennootschappen dat de aanstelling van een volmachtdrager door een aandeelhouder van een vennootschap kan gebeuren middels een elektronisch formulier, ondertekend door de aandeelhouder, in voorkomend geval met een geavanceerde elektronische handtekening in de zin van artikel 4, § 4, van de wet van 9 juli 2001 houdende vaststelling van bepaalde regels in verband met het juridische kader voor elektronische handtekeningen en certificatediensten, of met een elektronische handtekening die voldoet aan de voorwaarden van artikel 1322 van het Burgerlijk Wetboek.

— Tot slot gebeurt het ook regelmatig dat de gebruikte formulering het gebruik van een bepaalde technologie oplegt, bijvoorbeeld de elektronische handtekening, aangemaakt met de identiteitskaart. Wat het arbeidsrecht betreft bijvoorbeeld, bepaalt artikel 3 bis, eerste lid, van de wet van 3 juli 1978 betreffende de arbeidsovereenkomsten dat om te kunnen worden gelijkgesteld met een papieren arbeidsovereenkomst ondertekend door middel van een handgeschreven handtekening, de arbeidsovereenkomst moet worden ondertekend met behulp van de elektronische handtekening die wordt gecreëerd door de elektronische identiteitskaart of door middel van een elektronische handtekening die voldoet aan dezelfde veiligheidswaarborgen als de elektronische handtekening die door de elektronische identiteitskaart wordt gecreëerd, wordt. Artikel 100/3, § 1, eerste lid van het Strafwetboek verwijst eveneens naar de elektronische handtekening gecreëerd door de elektronische identiteitskaart. Dit type bepaling doet vragen rijzen m.b.t. het principe van technologische neutraliteit.

Sinds de eIDAS-verordening werd goedgekeurd en in werking trad, werd de terminologie van sommige federale wetgevingen al aangepast aan deze verordening, naar aanleiding van andere inhoudelijke wijzigingen, of worden ze momenteel nog aangepast. Zo werden bijvoorbeeld de artikelen VII.78 en XII.15 al in die zin gewijzigd door de voormelde wet van 21 juli 2016. Het artikel 1317 van het Burgerlijk Wetboek werd aangepast aan de terminologie van de eIDAS-verordening, door artikel 315 van de wet van 6 juli 2017 houdende

civil sont respectées pour qu’il puisse considérer qu’il y a “signature” au sens juridique du terme (au même titre qu’une signature manuscrite).

— Parfois, la formulation utilisée renvoie simultanément aux deux législations de référence, que sont la loi du 9 juillet 2001 et l’article 1322 du Code civil. C’est ainsi que l’article 547bis, § 2, du Code des sociétés prévoit que la désignation d’un mandataire par un actionnaire d’une société peut se faire au moyen d’un formulaire électronique signé par l’actionnaire, le cas échéant sous la forme d’une signature électronique avancée au sens de l’article 4, § 4, de la loi du 9 juillet 2001 fixant certaines règles relatives au cadre juridique pour les signatures électroniques et les services de certification, ou par un procédé de signature électronique qui répond aux conditions de l’article 1322 du Code civil.

— Enfin, il arrive également régulièrement que la formulation utilisée impose l’utilisation d’une technologie déterminée, par exemple la signature électronique créée au moyen de la carte d’identité. En matière de droit du travail par exemple, l’article 3bis, alinéa 1er, de la loi du 3 juillet 1978 relative aux contrats de travail prévoit que pour pouvoir être assimilé à un contrat de travail papier signé au moyen d’une signature manuscrite, le contrat de travail doit être signé au moyen de la signature électronique créée par la carte d’identité électronique ou d’une signature électronique qui satisfait aux mêmes conditions de sécurité que celles présentées par la signature électronique créée par la carte d’identité électronique. L’article 100/3, § 1er, alinéa 1er, du Code pénal social consacre également le renvoi à la signature électronique créée par la carte d’identité électronique. Ce type de disposition pose question au regard du principe de neutralité technologique.

Depuis l’adoption et l’entrée en application du règlement eIDAS, il est vrai que certaines législations fédérales ont déjà vu leur terminologie adaptée à ce règlement à l’occasion d’autres modifications de fond ou sont en voie d’être adaptées. Ainsi par exemple, les articles VII.78 et XII.15 ont été adaptés en ce sens par la loi du 21 juillet 2016 précitée. L’article 1317 du Code civil a été adapté selon la terminologie eIDAS par l’article 315 de la loi du 6 juillet 2017 portant simplification, harmonisation, informatisation et modernisation de dispositions de

vereenvoudiging, harmonisering, informatisering en modernisering van bepalingen van burgerlijke recht en van burgerlijk procesrecht alsook van het notariaat, en houdende diverse bepalingen inzake justitie. Hetzelfde geldt voor het artikel 2,9° van het koninklijk besluit van 18 april 2017 inzake plaatsing overheidsopdrachten in de klassieke sectoren en van het artikel 2,9° van het koninklijk besluit van 18 juni 2017 inzake plaatsing overheidsopdrachten in de speciale sectoren; deze artikelen integreren een definitie van de gekwalificeerde elektronische handtekening die conform de eIDAS-verordening is. Voor wat het arbeidsrecht betreft, omvat een wet van 15 januari 2018 houdende diverse bepalingen op het vlak van werk een hoofdstuk 5, met als opschrift “Het gebruik van de elektronische handtekening voor het sluiten van arbeidsovereenkomsten en het elektronisch versturen en opslaan van bepaalde documenten in het kader van de individuele arbeidsrelatie” en gebruikt al de nieuwe eIDAS-terminologie. Die bepalingen hoeven dus niet meer te worden gewijzigd door het onderhavige wetsontwerp.

Desondanks blijven nog talrijke andere wet- of regelgevende teksten onaangepast.

Dit voorontwerp kadert in een perspectief van terminologische coherentie en juridische harmonisatie. Het stelt een uniformisering voor van de formuleringen, gebruikt in de Belgische federale wetgeving door deze af te stemmen op de definities, voorgesteld door de eIDAS-verordening. Er wordt uitdrukkelijk gesteld dat dit voorontwerp geen wijziging beoogt van de keuze, gemaakt door de federale wetgever in termen van technologie, beveiliging en/of betrouwbaarheid van de elektronische handtekening, bij de aanneming van voorgaande wettelijke bepalingen. Gezien het wetsontwerp niet de inhoud van de wettelijke bepalingen wijzigt, maar zich louter beperkt tot een terminologische aanpassing, werd het niet nodig geacht de *ad hoc* comités (zoals bijvoorbeeld in het domein van de sociale zekerheid) te raadplegen, zoals de Raad van State oppert in zijn advies nr. 63.330/1 van 25 mei 2018.

De Belgische federale wetgeving legt bijvoorbeeld soms een elektronische handtekening op met hoge betrouwbaarheid, met uitsluiting van elke vorm van elektronische handtekening (bijvoorbeeld een elektronische handtekening in de zin van artikel 4, § 4, van de wet van 9 juli 2001 of een elektronische handtekening gemaakt met de elektronische identiteitskaart), die in de eIDAS-verordening voortaan wordt gedefinieerd als gekwalificeerde elektronische handtekening. In andere gevallen laat de wetgever de partijen de keuze wat de vorm van de door hen gebruikte elektronische handtekeningen

droit civil et de procédure civile ainsi que du notariat, et portant diverses mesures en matière de justice. Il en est de même pour l'article 2,9° de l'arrêté royal du 18 avril 2017 relatif à la passation des marchés publics dans les secteurs classiques et l'article 2,9° de l'arrêté royal du 18 juin 2017 relatif à la passation des marchés publics dans les secteurs spéciaux, ces derniers articles intégrant une définition de la signature électronique qualifiée conforme au règlement eIDAS. Dans le domaine du droit du travail, la loi du 15 janvier 2018 portant des dispositions diverses en matière d'emploi contient un chapitre 5, intitulé “L'utilisation de la signature électronique pour la conclusion de contrats de travail et l'envoi et l'archivage électronique de certains documents dans le cadre de la relation individuelle de travail” qui intègre déjà la nouvelle terminologie eIDAS. Ces dispositions ne doivent donc plus être modifiées par le présent projet de loi.

Toutefois, de nombreux autres textes législatifs ou réglementaires restent inadaptés.

Le présent projet s'inscrit dans une perspective de cohérence terminologique et d'harmonisation juridique. Il propose d'uniformiser les formulations employées dans la législation fédérale belge en alignant celles-ci sur les définitions proposées par le règlement eIDAS. Il est expressément précisé que le présent projet n'a pas pour ambition de modifier les choix qui ont été posés par le législateur fédéral, en termes de technologie, de sécurité et/ou de niveau de fiabilité de la signature électronique, lors de l'adoption de précédentes dispositions législatives. Dès lors que le projet de loi ne modifie pas le fond des dispositions légales mais se limite uniquement à une adaptation terminologique, il n'a pas été jugé utile de consulter les comités *ad hoc* (dans le domaine de la sécurité sociale par exemple), comme le suggère le Conseil d'État dans son avis n°63.330/1 du 25 mai 2018.

Par exemple, la législation fédérale belge impose parfois une signature électronique présentant un haut degré de fiabilité, à l'exclusion de toute autre forme de signature électronique (par exemple, une signature électronique au sens de l'article 4, § 4, de la loi du 9 juillet 2001 ou une signature électronique créée par la carte d'identité électronique), que le règlement eIDAS définit désormais par le concept de signature électronique qualifiée. Dans d'autres cas, le législateur laisse le choix aux parties de la forme des signatures électroniques qu'elles utilisent (par exemple, en utilisant les

betreft (door bijvoorbeeld de termen “elektronische handtekening” of “digitale handtekening” zonder verdere verduidelijking of voorwaarde te gebruiken).

Bijgevolg wordt, telkens als de Belgische federale wetgeving het gebruik van een elektronische handtekening toelaat zonder bijkomende vereisten op te leggen, gepreciseerd dat deze elektronische handtekening de vorm van een elektronische handtekening mag hebben in de zin van artikel 3.10. van de eIDAS-verordening of die van een gekwalificeerde elektronische handtekening in de zin van artikel 3.12. van dezelfde verordening.

Daarentegen zal, wanneer het Belgische normatieve kader het gebruik van een vorm van gekwalificeerde elektronische handtekening oplegt, uitsluitend worden verwezen naar artikel 3.12. van de eIDAS-verordening.

Er moet trouwens aan worden herinnerd dat, in toepassing van artikel 25, lid 2, van de eIDAS-verordening, voor de gekwalificeerde elektronische handtekeningen (in de zin van artikel 3.12. van dezelfde verordening) een gelijkstellingsprincipe geldt, uit hoofde waarvan ze noodzakelijkerwijze een rechtsgevolg moeten krijgen, equivalent aan dat van handgeschreven handtekeningen (rechtsgevolg dat door het nationale recht wordt gedefinieerd).

Voor de andere elektronische handtekeningen (m.a.w. de niet-gekwalificeerde elektronische handtekeningen, meer bepaald in de zin van artikel 3.10. of 3.11. van de eIDAS-verordening), legt artikel 25, lid 1, van de eIDAS-verordening een principe van non-discriminatie op, dat verbiedt hun rechtsgevolg of ontvankelijkheid als bewijsstuk in de rechtspraak te ontkennen louter op grond van het feit dat ze in elektronische vorm zijn of dat ze niet voldoen aan de eisen voor de gekwalificeerde elektronische handtekening. Deze regel moet nu in het Belgische recht worden verzoend met artikel 1322, tweede lid, van het Burgerlijk Wetboek, dat bepaalt dat in het kader van bewijsregeling een niet-gekwalificeerde elektronische handtekening slechts met een handgeschreven handtekening kan worden gelijkgesteld als ze aan een bepaalde persoon kan worden toegewezen en het behoud van de integriteit van de inhoud van de akte aantoonst. Het is onder deze voorwaarden dat, in het raam van het onderzoek door de bevoegde rechter, een elektronische handtekening in de zin van artikel 3.10. van de eIDAS-verordening met een handgeschreven handtekening kan worden gelijkgesteld. Zoals hierboven uiteengezet, verwijst het wetsontwerp voortaan naar het duidelijke en geharmoniseerde concept, gedefinieerd door artikel 3.10. van de eIDAS-verordening, en niet langer naar het artikel 1322 van het Burgerlijk Wetboek, omdat, enerzijds, dat artikel 1322 geen vorm van elektronische handtekening

termes “signature électronique” ou “signature digitale” sans autre précision ou condition).

Par conséquent, chaque fois que la législation fédérale belge permet l'utilisation d'une signature électronique, sans fixer d'exigences complémentaires, il est précisé que cette signature électronique peut prendre la forme d'une signature électronique au sens de l'article 3.10. du règlement eIDAS ou celle d'une signature électronique qualifiée au sens de l'article 3.12. de ce même règlement.

Par contre, lorsque le cadre normatif belge impose l'utilisation d'une forme de signature électronique qualifiée, il sera fait exclusivement référence à l'article 3.12. du règlement eIDAS.

Il convient par ailleurs de rappeler que, en application de l'article 25, paragraphe 2, du règlement eIDAS, les signatures électroniques qualifiées (au sens de l'article 3.12. du même règlement) bénéficient d'un principe d'assimilation, en vertu duquel elles doivent nécessairement recevoir un effet juridique équivalent aux signatures manuscrites (effet juridique qui est défini par le droit national).

Pour ce qui est des autres signatures électroniques (c'est-à-dire des signatures électroniques non-qualifiées, notamment celles au sens de l'article 3.10. ou 3.11. du règlement eIDAS), l'article 25, paragraphe 1er, du règlement eIDAS leur applique un principe de non-discrimination, en vertu duquel elles ne peuvent être privées d'effet juridique ou être refusées en tant que preuve en justice au seul motif qu'elles se présentent sous une forme électronique ou qu'elles ne satisfont pas aux exigences de la signature électronique qualifiée. Cette règle doit actuellement se concilier, en droit belge, avec l'article 1322, alinéa 2, du Code civil, qui prévoit qu'en matière probatoire, une signature électronique non-qualifiée ne peut être assimilée à une signature manuscrite que si elle peut être imputée à une personne déterminée et si elle établit le maintien de l'intégrité du contenu de l'acte. C'est à ces conditions que, dans le cadre de l'examen par le juge compétent, une signature électronique au sens de l'article 3.10. du règlement eIDAS peut être assimilée à une signature manuscrite. Toutefois, comme expliqué ci-dessus, le projet de loi fait désormais référence au concept clair et harmonisé défini par l'article 3.10. du règlement eIDAS, en lieu et place de l'article 1322 du Code civil car, d'une part, l'article 1322 du Code civil ne désigne pas une forme de signature électronique en tant que tel mais ne fait qu'exposer les conditions auxquelles une signature électronique peut satisfaire à l'exigence d'une signature

als dusdanig bepaalt, maar het enkel de voorwaarden stelt waarbinnen een elektronische handtekening kan voldoen aan de vereiste van een ondertekening op het vlak van het bewijsrecht, en anderzijds, het Belgische normatieve kader zonder bijkomende wijzigingen kan worden aangepast aan elke eventuele evolutie van het artikel 1322 van het Burgerlijk Wetboek.

In een aantal zeer uitzonderlijke gevallen voorziet de Belgisch wetgever expliciet in het gebruik van de geavanceerde elektronische handtekening. In deze uitzonderlijke gevallen zal verwezen moeten worden naar artikel 3.11. van de eIDAS-verordening.

Om te antwoorden op de opmerking in het punt 4 van het advies nr. 63.330/1 van de Raad van State van 25 mei 2018, is het incorrect te zeggen dat als een bepaling verwijst naar artikel 3.10. en/of 3.12. van de eIDAS-verordening, dit zou kunnen laten geloven dat de geavanceerde elektronische handtekening (artikel 3.11. van dezelfde verordening) niet voldoende zou zijn. Zulke bewering gaat heel duidelijk in tegen de principes van deze verordening alsook van de wet van 21 juli 2016 die de titel 2 in het boek XII van het Wetboek van economisch recht heeft ingevoegd. Indien de wetgever een handtekening met een laag betrouwbaarheidsniveau (artikel 3.10.) aanvaardt, aanvaardt hij noodzakelijkerwijze en *de facto* de elektronische handtekening met een hoger betrouwbaarheidsniveau (artikels 3.11 en 3.12). Desalniettemin werd er vrijwillig verwezen naar de gekwalificeerde elektronische handtekening als bedoeld in artikel 3.12. – als variant van artikel 3.10. (en impliciet van artikel 3.11.) aanvaard – want, om aan te sluiten bij de wet van 21 juli 2016 (zie met name Parl. St., Kamer, 2015-2016, nr. 54-1893/1, 15 en 19-23) en in het bijzonder ter wille van de rechtszekerheid, is het nodig te wijzen op de gekwalificeerde elektronische handtekening, welke de enige is die geniet van de gunstige rechtsgevolgen van artikel 25.2 van de eIDAS-verordening. Betreffende daarentegen de geavanceerde elektronische handtekening als bedoeld in artikel 3.11. van de eIDAS-verordening, die uitsluitend geniet – op dezelfde wijze als artikel 3.10 – van de non-discriminatieclausule van artikel 25.1. van voormelde verordening, wordt er in dit wetsontwerp enkel naar verwezen wanneer de gewijzigde bepaling er zelf al uitdrukkelijk naar verwees.

Terwijl de Belgische wetgever bij de omzetting van Richtlijn 1999/93/EG aan de rechtspersonen de mogelijkheid gaf om hun eigen gekwalificeerde elektronische handtekening te gebruiken door in de wet van 9 juli 2001 houdende de vaststelling van bepaalde regels betreffende het juridische kader voor elektronische handtekeningen en certificatediensten te bepalen dat een rechtspersoon rechtstreeks houder kon zijn van een gekwalificeerd certificaat voor elektronische

sur le plan du droit de la preuve et, d'autre part, le cadre normatif belge pourra s'adapter, sans modification supplémentaire nécessaire, à toute évolution éventuelle de l'article 1322 du Code civil.

Dans de très rares hypothèses, la législation belge désigne expressément la signature électronique avancée. Dans ces cas exceptionnels, il sera fait référence à l'article 3.11. du règlement eIDAS.

En vue de répondre à la remarque au point 4 de l'avis n°63.330/1 du Conseil d'État du 25 mai 2018, il est incorrect de dire que si une disposition fait référence à l'article 3.10. et/ou 3.12. du règlement eIDAS, cela pourrait laisser croire que la signature électronique avancée (article 3.11. du même règlement) ne serait pas satisfaisante. Une telle affirmation contreviendrait très clairement aux principes de ce règlement ainsi que de la loi du 21 juillet 2016 qui a inséré le titre 2 dans le Livre XII du Code de droit économique. Si le législateur accepte une signature de faible niveau de fiabilité (article 3.10.), il accepte nécessairement et *de facto* les signatures électroniques de plus hauts niveaux de fiabilité (articles 3.11. et 3.12.). Il est néanmoins volontairement fait référence à la signature électronique qualifiée visée à l'article 3.12. – comme variante acceptée à l'article 3.10 (et implicitement à l'article 3.11.) – car, pour rester dans le même esprit que celui de la loi du 21 juillet 2016 (voy. notamment Doc. Parl., sess. ord. 2015-2016, n°54-1893/1, pp. 15 et 19 à 23) et pour des raisons de sécurité juridique notamment, il s'avère important de mettre en évidence la signature électronique qualifiée, qui est la seule qui bénéficie des effets juridiques favorables consacrés par l'article 25.2. du règlement eIDAS. Concernant par contre la signature électronique avancée visée à l'article 3.11. du règlement eIDAS, qui bénéficie uniquement – au même titre que l'article 3.10. – de la clause de non-discrimination consacrée par l'article 25.1. du règlement précité, le présent projet de loi n'y fait référence que lorsque la disposition modifiée y faisait déjà elle-même référence de manière expresse.

Enfin, si lors de la transposition de la directive 1999/93/CE, le législateur belge avait donné aux personnes morales la possibilité de faire usage de leur propre signature électronique qualifiée, en prévoyant dans la loi du 9 juillet 2001 fixant certaines règles relatives au cadre juridique pour les signatures électroniques et les services de certification, qu'une personne morale pouvait être directement titulaire d'un certificat de signature électronique qualifiée, le règlement eIDAS

handtekeningen, heeft de eIDAS-verordening bepaald dat de elektronische handtekening voorbehouden is voor natuurlijke personen. Ze heeft evenwel als alternatief een nieuwe vertrouwensdienst voor de rechtspersonen gecreëerd, met name het elektronisch zegel. De wet van 21 juli 2016 die de eIDAS-verordening implementeert voorzagt er bovendien in dat, op nationaal niveau, het gebruik van het gekwalificeerde elektronische zegel de rechtspersoon juridisch bindt. Artikel XII.25, § 3 van het Wetboek van economisch recht bepaalt immers dat een gekwalificeerd elektronisch zegel wordt gelijkgesteld met de handgeschreven handtekening van de natuurlijke persoon die de rechtspersoon die het zegel heeft aangemaakt, vertegenwoordigt, wanneer het wordt aangewend in het kader van juridische akten die enkel door of tussen fysieke en/of rechtspersonen plaatsvinden die in België zijn gedomicilieerd of gevestigd.

Dit ontwerp houdt rekening met deze evolutie en stelt voor om het begrip van (gekwalificeerd) elektronisch zegel te vervangen door dat van (gekwalificeerde) elektronische handtekening wanneer een rechtspersoon wenst gebruik te maken van een vertrouwensdienst die vergelijkbaar is met de elektronische handtekening, meer bepaald om zich juridische te verbinden langs elektronische weg. Teneinde rekening te houden met het advies nr. 63.330/1 van de Raad van State van 25 mei 2018 (punt 4), dient te worden gepreciseerd dat dit ontwerp voorstelt uitdrukkelijk te verwijzen naar het elektronisch zegel alleen wanneer de gewijzigde bepaling zelf ook al uitdrukkelijk naar een rechtspersoon verwees (bijvoorbeeld, artikel 18 van dit ontwerp). In de andere gevallen wordt er niet uitdrukkelijk naar het elektronisch zegel verwezen (bijvoorbeeld, de artikelen 14, 15, 21, 26, 35 en 36) om voormelde redenen (dit ontwerp beperkt zich tot een terminologische aanpassing). In de praktijk verhindert dit een rechtspersoon evenwel niet – in het kader van voormelde bepalingen – om een elektronisch zegel te gebruiken in uitvoering van de algemene beginselen van de regels van titel 2 van Boek XII van het Wetboek van economisch recht, ingevoegd door de wet van 21 juli 2016. Deze worden uitgebreid toegelicht in de memorie van toelichting van deze wet (Parl. St., Kamer, 2015-2016, nr. 54-1893/1, 16-18).

B. Duurzame gegevensdrager

1. *Het begrip “duurzame gegevensdrager”*

Sinds halverwege de jaren 1990 is in de Belgische wetgeving een nieuw concept opgedoken: de duurzame drager (onder impuls van de Europese wetgever, zie art. 6, lid 3, van richtlijn 1999/44/EG van het Europees Parlement en de Raad van 25 mei 1999 betreffende bepaalde aspecten van de verkoop van en de garanties

a prévu que la signature électronique était réservée aux personnes physiques. Néanmoins, il a créé comme alternative un nouveau service de confiance pour les personnes morales, à savoir le cachet électronique. La loi du 21 juillet 2016 qui met en œuvre le règlement eIDAS a en outre prévu que, au niveau national, l'utilisation du cachet électronique qualifié engage la personne morale sur le plan juridique. L'article XII.25, § 3, du Code de droit économique prévoit en effet qu'un cachet électronique qualifié est assimilé à la signature manuscrite de la personne physique qui représente la personne morale qui a créé ce cachet lorsqu'il est utilisé dans le cadre d'actes juridiques passés exclusivement par ou entre des personnes physiques et/ou morales domiciliées ou établies en Belgique.

Le présent projet tient compte de cette évolution et propose de substituer la notion de cachet électronique (qualifié) à celle de signature électronique (qualifiée), lorsqu'une personne morale souhaite utiliser un service de confiance comparable à la signature électronique, notamment en vue de s'engager juridiquement par voie électronique. En vue de tenir compte de l'avis n°63.330/1 du Conseil d'État du 25 mai 2018 (point 4), il convient de préciser que le présent projet ne propose de faire expressément référence au cachet électronique, en plus de la signature électronique, que lorsque la disposition modifiée faisait déjà elle-même référence à une personne morale de manière expresse (par exemple, l'article 18 du présent projet). Dans les autres cas, on ne fait pas de référence expresse au cachet électronique (par exemples, les articles 14, 15, 21, 26, 35 et 36) pour les raisons précitées (ce projet se limite à une adaptation terminologique). En pratique, cela n'empêche toutefois pas une personne morale – dans le cadre des dispositions précitées – d'utiliser un cachet électronique en application des principes généraux consacrés par les règles du titre 2 du Livre XII du Code de droit économique, insérés par la loi du 21 juillet 2016. Ceux-ci sont exposés de manière approfondies dans l'exposé des motifs de cette loi (Doc. Parl., sess. ord. 2015-2016, n°54-1893/1, pp. 16 à 18).

B. Support durable

1. *Notion de support durable*

Depuis le milieu des années nonante, on voit fleurir, dans la législation belge, un nouveau concept: le support durable (sous l'impulsion du législateur européen: voy. l'art. 6, paragraphe 3, de la directive 1999/44/CE du Parlement européen et du Conseil, du 25 mai 1999, sur certains aspects de la vente et des garanties des biens

voor consumptiegoederen, *Publicatieblad van de Europese Unie*, nr. L 171 van 7 juli 1999, p. 12-16; voor het gebruik van de concepten “duurzame drager” en “papieren drager”, zie art. 5, lid 1, van richtlijn 2002/65/EG van het Europees Parlement en de Raad van 23 september 2002 betreffende de verkoop op afstand van financiële diensten aan consumenten en tot wijziging van de richtlijnen 90/619/EG van de Raad, 97/7/EG en 98/27/EG, *Publicatieblad van de Europese Unie*, nr. L 271 van 9 oktober 2002, pp. 16-24 of art. 13, § lid1, a), van de richtlijn 2002/92/EG van het Europees Parlement en de Raad van 9 december 2002 betreffende verzekeringsbemiddeling, *Publicatieblad van de Europese Unie*, nr. L 9 van 15 januari 2003, pp. 3-10).

Deze evolutie kadert in de wens om de moeilijkheden op te lossen, die voortvloeien uit de uitvoering van de vormvereisten langs elektronische weg. Aangezien de vereiste van het geschrift – dat gelijkgesteld wordt met het geschrift op papier – een dergelijke moeilijkheid kon veroorzaken, werd een nieuw begrip ingevoerd.

Er zijn tal van wetteksten of reglementaire teksten waar we definities van duurzame gegevensdrager vinden. Zo definieert artikel I.8, 19°, van het Wetboek van economisch recht het concept ‘duurzame gegevensdrager’ als “ieder hulpmiddel dat de consument of de onderneming in staat stelt om persoonlijk aan hem gerichte informatie op te slaan op een wijze die deze informatie toegankelijk maakt voor toekomstig gebruik gedurende een periode die is aangepast aan het doel waarvoor de informatie is bestemd, en die een ongewijzigde weergave van de opgeslagen informatie mogelijk maakt”

Ongeacht de formulering kunnen we uit deze definities afleiden dat de duurzame gegevensdrager drie functies moet vervullen (H. Jacquemin, *Le formalisme contractuel. Mécanisme de protection de la partie faible*, Bruxelles, Larcier, 2010, pp. 367 et s., no 278 et M. Demoulin, “La notion de “support durable” dans les contrats à distance: une contrefaçon de l’écrit?”, *R.E.D.C.*, 2000, p. 364).

— De duurzame gegevensdrager is in de eerste plaats bedoeld om het voortbestaan van de informatie te verzekeren. Het instrument moet de informatie zo opslaan dat ze later kan worden geraadpleegd. Er wordt verduidelijkt dat het voortbestaan van de informatie moet worden verzekerd “voor een periode die aan de doelstellingen van deze informatie beantwoordt”. Dit element toont de mate van het duurzame karakter en bevestigt dat de functies niet op absolute wijze moeten worden vervuld. Om het doel van de informatie en de minimale vereiste duur te achterhalen, moeten we de doelstellingen van de formaliteiten kennen.

de consummation, *J.O.C.E.*, n° L 171 du 7 juillet 1999, p. 12-16; utilisant les concepts de support durable et de support papier, voy. l’art. 5, paragraphe 1er, de la directive 2002/65/CE du Parlement européen et du Conseil du 23 septembre 2002 concernant la commercialisation à distance de services financiers auprès des consommateurs, et modifiant les directives 90/619/CEE du Conseil, 97/7/CE et 98/27/CE, *J.O.C.E.*, n° L 271 du 9 octobre 2002, pp. 16-24 ou l’art. 13, paragraphe 1er, a), de la directive 2002/92/CE du Parlement européen et du Conseil du 9 décembre 2002 sur l’intermédiation en assurance, *J.O.C.E.*, n° L 9 du 15 janvier 2003, pp. 3-10)

Cette tendance se comprend à l’aune de la volonté de lever les difficultés posées par l’accomplissement des formes par voie électronique. Considérant visiblement que l’exigence de l’écrit – assimilé à l’écrit papier – pouvait constituer une telle difficulté, une nouvelle notion est introduite.

On trouve des définitions du support durable dans de nombreux textes légaux ou réglementaires. Par exemple, l’article I.8, 19°, du Code de droit économique définit le support durable comme “tout instrument permettant au consommateur ou à l’entreprise de stocker des informations qui lui sont adressées personnellement d’une manière permettant de s’y reporter ultérieurement pendant un laps de temps adapté aux fins auxquelles les informations sont destinées et qui permet la reproduction à l’identique des informations stockées”.

Quelle que soit la formulation, il ressort de ces définitions que le support durable doit remplir trois fonctions (H. Jacquemin, *Le formalisme contractuel. Mécanisme de protection de la partie faible*, Bruxelles, Larcier, 2010, pp. 367 et s., no 278 et M. Demoulin, “La notion de “support durable” dans les contrats à distance: une contrefaçon de l’écrit?”, *R.E.D.C.*, 2000, p. 364) .

— Le support durable doit d’abord garantir la *pérennité* de l’information. L’instrument doit en effet *stocker* les informations de sorte qu’elles puissent être consultées *ultérieurement*. A juste titre, il est indiqué que la pérennité des informations doit être assurée “pendant une période adaptée à l’objectif de ces informations”. Cet élément permet de saisir la mesure du caractère durable et confirme que les fonctions ne doivent pas être remplies de façon absolue. En vue de connaître la finalité des informations et apprécier la durée minimale de conservation imposée, il convient de se référer aux objectifs poursuivis par les exigences de forme.

— De duurzame gegevensdrager moet eveneens de *integriteit* van de informatie beschermen aangezien hij een identieke reproductie van de informatie mogelijk moet maken. Hiertoe moet het met de methode mogelijk zijn om wijzigingen zoveel mogelijk te vermijden.

— Tot slot wordt er ook een *leesbaarheidsfunctie* opgelegd. Deze is af te leiden uit het gebruik van de werkwoorden «raadplegen» of «verwijzen». Om de informatie te kunnen raadplegen of ernaar te verwijzen, moet ze leesbaar zijn. Om de informatie te kunnen raadplegen, is het bovendien nodig dat de tekens duidelijk en toegankelijk zijn, zodat de taal die ze uitdrukken, te begrijpen is.

Om het begrip duurzame drager af te bakenen, kunnen we ook verwijzen naar het arrest van het Hof van Justitie van de Europese Unie van 5 juli 2012 (EHvJ, 5 juli 2012, zaak C-49/11, *Content Services*, ECLI:EU:C:2012:419).

Dit arrest van het Hof van Justitie is in twee opzichten interessant. Enerzijds verduidelijkt het het verband tussen het geschrift, de duurzame drager en de papieren drager en anderzijds bepaalt het of een website als een duurzame drager kan worden beschouwd.

Verwijzend naar artikel 5 van de richtlijn 97/7, dat eist dat de consument diverse informatie “schriftelijk of op een andere duurzame drager” ontvangt, beslist het Hof dat “de wetgever van de Unie twee functioneel equivalente oplossingen voorziet, met een vereiste van equivalentie tussen deze dragers. Onder deze voorwaarden [...] kan worden beschouwd dat een vervanging voor de papieren drager beantwoordt aan de vereisten inzake de bescherming van de consument in de context van de nieuwe technologieën, op voorwaarde dat de vervangende drager dezelfde functies als de papieren drager vervult” (punten 40 en 41 van het arrest).

Het Hof van Justitie bevestigt zo dat het meent dat van het geschrift en van de duurzame drager dezelfde functies worden verwacht (aangezien het om twee functioneel equivalente oplossingen gaat).

Zoals het Hof in het bovenvermelde arrest stelt, “Uit de stukken blijkt echter niet dat de website van de verkoper waarnaar de aan de consument getoonde link verwijst, laatstgenoemde in staat stelt de aan hem persoonlijk gerichte informatie op zodanige wijze op te slaan dat hij er toegang toe heeft en deze informatie ongewijzigd kan weergeven gedurende een passende termijn zonder enige mogelijkheid voor de verkoper de inhoud ervan eenzijdig te wijzigen” (punt 46 van het arrest). In zijn arrest verwijst het Hof naar een rapport van de European Securities Market Expert Group

— Le support durable doit aussi préserver l’*intégrité* de l’information puisqu’il doit permettre une reproduction à l’identique de celle-ci. Le procédé doit ainsi permettre d’éviter, autant que faire se peut, les modifications.

— Enfin, une fonction de *lisibilité* est imposée. Elle se déduit de l’utilisation des verbes “consulter” ou “reporter”. Pour pouvoir consulter les informations ou s’y reporter, il faut nécessairement qu’elles soient lisibles. Par ailleurs, pour être en mesure de consulter les informations, il est nécessaire que les signes soient intelligibles et accessibles, de sorte que le langage qu’ils expriment puisse être compris.

Pour comprendre la notion de support durable, on peut également se référer à l’arrêt de la Cour de justice de l’Union européenne du 5 juillet 2012 (C.J.U.E., 5 juillet 2012, aff. C-49/11, *Content Services*, ECLI:EU:C:2012:419).

Cet arrêt de la Cour de justice est intéressant pour deux raisons. D’une part, il indique comment articuler l’écrit, le support durable et le support papier; d’autre part, il détermine si un site internet peut être considéré comme un support durable.

Se référant à l’article 5 de la directive 97/7 qui exigeait la réception de diverses informations par le consommateur “par écrit ou sur un autre support durable”, la Cour décide que “le législateur de l’Union a prévu deux solutions fonctionnellement équivalentes et, ainsi, une exigence d’équivalence de tels supports. Dans ces conditions [...], un substitut au support papier peut être considéré comme étant susceptible de correspondre aux exigences de protection du consommateur dans le contexte des nouvelles technologies à condition qu’il remplisse les mêmes fonctions que le support papier” (points 40 et 41 de l’arrêt).

La Cour de justice confirme ainsi que, d’après elle, les fonctions attendues de l’écrit et du support durable sont les mêmes (puisque’il s’agit de deux solutions fonctionnellement équivalentes).

Comme l’indique la Cour dans l’arrêt précité, “il ne ressort pas du dossier que le site Internet du vendeur auquel renvoie le lien indiqué au consommateur permet à ce dernier de stocker des informations qui lui sont personnellement adressées de manière telle qu’il puisse y accéder et les reproduire telles quelles pendant une durée appropriée en dehors de toute possibilité de modification unilatérale de leur contenu par le vendeur” (point 46 l’arrêt). Dans son arrêt, la Cour fait état d’un rapport de l’European Securities Market Expert Group (ESME), datant de 2007 et évoqué par Content Services,

(ESME) van 2007, aangehaald door Content Services, dat het onderscheid maakt tussen gewone en gesofisticeerde sites die als duurzame drager kunnen worden beschouwd (punt 47 van het arrest). Content Services wijst erop dat bepaalde websites kunnen garanderen dat de informatie voor een gepaste duur kan worden opgeslagen, toegankelijk gemaakt voor en gereproduceerd door de consument zonder dat ze binnen de controlesfeer van de consument wordt gebracht (punt 48 van het arrest). Dit argument werd evenwel snel terzijde geschoven omdat Content Services geen dergelijk systeem gebruikt (wat niet wordt betwist).

Overweging nr. 23 van de richtlijn 2011/83/EU betreffende de rechten van de consumenten geeft voorbeelden van methoden die als duurzame gegevensdragers kunnen worden beschouwd. Zo worden vermeld: “papier, usb-sticks, cd-rom's, dvd's, geheugenkaarten of de harde schijven van computers alsmede e-mails”. In beide gevallen is het nodig te verzekeren dat de aan de duurzame gegevensdrager toegewezen functies effectief vervuld zijn, *in concreto* in het licht van de gebruikte methode. In dit verband weze eraan herinnerd, dat het doel van de richtlijn betreffende consumentenrechten erin bestaat, ervoor te zorgen dat de consument er gedurende een passende termijn continu toegang toe heeft, ook nadat de overeenkomst tussen de consument en de handelaar is afgelopen. Een bijkomend voorbeeld van duurzame gegevensdrager wordt in dat verband gegeven door het Directoraat-generaal Justitie van de Europese Commissie, in zijn leidraad (juni 2014, pp.40-41: https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/crd_guidance_nl.pdf), waarin gesteld wordt dat een persoonlijk account van de consument op de website van de handelaar, waar de handelaar de informatie die bestemd is voor de consument uploadt en niet unilateraal kan verwijderen of wijzigen, voor de toepassing van de richtlijn zou kunnen worden beschouwd als duurzame gegevensdrager. Indien een dergelijk account voor de handelaar de enige manier is om de overeenkomst te bevestigen, moet hij ervoor zorgen dat de consument er gedurende een passende termijn continu toegang toe heeft, ook nadat de overeenkomst tussen de consument en de handelaar is afgelopen.

In principe zouden we moeten aannemen dat een document in Word of pdf, vastgelegd op deze dragers of verzonden via e-mail (opgeslagen in de inbox van de bestemming en mogelijk ook van de afzender), als een duurzame gegevensdrager wordt beschouwd.

qui fait la distinction entre les sites ordinaires et les sites sophistiqués qui pourraient être considérés comme des supports durables (point 47 de l'arrêt). Content Services indique en effet que certains sites Internet peuvent garantir que les informations, sans être transférées dans la sphère de contrôle du consommateur, puissent être stockées, accessibles et reproduites par le consommateur pendant une durée appropriée (Point 48 l'arrêt). Cependant, l'argument est vite écarté, dès lors que Content Services n'utilise pas un tel système (ce qui n'est pas contesté).

Le considérant n° 23 de la directive 2011/83/UE sur les droits des consommateurs donne des exemples de procédés susceptibles d'être qualifiés de supports durables. Sont ainsi mentionnés “le papier, les clés USB, les CD-Rom, les DVD, les cartes à mémoire ou les disques dur d'ordinateur ainsi que les courriels”. Dans un cas comme dans l'autre, il faut s'assurer que les fonctions attribuées au support durable sont effectivement satisfaites, *in concreto*, à la lumière du procédé utilisé. A cet égard, on rappelle que l'objectif de la directive sur les droits des consommateurs est de garantir une accessibilité permanente au consommateur pendant une période adéquate, y compris après la résiliation du contrat passé entre le consommateur et le professionnel. En guise d'exemple supplémentaire de support durable dans ce cadre, la Direction Générale Justice de la Commission européenne considère dans son document d'orientation (juin 2014, pp. 40-41: https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/crd_guidance_fr.pdf) que, un compte personnel du consommateur sur le site internet du professionnel, sur lequel ce dernier chargerait les informations destinées au consommateur et ne pourrait les supprimer ni les modifier de manière unilatérale, pourrait être considéré comme un support durable aux fins de la directive. Si ce compte constitue le seul moyen pour le professionnel de fournir une confirmation du contrat, il convient de garantir son accessibilité permanente au consommateur pendant une période adéquate, y compris après la résiliation du contrat passé entre le consommateur et le professionnel.

En principe, on devrait admettre qu'un document au format Word ou pdf, enregistré sur ces supports ou envoyé par courrier électronique (enregistré dans la messagerie du destinataire, et, le cas échéant, de l'expéditeur), soit considéré comme un support durable.

2. De ‘duurzame gegevensdrager’ in de wettelijke of reglementaire bepalingen, aangenomen op federaal niveau

Uit de analyse van de wettelijke of reglementaire bepalingen op federaal niveau die naar de duurzame gegevensdrager verwijzen, blijkt een gebrek aan coherentie in het gebruik van het begrip en wel in twee opzichten: enerzijds wat de definitie betreft en anderzijds met betrekking tot de samenhang met andere begrippen (geschrift en papieren drager).

2.1. Definitie van duurzame gegevensdrager

Ten eerste stellen we vast dat het begrip in bepaalde teksten wordt gedefinieerd (Wetboek Economisch Recht, art. 1.8,19° (voor Boek VI) en art. 1.9, 22° (voor Boek VII); Wet van 15 mei 2007 betreffende de bescherming van de consumenten inzake omroeptransmissie- en omroepdistributiediensten, art. 2, 7°; art. 4, 7°, etc.) en in andere niet. Zo vinden we geen verklaring voor de afwezigheid van een definitie van duurzame gegevensdrager in de definities van de boeken X of XI van het Wetboek van economisch recht (terwijl deze boeken het begrip wel hanteren). Een ander voorbeeld is artikel 1649septies, § 3, van het Burgerlijk wetboek, van de wet van 15 december 2004 betreffende financiële zekerheden en houdende diverse fiscale bepalingen inzake zakelijke zekerheidsovereenkomsten en leningen met betrekking tot financiële instrumenten of van de wet van 28 april 2003 betreffende de aanvullende pensioenen en het belastingstelsel van die pensioenen en van sommige aanvullende voordelen inzake sociale zekerheid.

Om de coherentie te verbeteren, bevat dit wetsontwerp een algemene definitie van “duurzame gegevensdrager” in het Wetboek van economisch recht, waarbij wordt verzekerd dat er voor elke wettelijke of reglementaire tekst waarin het begrip wordt gebruikt een eigen definitie voorhanden is, eventueel door verwijzing naar de algemene definitie van het Wetboek van economisch recht.

Merk ook op, dat in de tekst in het Nederlands, de terminologie op zich niet coherent is (met name “duurzame gegevensdrager” of “duurzame drager”). Het is aan te bevelen deze te harmoniseren, bij voorkeur door algemeen gebruik van de term “duurzame gegevensdrager”.

2.2. Drie voornaamste formuleringen

Uit analyse van de wetteksten of reglementaire teksten blijkt dat er over het algemeen drie formuleringen terugkeren.

2. Le “support durable” dans les dispositions légales ou réglementaires adoptées au niveau fédéral

L’analyse des dispositions légales ou réglementaires adoptées au niveau fédéral et faisant référence au support durable révèle un manque de cohérence dans l’utilisation de la notion à un double niveau: en ce qui concerne sa définition, d’une part, et son articulation avec d’autres notions (écrit et support papier), d’autre part.

2.1. Définition du support durable

D’abord, on constate que la notion est définie dans certains textes (Code de droit économique, art. 1.8,19° (pour le livre VI) ou art. 1.9, 22° (pour le livre VII); loi du 15 mai 2007 relative à la protection des consommateurs en ce qui concerne les services de radiotransmission et de radiodistribution, art. 2, 7°; etc.) et pas dans d’autres. Ainsi, on ne trouve pas d’explication à l’absence de définition du support durable dans les définitions propres aux livres X ou XI du Code de droit économique (alors que ces livres utilisent la notion). On peut également donner l’exemple de l’article 1649septies, § 3, du Code civil, de la loi du 15 décembre 2004 relative aux sûretés financières et portant des dispositions fiscales diverses en matière de conventions constitutives de sûreté réelle et de prêts portant sur des instruments financiers ou de la loi du 28 avril 2003 relative aux pensions complémentaires et au régime fiscal de celles-ci et de certains avantages complémentaires en matière de sécurité sociale.

Pour renforcer la cohérence, le présent projet de loi introduit une définition générale du “support durable” dans le Code de droit économique, tout en s’assurant que, pour chaque texte légal ou réglementaire utilisant la notion, il existe une définition propre, le cas échéant par renvoi à la définition générale du Code de droit économique.

On relève enfin que, dans le texte en néerlandais, la terminologie en tant que telle n’est pas cohérente (“duurzame gegevensdrager” ou “duurzame drager”, notamment). Il est recommandé de l’harmoniser par préférence pour le terme “duurzame gegevensdrager”.

2.2. Trois formulations principales

L’analyse des textes légaux ou réglementaires montre que trois formulations principales sont généralement retenues.

(1) Eerst gebruikte de wetgever de volgende formule: “schriftelijk of op een andere duurzame drager”. Deze vinden we met name:

o in artikel 1649*septies*, § 3, van het Burgerlijk wetboek: “Op verzoek van de consument moet de garantie hem schriftelijk of op een andere te zijner beschikking staande en voor hem toegankelijke duurzame drager beschikbaar worden gesteld”;

o in artikel X.27 van het WER: Onder voorbehoud van de toepassing van artikel X.29, verstrekt de persoon die het recht verleent aan de andere persoon, minstens één maand voor het sluiten van de commerciële samenwerkingsovereenkomst, bedoeld in artikel I.11, 2°, het ontwerp van overeenkomst evenals een afzonderlijk document dat de gegevens bedoeld in artikel X.28 bevat. Het ontwerp van overeenkomst en het afzonderlijk document worden schriftelijk of op een voor de persoon die het recht verkrijgt duurzame en toegankelijke drager ter beschikking gesteld.”.

(2) In chronologische volgorde is de formule die vervolgens in de Europese (en daarna Belgische) teksten wordt gebruikt, de volgende: “op papier(en drager) of een andere gegevensduurzame drager”. Deze vinden we met name:

o in artikel XVI.4 van het WER: “Deze inlichtingen worden schriftelijk of op een andere duurzame gegevensdrager verstrekt”;

o in artikel 15 van het KB van 21 juni 2011 tot wijziging van verschillende besluiten inzake consumentenkrediet en tot uitvoering van de artikels 5, § 1, tweede lid, en § 2, en 15, derde lid, van de wet van 12 juni 1991 op het consumentenkrediet: “De kredietgever bewaart gedurende de looptijd van de kredietovereenkomst, en ten minste gedurende drie jaar, op papier of een andere duurzame drager, het bericht van raadpleging van de Centrale voor Kredieten aan Particulieren, met opgave van, op zijn minst, de unieke identificatiecode, het ogenblik van raadpleging en identiteitsgegevens van de persoon op wiens naam werd geraadpleegd”.

(3) Tot slot wordt de term ‘duurzame gegevensdrager’ in de recentere teksten alleen vermeld (en niet meer met een alternatief). We vinden deze formule met name:

o in artikel VI.46, § 7, van het WER: “De onderneming verstrekt de consument op een duurzame gegevensdrager de bevestiging van de gesloten overeenkomst binnen een redelijke periode na sluiting van de overeenkomst en uiterlijk bij de levering van de goederen of voordat de uitvoering van de dienst begint.”,

(1) Le législateur a d’abord utilisé la formule “par écrit ou sur un (autre) support durable”. On la trouve notamment:

o à l’article 1649*septies*, § 3, du Code civil: “A la demande du consommateur, la garantie lui est remise par écrit ou lui est présentée sous un autre support durable, mis à sa disposition et auquel il a accès”;

o à l’article X.27 du CDE: “Sous réserve de l’application de l’article X.29, la personne qui octroie le droit fournit à l’autre personne, au moins un mois avant la conclusion de l’accord de partenariat commercial visé à l’article I.11, 2°, le projet d’accord ainsi qu’un document particulier reprenant les données visées à l’article X.28. Le projet d’accord et le document particulier sont mis à disposition par écrit ou sur un support durable et accessible à la personne qui reçoit le droit”.

(2) Chronologiquement, la formule utilisée ensuite dans les textes européens (puis belges) est la suivante: “sur (support) papier ou sur un autre support durable”. On la trouve notamment:

o à l’article XVI.4 du CDE: “Ces informations sont fournies sur support papier ou sur un autre support durable”;

o à l’article 15 de l’A.R. du 21 juin 2011 portant modification de divers arrêtés en matière de crédit à la consommation et portant exécution des articles 5, § 1er, alinéa 2, et § 2, et 15, alinéa 3, de la loi du 12 juin 1991 relative au crédit à la consommation: “le prêteur conserve, pendant la durée du contrat de crédit, et au moins pendant trois ans, sur papier ou sur un autre support durable, l’avis de consultation de la Centrale des Crédits aux Particuliers en indiquant, au minimum, le code d’identification unique, le moment de la consultation et l’identité de la personne pour laquelle elle a été consultée”.

(3) Enfin, dans les textes plus récents, le “support durable” est mentionné seul (et plus comme la branche d’une alternative). On trouve cette formule notamment:

o à l’article VI.46, § 7, du CDE: “L’entreprise fournit au consommateur la confirmation du contrat conclu, sur un support durable et dans un délai raisonnable après la conclusion du contrat et, au plus tard, au moment de la livraison du bien ou avant le début de l’exécution du service”;

o in artikel 124, § 1, van het KB van 12 november 2012 met betrekking tot bepaalde openbare instellingen voor collectieve belegging: Wanneer de beleggingsvennootschappen een inschrijvings- of inkooporder van een deelnemer hebben uitgevoerd, moeten zij hem een kennisgeving bezorgen op een duurzame gegevensdrager waarin de uitvoering van het order wordt bevestigd, en dit zo spoedig mogelijk en uiterlijk de eerste werkdag na de uitvoering van het order, of, wanneer de beleggingsvennootschap zelf van een derde een bevestiging van de uitvoering van het order ontvangt, uiterlijk de eerste werkdag na ontvangst van de bevestiging van deze derde.”

We treffen ook andere, specifiekere formuleringen aan en indien nodig zijn wijzigingen aangebracht om de coherentie van het normatieve kader te verbeteren.

Van de drie opties, de uitdrukkingen waarin de keuze wordt gelaten tussen het geschrift en de duurzame gegevensdrager daarentegen moeten worden gewijzigd.

Inderdaad, uit de definitie van duurzame gegevensdrager en de interpretatie die het Hof van Justitie van de Europese Unie eraan geeft, blijkt dat een duurzame gegevensdrager net als het geschrift drie functies moet vervullen. Hij vormt dus een functioneel equivalent van het geschrift, onder voorbehoud van doctrinale discussies over de functie van het geschrift, met name het behoud van de integriteit van de informatie. Het geschrift en de duurzame gegevensdrager moeten als generische termen worden beschouwd, die functioneel evenwaardig zijn en inzetbaar voor methoden, gebruikt in de traditionele omgeving (op papier) of in de digitale omgeving (een e-mailbericht). De keuze uit geschrift en duurzame gegevensdrager is redundant. Bovendien doet het gebruik van het adjectief ‘ander’ denken dat het geschrift een variant van duurzame gegevensdrager is, wat niet juist is. Bijgevolg wordt deze formulering door dit wetsontwerp gewijzigd om enkel de duurzame gegevensdrager te beogen.

De papieren drager is de methode die in de traditionele omgeving gebruikt wordt. Het is een variant van het geschrift of de duurzame gegevensdrager. De keuze uit papier en duurzame gegevensdrager is inhoudelijk wel correct (in het bijzonder wanneer het papier als een variant van de duurzame gegevensdrager wordt voorgesteld). Deze kan ook een zeker nut hebben voor pedagogische doeleinden (om een voorbeeld van een duurzame gegevensdrager in de traditionele omgeving te geven). Ook om die redenen is er geen gevolg gegeven aan de opmerking in punt 16 van het advies nr. 63.330/1 van de Raad van State van 25 mei 2018.

o à l'article 124, § 1er, de l'A.R. du 12 novembre 2012 relatif à certains organismes de placement collectif publics: “Dès lors que les sociétés d'investissement ont exécuté un ordre de souscription ou de rachat d'un participant, elles transmettent à ce dernier un avis sur support durable confirmant l'exécution de l'ordre, et ce dès que possible et au plus tard le premier jour ouvrable suivant l'exécution de l'ordre ou, si la société d'investissement reçoit elle-même d'un tiers la confirmation de l'exécution, au plus tard le premier jour ouvrable suivant la réception de la confirmation de ce tiers”.

D'autres formulations, plus ponctuelles, sont également rencontrées et, le cas échéant, des modifications sont apportées en vue de renforcer la cohérence du cadre normatif.

S'agissant spécifiquement des trois options, il faut modifier les expressions présentant une alternative entre l'écrit et le support durable.

En effet, il résulte de la définition du support durable, et de l'interprétation donnée à la notion par la Cour de justice de l'Union européenne (*supra*), que celui-ci doit remplir trois fonctions, à l'instar de l'écrit. Il constitue donc un équivalent fonctionnel de l'écrit, sous réserve des discussions doctrinales relatives à la fonction de l'écrit consistant à préserver l'intégrité de l'information. L'écrit et le support durable doivent ainsi être considérés comme des termes génériques, fonctionnellement équivalents, susceptibles de viser des procédés utilisés dans l'environnement traditionnel (le support papier) ou dans l'environnement numérique (un courriel). L'alternative entre l'écrit et le support durable est redondante. En outre, l'utilisation de l'adjectif “autre” donne à penser que l'écrit est une variété de support durable, ce qui n'est pas correct. En conséquence, cette formulation est modifiée par le présent projet de loi en vue de viser uniquement le support durable.

Le support papier est le procédé utilisé dans l'environnement traditionnel. Il s'agit d'une variété d'écrit ou de support durable. L'alternative entre le papier et le support durable est correcte sur le fond (spécialement dans la mesure où le papier est présenté comme une variété du support durable). Elle peut également présenter une certaine utilité, à des fins pédagogiques (pour donner un exemple de support durable, dans l'environnement traditionnel). Le projet de loi ne modifie donc pas cette formulation. Pour ces raisons également, il n'est pas été donné suite à la remarque soulevée au point 16 de l'avis n°63.330/1 du Conseil d'État du 25 mai 2018.

Het gebruik van het begrip «duurzame gegevensdrager» op zich alleen is voldoende. Dit is trouwens de tendens in de recentste Europese teksten (met name Richtlijn 2011/83/EU betreffende de rechten van de consumenten) en we mogen ervan uitgaan dat deze tendens zich zal voortzetten. Het is ook aan te bevelen voor deze oplossing te kiezen en ze indien mogelijk te veralgemenen.

C. Opheffen van de belemmeringen voor het sluiten van overeenkomsten langs elektronische weg

Artikel 9 van de richtlijn inzake elektronische handel (richtlijn 2000/31/EG van het Europees Parlement en de Raad van 8 juni 2000 betreffende bepaalde juridische aspecten van de diensten van de informatiemaatschappij, met name de elektronische handel, in de interne markt) verplicht in paragraaf 1 de lidstaten om ervoor te zorgen dat “hun rechtsstelsel het sluiten van contracten langs elektronische weg mogelijk maakt”. In dat opzicht moeten zij er met name voor zorgen dat “de regels met betrekking tot de totstandkoming van contracten geen belemmering vormen voor het gebruik van langs elektronische weg gesloten contracten, noch ertoe leiden dat dergelijke contracten, omdat zij langs elektronische weg tot stand zijn gekomen, zonder rechtsgevolg blijven en niet rechtsgeldig zijn”.

Om deze vereiste te realiseren en om te zetten in Belgisch recht, zijn in artikel XII.15 van het Wetboek van economisch recht al sinds vele jaren transversale bepalingen opgenomen die de partijen en de rechter verplichten tot een bredere opvatting over de vormvoorschriften, onafhankelijk van de drager om het elektronisch sluiten van overeenkomsten mogelijk te maken (op basis van een functionele benadering van de vormvoorschriften), in de veronderstelling dat dergelijke vormvoorschriften nog formeel of impliciet in een wetgeving/ regelgeving bestaan. Het is de wil van de Europese en Belgische wetgever dat de beginselen uit artikel XII.15 de vormvoorschriften beogen voor in het volledige contractuele proces (van publiciteit, langs aanbod, onderhandeling, afsluiting, uitvoering, beëindiging van de overeenkomst tot de archivering ervan).

De Europese wetgever heeft echter in uitzonderingen op dit principe voorzien. Paragraaf 2 van artikel 9 van de richtlijn stelt de lidstaten immers vrij van de toepassing van de vereisten van paragraaf 1 voor alle contracten of bepaalde ervan die tot welbepaalde categorieën behoren. Het betreft hier een mogelijkheid voor de lidstaten die vrij blijven om deze uitzonderingen niet in het nationaal recht op te nemen.

L'utilisation de la notion de “support durable” de manière isolée est suffisante. C'est d'ailleurs la tendance observée dans les textes européens les plus récents (notamment la directive 2011/83/UE sur les droits des consommateurs) et on peut supposer que la tendance en ce sens se poursuivra. Aussi est-il recommandé d'opter pour cette solution et, si possible de la généraliser.

C. Levée des obstacles à la conclusion de contrats par voie électronique

L'article 9 de la directive sur le commerce électronique (directive 2000/31/CE du Parlement européen et du Conseil du 8 juin 2000 relative à certains aspects juridiques des services de la société de l'information, et notamment du commerce électronique, dans le marché intérieur), dans son paragraphe 1er, oblige les États membres à faire en sorte que “leur système juridique rende possible la conclusion des contrats par voie électronique”. A ce titre, ils doivent notamment veiller “à ce que le régime juridique applicable au processus contractuel ne fasse pas obstacle à l'utilisation des contrats électroniques ni ne conduise à priver d'effet et de validité juridique de tels contrats pour le motif qu'ils sont passés par voie électronique”.

Pour concrétiser, et transposer cette exigence en droit belge, l'article XII.15 du Code de droit économique consacre depuis de nombreuses années des dispositions transversales qui ont pour effet d'obliger les parties et le juge à adopter une conception des formalités plus ouverte et indépendante du support en vue de permettre la conclusion du contrat par voie électronique (sur la base d'une approche fonctionnelle des formalités), dans l'hypothèse où de telles formalités subsistent, formellement ou implicitement, dans une législation/réglementation. Selon la volonté du législateur européen et belge, les principes consacrés par l'article XII.15 visent les formalités exigées dans l'ensemble du processus contractuel (de la publicité, en passant par l'offre, la négociation, la conclusion, l'exécution, la fin du contrat, jusqu'à son archivage).

Le législateur européen a toutefois prévu des exceptions à ce principe. En effet, le paragraphe 2 de l'article 9 de la directive dispense les États membres d'appliquer les exigences du paragraphe 1er pour tous les contrats ou certains d'entre eux qui relèvent de catégories prédéfinies. Il s'agit là d'une faculté pour les États membres qui restent libres, en droit national, de ne pas reprendre ces exceptions.

Artikel XII.16 van het Wetboek van economisch recht neemt de vier in de richtlijn opgenomen uitzonderingen als dusdanig over. Op die gebieden bestaan bijzondere vormvoorschriften die toen de richtlijn 2000/31 werd omgezet, zich moeilijker leenden voor een elektronische benadering of implementering. Het was bijgevolg beter om de sectoren de tijd te geven om dit te onderzoeken, vooreerst de principes van artikel XII.15 van dat wetboek verplicht te maken.

Ruim vijftien jaar na de aanneming van de richtlijn 2000/31 en vijftien jaar na de aanneming van de Belgische wet tot omzetting van deze richtlijn zijn de praktijken binnen heel veel sectoren geëvolueerd en werden ze aangepast aan de elektronische omgeving. Een algemene en systematische uitzondering zoals voorzien in artikel XII.16 van het Wetboek van economisch recht is niet langer noodzakelijk. Uit de huidige formulering van het artikel XII.16 van het WER zou trouwens kunnen worden afgeleid dat de wetgever de bedoeling zou hebben om de mogelijkheid het beginsel van functionele gelijkwaardigheid veralgemeend toe te passen in de betrokken domeinen, wat oorspronkelijk niet de bedoeling was. Dergelijke formulering zou sommige rechters er bovendien toe kunnen aanzetten om zich op deze bepaling te baseren om aldus de mogelijkheid van elektronische afsluiting van overeenkomsten automatisch uit te sluiten omwille van een juridische vormvereiste in de bedoelde categorieën (bijvoorbeeld inzake immobiliën), terwijl er misschien geen praktische (of ook geen juridische) moeilijkheden meer zijn om te voldoen aan deze juridische vormvereiste (en de verwezenlijking van de functies ervan) in de elektronische omgeving.

Om die reden verdient het nu dus aanbeveling om een minder restrictieve formulering te gebruiken, die het principe omkeert, en waarbij de rechter en de partijen worden verzocht om toepassing te geven aan de beginselen van artikel XII.15 in de categorieën beoogd door artikel XII.16, waarbij de rechter de mogelijkheid wordt gelaten om die principes van artikel XII.15 niet toe te passen op de die categorieën, voor zover hij evenwel vaststelt dat er in werkelijkheid nog reële belemmeringen bestaan voor het verwezenlijken van de juridische vormvereiste in de elektronische omgeving.

L'article XII.16 du Code de droit économique reprend en l'état les quatre exceptions consacrées par la directive. Dans ces domaines, il existe des formalités particulières qui, à l'époque de la transposition de la directive 2000/31, pouvaient plus difficilement s'accommoder d'une approche ou d'une mise en œuvre électronique. Il était par conséquent préférable de laisser le temps aux secteurs d'analyser la question, avant d'y rendre obligatoires de manière générale, les principes consacrés par l'article XII.15 du même Code.

Plus de quinze ans après l'adoption de la directive 2000/31, et quinze ans après l'adoption de la loi belge qui transpose cette directive, les pratiques au sein de nombreux secteurs ont évolué et se sont adaptées à l'environnement électronique. Une exception générale et systématique telle que consacrée dans l'article XII.16 du Code de droit économique n'est plus nécessaire. La formulation actuelle de l'article XII.16 du CDE pourrait d'ailleurs laisser croire que le législateur entend exclure de manière générale la possibilité d'appliquer le principe de l'équivalence fonctionnelle dans les domaines concernés, ce qui n'était pas l'intention originaire. Une telle formulation risque en outre d'amener certains juges à se fonder sur cette disposition pour exclure de manière automatique la possibilité de conclure le contrat par voie électronique en raison d'une exigence juridique de forme dans les catégories visées (par exemple en matière immobilière), alors qu'il n'existe peut-être plus de difficultés pratiques (voire juridiques) à l'accomplissement de cette exigence juridique de forme (et la réalisation de ses fonctions) dans l'environnement électronique.

Pour ces raisons, il est donc désormais opportun de consacrer une formulation moins restrictive, qui inverse le principe en invitant le juge et les parties à faire application des principes de l'article XII.15 dans les catégories visées par l'article XII.16, tout en laissant la possibilité au juge de ne pas appliquer lesdits principes de l'article XII.15 dans lesdites catégories, pour autant toutefois qu'il constate qu'il existe encore dans les faits de réels obstacles à la réalisation de l'exigence juridique de forme dans l'environnement électronique.

ARTIKELSGEWIJZE TOELICHTING

Artikelen 2, 5-7, 10-11, 19 en 24

Het geschrift en de duurzame gegevensdrager verwijzen naar functioneel gelijkwaardige procedés (in de papieren of in de elektronische omgeving). De formulering is redundant en de term “geschrift” moet worden geschrapt.

Artikel 3

Dit artikel bevat een algemene definitie van “duurzame gegevensdrager”. Gezien het belang van het Wetboek van economisch recht in de federale wetgeving en rekening houdend met de talrijke verwijzingen naar de duurzame gegevensdrager in de bepalingen van dit Wetboek, wordt terwille van de duidelijkheid een definitie van het begrip opgenomen. Er worden voorbeelden gegeven. Zo wordt het risico genomen dat het principe van technologische neutraliteit wordt miskend, maar het lijkt nodig om het begrip te verduidelijken.

Om te vermijden dat “duurzame gegevensdrager” systematisch moet worden gedefinieerd in elke wettelijke of reglementaire tekst waarin het begrip voorkomt, wordt een bijzondere transversale clausule opgenomen. Wanneer de wetgever het begrip gebruikt zonder het speciaal te definiëren, is dit in de betekenis van de algemene definitie van het Wetboek van economisch recht.

Artikel 4

Aangezien er door artikel I.1, 15°, voor alle boeken van het WER een definitie van “duurzame gegevensdrager” is ingevoerd, worden deze definities obsoleet (en zijn ze een bron van incoherenties of van potentiële tegenstellingen). Ze worden dus geschrapt.

Noteer dat de algemene definitie een harmonisatie inhoudt van de definities die nu in verschillende Europese teksten te vinden zijn, meer bepaald in de richtlijn 2011/83/EU betreffende de rechten van de consumenten. Deze algemene definitie is er dus op voorzien, dat geen extra voorwaarden worden toegevoegd dan degene die al in die teksten stonden. Deze algemene definitie moet worden geïnterpreteerd in het licht van de doelstellingen, aanwijzingen en voorbeelden vervat in die teksten. Zo geeft overweging nr. 23 van de richtlijn 2011/83/EU betreffende de rechten van de consumenten voorbeelden van methoden die als duurzame gegevensdragers kunnen worden beschouwd. Zo worden vermeld: “papier, usb-sticks, cd-rom's, dvd's, geheugenkaarten of de harde schijven van computers alsmede

COMMENTAIRE DES ARTICLES

Articles 2, 5-7, 10-11, 19 et 24

L'écrit et le support durable désignent des procédés fonctionnellement équivalents (dans l'environnement papier ou dans l'environnement électronique). La formulation est redondante et le terme écrit doit être supprimé.

Article 3

Cet article introduit une définition générale du “support durable”. Eu égard à l'importance du Code de droit économique dans la législation fédérale, et tenant compte des nombreuses références au support durable dans ses dispositions, une définition de la notion est introduite par souci de clarté. Des exemples sont donnés. Le risque est ainsi pris de méconnaître le principe de neutralité technologique mais il apparaît nécessaire pour clarifier la notion.

Pour éviter de définir systématiquement le “support durable” dans chaque texte légal ou réglementaire qui utilise la notion, une clause transversale particulière est introduite. Lorsque le législateur emploie la notion sans la définir de manière particulière, son acception est celle qui figure dans la définition générale du Code de droit économique.

Article 4

Dès lors qu'une définition du support durable est introduite par l'article I.1, 15°, pour l'ensemble des livres du CDE, ces définitions deviennent obsolètes (et sont sources d'incohérences ou de contradictions potentielles). Aussi sont-elles supprimées.

On note que la définition générale constitue une harmonisation des définitions actuellement disponibles dans divers textes européens, dont particulièrement la directive 2011/83/UE sur les droits des consommateurs. Cette définition générale veille donc à ne pas ajouter de conditions à celles déjà contenues dans ces textes. Par ailleurs, cette définition générale doit s'interpréter au regard des objectifs, indications et exemples contenus dans ces textes. Ainsi par exemple, le considérant n° 23 de la directive 2011/83/UE sur les droits des consommateurs donne des exemples de procédés susceptibles d'être qualifiés de supports durables. Sont ainsi mentionnés “le papier, les clés USB, les CD-Rom, les DVD, les cartes à mémoire ou les disques dur d'ordinateur ainsi que les courriels”. Dans un cas comme

e-mails". In beide gevallen is het nodig te verzekeren dat de aan de duurzame gegevensdrager toegewezen functies effectief vervuld zijn, *in concreto* in het licht van de gebruikte methode. In dit verband weze eraan herinnerd, dat het doel van de richtlijn betreffende consumentenrechten erin bestaat, ervoor te zorgen dat de consument er gedurende een passende termijn continu toegang toe heeft, ook nadat de overeenkomst tussen de consument en de handelaar is afgelopen. Een bijkomend voorbeeld van duurzame gegevensdrager wordt in dat verband gegeven door het Directoraat-generaal Justitie van de Europese Commissie, in zijn leidraad (juni 2014, pp.40-41, (https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/crd_guidance_nl.pdf), waarin gesteld wordt dat een persoonlijk account van de consument op de website van de handelaar, waar de handelaar de informatie die bestemd is voor de consument uploadt en niet unilateraal kan verwijderen of wijzigen, voor de toepassing van de richtlijn zou kunnen worden beschouwd als duurzame gegevensdrager. Indien een dergelijk account voor de handelaar de enige manier is om de overeenkomst te bevestigen, moet hij ervoor zorgen dat de consument er gedurende een passende termijn continu toegang toe heeft, ook nadat de overeenkomst tussen de consument en de handelaar is afgelopen.

Artikelen 8, 13, 15, 32, 35 en 36

Deze wijziging brengt de gebruikte formulering in lijn met die uit de eIDAS-verordening. Zij heeft geen invloed op de keuzes die eerder door de wetgever werden gemaakt wat betreft de aanvaarde niveaus van elektronische handtekening.

Artikel 9

Op termijn is het de bedoeling om gaandeweg de verschillende uitzonderingen beoogd in artikel XII.16 om het sluiten van een contract langs elektronische weg op alle domeinen, formeel en systematisch te schrappen. Dergelijke schrapping is echter maar mogelijk na raadpleging van de verschillende betrokken sectoren. Die raadpleging is bedoeld om zich ervan te verzekeren dat alle actoren op het terrein in de praktische mogelijkheid zouden zijn om contracten op deze manier te sluiten. Ze is ook bedoeld om na te gaan of er geen structurele belemmeringen meer bestaan voor het vervullen van bijzondere vormvereisten, die moeilijk te realiseren zijn via een elektronische benadering en die worden ingegeven door specifieke algemene, maatschappelijke en politieke belangen.

In afwachting van deze formele en systematische opheffing, is deze wijziging erop gericht, de rechter eraan

dans l'autre, il faut s'assurer que les fonctions attribuées au support durable sont effectivement satisfaites, *in concreto*, à la lumière du procédé utilisé. A cet égard, on rappelle que l'objectif de la directive sur les droits des consommateurs consiste à garantir une accessibilité permanente au consommateur pendant une période adéquate, y compris après la résiliation du contrat passé entre le consommateur et le professionnel. En guise d'exemple supplémentaire de support durable dans ce cadre, la Direction Générale Justice de la Commission européenne considère dans son document d'orientation (juin 2014, pp. 40-41: https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/crd_guidance_fr.pdf) que, un compte personnel du consommateur sur le site internet du professionnel, sur lequel ce dernier chargerait les informations destinées au consommateur et ne pourrait les supprimer ni les modifier de manière unilatérale, pourrait être considéré comme un support durable aux fins de la directive. Si ce compte constitue le seul moyen pour le professionnel de fournir une confirmation du contrat, il convient de garantir son accessibilité permanente au consommateur pendant une période adéquate, y compris après la résiliation du contrat passé entre le consommateur et le professionnel.

Articles 8, 13, 15, 32, 35 et 36

Cette modification vise à aligner la formulation employée sur celle du règlement eIDAS. Elle n'affecte pas les choix précédemment posés par le législateur quant aux niveaux de signature électronique acceptés.

Article 9

L'intention à terme consiste à supprimer peu à peu de manière formelle et systématique les différentes exceptions visées par l'article XII.16 en vue de permettre la conclusion de contrat par voie électronique dans tous les domaines. Toutefois, cette levée ne pourra être réalisée qu'après consultation des différents secteurs concernés. Cette consultation vise à s'assurer que l'ensemble des acteurs de terrains soient en mesure de pratiquement conclure les contrats de cette manière. Elle vise également à vérifier qu'il n'existe plus d'obstacles structurels à la réalisation d'exigences de forme particulières qui s'accommoderaient mal d'une approche électronique et qui seraient justifiées par des intérêts généraux, sociétaux et politiques spécifiques.

Dans l'attente de cette levée formelle et systématique, l'objectif de cette modification est de rappeler au juge

te herinneren, dat hij niet systematisch en automatisch moet weigeren om de principes van het artikel XII.15 toe te passen, met als enige beweegreden de vaststelling dat het sluiten van het contract is gebeurd langs elektronische weg, in een van de categorieën beoogd in artikel XII.16 (inzake immobiëlen bijvoorbeeld), wat trouwens ten onrechte zou zijn.

Hij moet daarentegen *a priori* de principes van artikel XII.15 toepassen, die in de lijn van de wil van de Europese wetgever liggen, zoals uitgedrukt in richtlijn 2000/31. Zo moet hij het vervullen van de vormvereisten in de elektronische omgeving benaderen vanuit een open juridische kijk, in het kader van een analyse gebaseerd op de functionele aanpak. Stelt hij evenwel vast dat er in het hem voorgelegde geval bijvoorbeeld sprake is van reële praktische obstakels van technische, organisatorische of operationele aard, die een belemmering vormen voor de verwezenlijking van de juridische vormvereiste bij het sluiten van het contract langs elektronische weg in een van de categorieën beoogd in artikel XII.16 (er bestaan bijvoorbeeld geen elektronische oplossingen om de functionele eigenschappen van de vormvereiste te verzekeren, of de partijen zijn nog niet allemaal in staat om operationeel of op vlak van organisatie het contract elektronisch te sluiten), dan kan hij oordelen dat niet kan worden voldaan aan de wettelijke of reglementaire vormvereiste in de elektronische omgeving. Deze belemmeringen moeten praktisch van aard zijn, en niet zuiver juridisch. Het is bijvoorbeeld niet omdat een wetgeving vereist dat een attest of een certificaat wordt ondertekend of bepaalt dat het contract nietig is als dat attest niet bij het hoofdcontract is gevoegd, dat er een praktisch obstakel zou bestaan voor de elektronische doorgifte van dat attest of dat certificaat, of voor het bijvoegen van dat attest in elektronische vorm bij een hoofdcontract dat elektronisch is gesloten. Er bestaan immers verschillende methoden van elektronische handtekening en/of soorten van duurzame gegevensdrager, waarmee in de elektronische omgeving de functionele eigenschappen (zoals bijvoorbeeld de identificatie, het behoud van de integriteit, de leesbaarheid, de duurzaamheid, de mogelijkheid om door te zenden of bij te voegen, enz.) kunnen worden gegarandeerd van dit type vormvereisten, die oorspronkelijk bedoeld waren voor een papieren omgeving.

Artikelen 7, 12, 20, 22, 25, 30 en 33

Deze artikelen betreffen een harmonisatie van het taalgebruik die enkel geldt voor de tekst in het Nederlands.

qu'il ne doit pas systématiquement et de manière automatique refuser l'application des principes de l'article XII.15 au seul motif du constat que la conclusion du contrat est réalisée par voie électronique dans une des catégories visées à l'article XII.16 (en matière immobilière par exemple), ce qu'il ferait à tort au demeurant.

Au contraire, il doit appliquer *a priori* les principes de l'article XII.15 dans la ligne de la volonté du législateur européen exprimée dans la directive 2000/31. Il doit ainsi adopter une approche juridique ouverte à la réalisation des exigences de forme dans l'environnement électronique, dans le cadre d'une analyse basée sur l'approche fonctionnelle. Toutefois, s'il constate que dans le cas d'espèce qui lui est soumis, il existe de réels obstacles pratiques de nature technique, organisationnelle ou opérationnelle par exemple, à la réalisation de l'exigence juridique de forme lors de la conclusion de contrat par voie électronique dans une des catégories visées à l'article XII.16 (il n'existe pas de solutions électroniques pour assurer les qualités fonctionnelles de l'exigence de forme par exemple, ou toutes les parties ne sont pas en mesure opérationnelle/organisationnelle de conclure le contrat par voie électronique), il peut alors considérer que l'exigence légale ou réglementaire de forme n'est pas en mesure d'être satisfaite dans l'environnement électronique. Ces obstacles doivent être de nature pratique, et non purement juridique. Par exemple, ce n'est pas parce qu'une législation exige qu'une attestation ou un certificat quelconque soit signé ou qu'elle prévoit la nullité du contrat si cette attestation n'est pas jointe au contrat principal, qu'il existerait un obstacle pratique à la transmission par voie électronique de cette attestation ou certificat ou au fait de joindre cette attestation sous forme électronique à un contrat principal conclu par voie électronique. En effet, il existe notamment différents mécanismes de signature électronique et/ou différents types de support durable qui permettent de garantir dans l'environnement électronique les qualités fonctionnelles (telles que par exemple l'identification, le maintien de l'intégrité, la lisibilité, la pérennité, la possibilité de transmettre ou de joindre, etc.) de ce type d'exigences de forme conçues initialement dans un environnement papier.

Articles 7, 12, 20, 22, 25, 30 et 33

Ces articles concernent une harmonisation linguistique qui vaut seulement pour le texte néerlandais.

Artikelen 14, 16-17, 21, 26, 31 en 34

Deze wijziging brengt de gebruikte formulering in lijn met die uit de eIDAS-verordening. Zij heeft geen invloed op de keuzes die eerder door de wetgever werden gemaakt wat betreft het vereiste niveau van elektronische handtekening.

Artikel 18

Deze wijziging brengt de gebruikte formulering in lijn met die van de eIDAS-verordening. Ze heeft geen invloed op de keuzes die voorheen werden gemaakt door de wetgever wat betreft de aanvaarde niveaus van elektronische handtekening.

De aangepaste bepaling maakte oorspronkelijk een onderscheid tussen vier verschillende technieken voor elektronische handtekeningen die gebruikt konden worden. De eerste twee technieken verwijzen naar de gekwalificeerde elektronische handtekening in de zin van artikel 3.12. van de eIDAS-verordening, waar de vierde techniek verwijst naar de geavanceerde elektronische handtekening in de zin van artikel 3.11. van dezelfde verordening. Bij de derde techniek werd initieel verwezen naar de gekwalificeerde elektronische handtekening van een instelling. Gezien de eIDAS-verordening het gebruikt van de elektronische handtekening voorbehoud aan natuurlijk personen, wordt voorgesteld te verwijzen naar het gekwalificeerd elektronisch zegel in de zin van artikel 3.27. van de eIDAS-verordening.

Artikel 23

Deze wijziging strekt ertoe de gebruikte formulering af te stemmen op de formulering van de eIDAS-verordening. Ze heeft geen invloed op de keuzes die de wetgever al eerder maakte wat betreft het vereiste niveau van elektronische handtekening.

De gewijzigde bepaling beoogde het gebruik van een gekwalificeerde elektronische handtekening door een rechtspersoon. Gezien de eIDAS-verordening ervoor gekozen heeft het gebruik van de elektronische handtekening voor te behouden aan natuurlijke personen, wordt voorgesteld te verwijzen naar het gekwalificeerd elektronisch zegel in de zin van artikel 3.27. van de eIDAS-verordening.

Artikelen 25 en 30

Om eventuele incoherenties of tegenstrijdigheden te vermijden, wordt deze bijzondere definitie vervangen

Articles 14, 16-17, 21, 26, 31 en 34

Cette modification vise à aligner la formulation employée sur celle du règlement eIDAS. Elle n'affecte pas les choix précédemment posés par le législateur quant au niveau de signature électronique exigé.

Article 18

Cette modification vise à aligner la formulation employée sur celle du règlement eIDAS. Elle n'affecte pas les choix précédemment posés par le législateur quant aux niveaux de signature électronique acceptés.

La disposition modifiée distinguait initialement quatre techniques différentes de signatures électroniques pouvant être utilisées. Les deux premières techniques renvoyaient à la signature électronique qualifiée au sens de l'article 3.12. du règlement eIDAS, tandis que la quatrième technique désigne la signature électronique avancée au sens de l'article 3.11. de ce règlement. Quant à la troisième technique envisagée dans la formulation initiale, elle envisageait l'usage de la signature électronique qualifiée d'une institution. Dès lors que le règlement eIDAS fait le choix de réserver la signature électronique aux personnes physiques, il est proposé de faire référence au cachet électronique qualifié de l'institution au sens de l'article 3.27. du règlement eIDAS.

Article 23

Cette modification vise à aligner la formulation employée sur celle du règlement eIDAS. Elle n'affecte pas les choix précédemment posés par le législateur quant au niveau de signature électronique exigé.

La disposition modifiée envisageait l'usage d'une signature électronique qualifiée attachée à une personne morale. Dès lors que le règlement eIDAS fait le choix de réserver la signature électronique aux personnes physiques, il est proposé de faire référence au cachet électronique qualifié au sens de l'article 3.27. du règlement eIDAS.

Articles 25 et 30

Afin d'éviter des incohérences ou contradictions potentielles, cette définition particulière est remplacée

door een verwijzing naar de algemene definitie van duurzame gegevensdrager ingevoerd in het Wetboek van economisch recht.

Artikel 27

Met betrekking tot de vervanging van de definitie wordt *mutatis mutandis* verwezen naar het commentaar op artikel 25.

Artikelen 28 en 29

Met betrekking tot de schrapping van de term “geschrift” wordt *mutatis mutandis* verwezen naar het commentaar op artikel 2. We voegen hieraan toe dat deze term niet voorkomt in artikel 4 (2), noch in artikel 5 (5) van de Richtlijn 2008/122 van het Europees Parlement en de Raad van 14 januari 2009 betreffende de bescherming van de consumenten met betrekking tot bepaalde aspecten van overeenkomsten betreffende gebruik in deeltijd, vakantieproducten van lange duur, doorverkoop en uitwisseling, die door deze bepalingen van de wet van 28 augustus 2011 in Belgisch recht worden omgezet.

*De minister van Werk, Economie
en Consumenten,*

Kris PEETERS

De minister van Veiligheid en Binnenlandse Zaken,

Jan JAMBON

De minister van Digitale Agenda,

Alexander DE CROO

De minister van Justitie,

Koen GEENS

*De minister van Sociale Zaken
en Volksgezondheid,*

Maggie DE BLOCK

par un renvoi à la définition générale du support durable introduite dans le Code de droit économique.

Article 27

Concernant le remplacement de la définition, il est renvoyé, *mutatis mutandis*, au commentaire de l'article 25.

Articles 28 et 29

S'agissant de la suppression du terme “écrit”, il est renvoyé, *mutatis mutandis*, au commentaire de l'article 2. On ajoute que ce terme ne figure ni à l'article 4 (2), ni à l'article 5 (5), de la directive 2008/122 du Parlement européen et du Conseil du 14 janvier 2009 relative à la protection des consommateurs en ce qui concerne certains aspects des contrats d'utilisation de biens à temps partagé, des contrats de produits de vacances à long terme et des contrats de revente et d'échange, que ces dispositions de la loi du 28 août 2011 transposent en droit belge.

*Le ministre de l'Emploi, de l'Economie
et des Consommateurs,*

Kris PEETERS

Le ministre de la Sécurité et de l'Intérieur,

Jan JAMBON

Le ministre de l'Agenda numérique,

Alexander DE CROO

Le ministre de la Justice,

Koen GEENS

*La ministre des Affaires sociales
et de la Santé publique,*

Maggie DE BLOCK

De minister van Pensioenen,

Daniel BACQUELAINE

De minister van Financiën,

Johan VAN OVERTVELDT

*De minister van Middenstand,
Zelfstandigen en KMO's,*

Denis DUCARME

Le ministre des Pensions,

Daniel BACQUELAINE

Le ministre des Finances,

Johan VAN OVERTVELDT

*Le ministre des Classes moyennes,
des Indépendants et des PME,*

Denis DUCARME

VOORONTWERP VAN WET

onderworpen aan het advies van de Raad van State

Voorontwerp van wet tot harmonisatie van de begrippen elektronische handtekening en duurzame gegevensdrager en tot opheffing van de belemmeringen voor het sluiten van overeenkomsten langs elektronische weg

HOOFDSTUK 1**Algemene bepaling****Artikel 1**

Deze wet regelt een aangelegenheid als bedoeld in artikel 74 van de Grondwet.

HOOFDSTUK 2**Wijziging van het Burgerlijk Wetboek****Art. 2**

In artikel 1649*septies*, § 3, eerste lid, van het Burgerlijk Wetboek, ingevoegd bij de wet van 1 september 2004, worden de woorden “schriftelijk of op een andere te zijner beschikking staande en voor hem toegankelijke duurzame drager” vervangen door de woorden “op een duurzame gegevensdrager”.

HOOFDSTUK 3**Wijzigingen van het Wetboek van economisch recht****Art. 3**

Artikel I.1 van het Wetboek van economisch recht, ingevoegd bij de wet van 7 november 2013, wordt aangevuld met een bepaling onder 14°, luidende:

“14° duurzame gegevensdrager: elk hulpmiddel dat een fysieke persoon of rechtspersoon in staat stelt om persoonlijk aan hem gerichte informatie op te slaan, op een wijze die deze informatie voor hem toegankelijk maakt voor toekomstig gebruik gedurende een tijdsduur die is afgestemd op het doel waarvoor de informatie kan dienen, en die een ongewijzigde reproductie van de opgeslagen informatie mogelijk maakt. Voor zover de functionaliteiten bewaard worden, kunnen als duurzame gegevensdrager beschouwd worden het papier of, in een digitale omgeving, een elektronisch document bewaard op een opslagapparaat of toegevoegd aan elektronische post ontvangen door de bestemming. Wanneer de uitdrukking “duurzame gegevensdrager” in een wettelijke of reglementaire bepaling gebruikt wordt, wordt deze uitdrukking verondersteld gedefinieerd te zijn zoals bepaald in deze definitie.”

AVANT-PROJET DE LOI

soumis à l'avis du Conseil d'État

Avant-projet de loi visant à harmoniser les concepts de signature électronique et de support durable ainsi que lever des obstacles à la conclusion de contrat par voie électronique

CHAPITRE 1ER**Disposition générale****Article 1er**

La présente loi règle une matière visée à l'article 74 de la Constitution.

CHAPITRE 2**Modification du Code civil****Art. 2**

Dans l'article 1649*septies*, § 3, alinéa 1er, du Code civil, inséré par la loi du 1er septembre 2004, les mots “par écrit ou lui est présentée sous un autre support durable” sont remplacés par les mots “sur un support durable”.

CHAPITRE 3**Modifications du Code de droit économique****Art. 3**

L'article I.1 du Code de droit économique, inséré par la loi du 7 novembre 2013, est complété par le 14°, rédigé comme suit:

“14° support durable: tout instrument permettant à une personne physique ou morale de stocker des informations qui lui sont adressées personnellement d'une manière lui permettant de s'y reporter aisément à l'avenir pendant un laps de temps adapté aux fins auxquelles les informations sont destinées et qui permet la reproduction à l'identique des informations stockées. Peut constituer un support durable, lorsque ces fonctions sont préservées, le papier ou, dans l'environnement numérique, un document électronique enregistré sur un dispositif de stockage ou attaché à un courrier électronique reçu par le destinataire. Lorsque l'expression “support durable” figure dans une disposition légale ou réglementaire, il y a lieu de considérer que la notion est définie conformément à cette définition”.

Art. 4

In hetzelfde wetboek worden opgeheven:

1° artikel I.8, 19°, ingevoegd bij de wet van 21 december 2013;

2° artikel I.8, 17°, ingevoegd bij de wet van 15 mei 2014;

3° artikel I.9, 22°, ingevoegd bij de wet van 19 april 2014;

4° artikel I.19, 5°, ingevoegd bij de wet van 26 oktober 2015.

Art. 5

In de artikelen VI.46, § 6, van hetzelfde Wetboek, ingevoegd bij de wet van 21 december 2013, en XIV.28, § 6, ingevoegd bij de wet van 15 mei 2014, worden de volgende wijzigingen aangebracht:

1° de woorden “schriftelijke instemming” worden vervangen door de woorden “instemming met behulp van een duurzame gegevensdrager”

2° de zin “Dergelijke bevestiging kan, desgevallend, worden gedaan op een duurzame gegevensdrager.” wordt opgeheven.

Art. 6

In artikel X.27, eerste lid, van hetzelfde Wetboek, ingevoegd bij de wet van 2 april 2014, wordt de zin “Het ontwerp van overeenkomst en het afzonderlijk document worden schriftelijk of op een voor de persoon die het recht verkrijgt duurzame en toegankelijke drager ter beschikking gesteld.” vervangen door de volgende zin: “Het ontwerp van overeenkomst en het afzonderlijk document worden door middel van een duurzame gegevensdrager ter beschikking gesteld, toegankelijk voor de persoon die het recht verkrijgt.”

Art. 7

In artikel XI.258, § 3, tweede lid, van hetzelfde Wetboek, ingevoegd bij de wet van 19 april 2014, worden de woorden “schriftelijk of” opgeheven.

Art. 8

In artikel XII.15, § 2, van hetzelfde Wetboek, ingevoegd bij de wet van 15 december 2013, worden de volgende wijzigingen aangebracht:

1° het eerste streepje wordt vervangen door het volgende: “dat aan de vereiste van een geschrift is voldaan door een geheel van alfabetische tekens of van enige andere verstaanbare tekens aangebracht op een drager die de mogelijkheid biedt toegang ertoe te hebben gedurende een periode die is afgestemd op het doel waarvoor de informatie kan dienen en waarbij de integriteit ervan wordt beschermd, welke ook de drager en de transmissiemogelijkheden zijn;”;

Art. 4

Dans le même Code, sont abrogés:

1° l’article I.8, 19°, inséré par la loi du 21 décembre 2013;

2° l’article I.8, 17°, inséré par la loi du 15 mai 2014;

3° l’article I.9, 22°, inséré par la loi du 19 avril 2014;

4° l’article I.19, 5°, inséré par la loi du 26 octobre 2015.

Art. 5

Aux articles VI.46, § 6, inséré par la loi du 21 décembre 2013 et XIV.28, § 6, inséré par la loi du 15 mai 2014, du même Code, les modifications suivantes sont chaque fois apportées:

1° les mots “par écrit” sont remplacés par les mots “sur un support durable”;

2° la phrase “Une telle confirmation peut, le cas échéant, avoir lieu sur un support durable.” est abrogée.

Art. 6

Dans l’article X.27, alinéa 1er, du même Code, inséré par la loi du 2 avril 2014, la phrase “Le projet d’accord et le document particulier sont mis à disposition par écrit ou sur un support durable et accessible à la personne qui reçoit le droit.” est remplacée par la phrase suivante: “Le projet d’accord et le document particulier sont mis à disposition sur un support durable, accessible à la personne qui reçoit le droit.”

Art. 7

Dans l’article XI.258, § 3, alinéa 2, du même Code, inséré par la loi du 19 avril 2014, les mots “par écrit ou” sont abrogés.

Art. 8

A l’article XII.15, § 2, du même Code, inséré par la loi du 15 décembre 2013, les modifications suivantes sont apportées:

1° le premier tiret est remplacé par ce qui suit: “que l’exigence d’un écrit est satisfaite par un ensemble de signes alphabétiques ou de tous autres signes intelligibles apposés sur un support permettant d’y accéder pendant un laps de temps adapté aux fins auxquelles les informations sont destinées et de préserver leur intégrité, quels que soient le support et les modalités de transmission;”;

2° tweede streepje, worden de woorden “ofwel artikel 1322, tweede lid, van het Burgerlijk Wetboek” vervangen door de woorden “ofwel artikel 3.10. van verordening 910/2014”.

Art. 9

In artikel XII.16 van hetzelfde wetboek, ingevoegd bij de wet van 15 december 2013, worden de woorden “Artikel XII.15 is niet van toepassing” vervangen door de woorden “Op voorwaarde dat ze het bestaan van praktische belemmeringen vaststellen voor het vervullen van een wettelijke of reglementaire vormvereiste in het kader van de totstandkoming van een contract langs elektronische weg, kunnen de bevoegde hoven en rechtbanken het artikel XII.15 niet toepassen”.

Art. 10

In artikel XVI.17, § 2, van hetzelfde Wetboek, eerste en tweede lid, ingevoegd bij de wet van 4 april 2014, worden de woorden “schriftelijk of op een andere duurzame gegevensdrager” telkens vervangen door de woorden “op een duurzame gegevensdrager”.

Art. 11

In artikel XVI.25, § 1, 13°, van hetzelfde Wetboek, ingevoegd bij de wet van 4 april 2014, worden de woorden “schriftelijk of op duurzame gegevensdrager” vervangen door de woorden “op een duurzame gegevensdrager”.

Art. 12

In de Nederlandse tekst van de artikelen VII.7, ingevoegd bij de wet van 19 april 2014, VII.12, ingevoegd bij de wet van 19 april 2014, VII.14, ingevoegd bij de wet van 19 april 2014, VII.67 ingevoegd bij de wet van 19 april 2014, VII.70, ingevoegd bij de wet van 19 april 2014 en gewijzigd bij de wet van 22 april 2016, VII.78, ingevoegd bij de wet van 19 april 2014 en laatstelijk gewijzigd bij de wet van 18 april 2017, VII.86, ingevoegd bij de wet van 19 april 2014 en gewijzigd bij de wetten van 26 oktober 2015 en 22 april 2016, VII.91, ingevoegd bij de wet van 19 april 2014, VII.97, ingevoegd bij de wet van 19 april 2014, VII.98, ingevoegd bij de wet van 19 april 2014 en gewijzigd bij de wet van 22 april 2016, VII.99, ingevoegd bij de wet van 19 april 2014, VII.100, ingevoegd bij de wet van 19 april 2014 en gewijzigd bij de wet van 26 oktober 2015, VII.101, ingevoegd bij de wet van 19 april 2014, XIV.39, ingevoegd bij de wet van 15 mei 2014, XIV.40 ingevoegd bij de wet van 15 mei 2014, en XIV.43 ingevoegd bij de wet van 15 mei 2014, van hetzelfde wetboek worden de woorden “duurzame drager” telkens vervangen door “duurzame gegevensdrager”.

2° au deuxième tiret, les mots “à l’article 1322, alinéa 2, du Code civil” sont remplacés par les mots “à l’article 3.10. du règlement 910/2014”.

Art. 9

Dans l’article XII.16, du même Code, inséré par la loi du 15 décembre 2013, les mots “L’article XII.15 n’est pas applicable” sont remplacés par les mots “A la condition qu’ils constatent l’existence d’obstacles pratiques à la réalisation d’une exigence légale ou réglementaire de forme dans le cadre du processus de conclusion d’un contrat par voie électronique, les cours et tribunaux compétents peuvent ne pas appliquer l’article XII.15”.

Art. 10

Dans l’article XVI.17, § 2, alinéas 1er et 2, du même Code, inséré par la loi du 4 avril 2014, les mots “par écrit ou sur un autre support durable” sont remplacés par les mots “sur un support durable”.

Art. 11

Dans l’article XVI.25, § 1er, 13°, du même Code, inséré par la loi du 4 avril 2014, les mots “par écrit ou sur support durable” sont remplacés par les mots “sur un support durable”.

Art. 12

Dans le texte néerlandais des articles VII.7, inséré par la loi du 19 avril 2014, VII.12, inséré par la loi du 19 avril 2014, VII.14, inséré par la loi du 19 avril 2014, VII.67, inséré par la loi du 19 avril 2014, VII.70, inséré par la loi du 19 avril 2014 et modifié par la loi du 22 avril 2016, VII.78, inséré par la loi du 19 avril 2014 et modifié en dernier lieu par la loi du 18 avril 2017, VII.86, inséré par la loi du 19 avril 2014 et modifié par les lois du 26 octobre 2015 et 22 avril 2016, VII.91, inséré par la loi du 19 avril 2014, VII.97, inséré par la loi du 19 avril 2014, VII.98, inséré par la loi du 19 avril 2014 et modifié par la loi du 22 avril 2016, VII.99, inséré par la loi du 19 avril 2014, VII.100, inséré par la loi du 19 avril 2014 et modifié par la loi du 26 octobre 2015, VII.101, inséré par la loi du 19 avril 2014, XIV.39, inséré par la loi du 15 mai 2014, XIV.40, inséré par la loi du 15 mai 2014 et XIV.43, inséré par la loi du 15 mai 2014, du même Code, les mots “duurzame drager” sont chaque fois remplacés par les mots “duurzame gegevensdrager”.

HOOFDSTUK 4

Wijziging van het Wetboek diverse rechten en taksen

Art. 13

In artikel 11, derde lid, van het Wetboek diverse rechten en taksen, hersteld bij de wet van 19 december 2006, worden de woorden “elektronische handtekening zoals bepaald bij artikel 1322 van het Burgerlijk Wetboek” vervangen door de woorden “elektronische handtekening in de zin van artikel 3.10. van verordening (EU) nr. 910/2014 van het Europees Parlement en de Raad van 23 juli 2014 betreffende elektronische identificatie en vertrouwensdiensten voor elektronische transacties in de interne markt en tot intrekking van Richtlijn 1999/93/EG of een gekwalificeerde elektronische handtekening in de zin van artikel 3.12. van dezelfde verordening”.

HOOFDSTUK 5

Wijzigingen van het Wetboek van vennootschappen

Art. 14

In artikel 504, van het Wetboek van vennootschappen, wordt het tweede lid, gewijzigd bij de wet van 14 december 2005, als volgt vervangen:

“Indien het register in elektronische vorm wordt aangehouden, kan de verklaring van overdracht een elektronische vorm aannemen en ondertekend worden met een gekwalificeerde elektronische handtekening in de zin van artikel 3.12. van verordening (EU) nr. 910/2014 van het Europees Parlement en de Raad van 23 juli 2014 betreffende elektronische identificatie en vertrouwensdiensten voor elektronische transacties in de interne markt en tot intrekking van Richtlijn 1999/93/EG, welke de identiteit van de overdrager en de overnemer vaststelt.”.

Art. 15

In de artikelen 547bis, § 2, eerste lid, ingevoegd bij de wet van 20 december 2010 en 550, § 2, eerste lid, 6°, vervangen door de wet van 20 december 2010, van hetzelfde Wetboek, worden de woorden “geavanceerde elektronische handtekening in de zin van artikel 4, § 4, van de wet van 9 juli 2001 houdende vaststelling van bepaalde regels in verband met het juridisch kader voor elektronische handtekeningen en certificatie diensten, of met een elektronische handtekening die voldoet aan de voorwaarden van artikel 1322 van het Burgerlijk Wetboek” telkens vervangen door de woorden “elektronische handtekening in de zin van artikel 3.10. van verordening (EU) nr. 910/2014 van het Europees Parlement en de Raad van 23 juli 2014 betreffende elektronische identificatie en vertrouwensdiensten voor elektronische transacties in de interne markt en tot intrekking van Richtlijn 1999/93/EG of een gekwalificeerde elektronische handtekening in de zin van artikel 3.12. van dezelfde verordening”.

CHAPITRE 4

Modification du Code des droits et taxes divers

Art. 13

Dans l'article 11, alinéa 3, du Code des droits et taxes divers, rétabli par la loi du 19 décembre 2006, les mots “une signature électronique telle que prévue par l'article 1322 du Code Civil” sont remplacés par les mots “une signature électronique au sens de l'article 3.10. du règlement (UE) n° 910/2014 du Parlement européen et du Conseil du 23 juillet 2014 sur l'identification électronique et les services de confiance pour les transactions électroniques au sein du marché intérieur et abrogeant la directive 1999/93/CE ou d'une signature électronique qualifiée au sens de l'article 3.12. de ce même règlement”.

CHAPITRE 5

Modifications du Code des sociétés

Art. 14

Dans l'article 504 du Code des sociétés, l'alinéa 2, modifié par la loi du 14 décembre 2005, est remplacé par ce qui suit:

“Si le registre est tenu sous la forme électronique, la déclaration de transfert peut prendre la forme électronique et être revêtue d'une signature électronique qualifiée au sens de l'article 3.12. du règlement (UE) n° 910/2014 du Parlement européen et du Conseil du 23 juillet 2014 sur l'identification électronique et les services de confiance pour les transactions électroniques au sein du marché intérieur et abrogeant la directive 1999/93/CE, attestant de l'identité du cédant et du cessionnaire”.

Art. 15

Dans les articles 547bis, § 2, alinéa 1er, inséré par la loi du 20 décembre 2010 et 550, § 2, alinéa 1er, 6°, remplacé par la loi du 20 décembre 2010, du même Code, les mots “d'une signature électronique avancée au sens de l'article 4, § 4 de la loi du 9 juillet 2001 fixant certaines règles relatives au cadre juridique pour les signatures électroniques et les services de certification, ou par un procédé de signature électronique qui répond aux conditions de l'article 1322 du Code civil” sont chaque fois remplacés par les mots “d'une signature électronique au sens de l'article 3.10. du règlement (UE) n° 910/2014 du Parlement européen et du Conseil du 23 juillet 2014 sur l'identification électronique et les services de confiance pour les transactions électroniques au sein du marché intérieur et abrogeant la directive 1999/93/CE ou d'une signature électronique qualifiée au sens de l'article 3.12. de ce même règlement”.

HOOFDSTUK 6

Wijziging van het Sociaal Strafwetboek

Art. 16

In artikel 100/3, § 1, van het Sociaal Strafwetboek, ingevoegd bij de wet van 29 maart 2012, wordt het eerste lid vervangen als volgt: “Het e-PV wordt door de opsteller of opstellers elektronisch ondertekend door middel van de gekwalificeerde elektronische handtekening in de zin van artikel 3.12. van verordening (EU) nr. 910/2014 van het Europees Parlement en de Raad van 23 juli 2014 betreffende elektronische identificatie en vertrouwensdiensten voor elektronische transacties in de interne markt en tot intrekking van Richtlijn 1999/93/EG”.

HOOFDSTUK 7

Wijzigingen van andere wetten

Art. 17

In artikel 25, derde lid, van de wet van 25 ventôse jaar XI op het notarisambt, ingevoegd bij de wet van 27 december 2004, worden de woorden “geavanceerde elektronische handtekening overeenkomstig artikel 4, § 4, van de wet van 9 juli 2001 houdende vaststelling van bepaalde regels in verband met het juridisch kader voor elektronische handtekeningen en certificatie-diensten” vervangen door de woorden “gekwalificeerde elektronische handtekening in de zin van artikel 3.12. van verordening (EU) nr. 910/2014 van het Europees Parlement en de Raad van 23 juli 2014 betreffende elektronische identificatie en vertrouwensdiensten voor elektronische transacties in de interne markt en tot intrekking van Richtlijn 1999/93/EG”.

Art. 18

In artikel 41*quater*, § 12, van de wet van 27 juni 1969 tot herziening van de besluitwet van 28 december 1944 betreffende de maatschappelijke zekerheid der arbeiders, wordt het eerste lid, ingevoegd bij de wet van 3 juli 2005 en vervangen bij de wet van 27 december 2006, als volgt vervangen:

“Opdat de in de paragrafen 2 en 7 bedoelde kennisgevingen op geldige wijze als beslag onder derden zouden gelden wanneer ze worden verzonden door middel van een procedure waarbij informatietechnieken worden gebruikt, moeten ze voorzien worden van:

— een geavanceerde elektronische handtekening in de zin van artikel 3.11. van verordening (EU) nr. 910/2014 van het Europees Parlement en de Raad van 23 juli 2014 betreffende elektronische identificatie en vertrouwensdiensten voor elektronische transacties in de interne markt en tot intrekking van Richtlijn 1999/93/EG, of

CHAPITRE 6

Modification du Code pénal social

Art. 16

Dans l'article 100/3, § 1er, du Code pénal social, inséré par la loi du 29 mars 2012, le premier alinéa est remplacé par ce qui suit: “L'e-PV est signé par son auteur ou ses auteurs de manière électronique au moyen d'une signature électronique qualifiée au sens de l'article 3.12. du règlement (UE) n° 910/2014 du Parlement européen et du Conseil du 23 juillet 2014 sur l'identification électronique et les services de confiance pour les transactions électroniques au sein du marché intérieur et abrogeant la directive 1999/93/CE”.

CHAPITRE 7

Modifications d'autres lois

Art. 17

Dans l'article 25, alinéa 3, de la loi du 25 Ventôse an XI contenant organisation du notariat, inséré par la loi du 27 décembre 2004, les mots “une signature électronique avancée, conformément à l'article 4, § 4, de la loi du 9 juillet 2001 fixant certaines règles relatives au cadre juridique pour les signatures électroniques et les services de certification” sont remplacés par les mots “une signature électronique qualifiée au sens de l'article 3.12. du règlement (UE) n° 910/2014 du Parlement européen et du Conseil du 23 juillet 2014 sur l'identification électronique et les services de confiance pour les transactions électroniques au sein du marché intérieur et abrogeant la directive 1999/93/CE”.

Art. 18

Dans l'article 41*quater*, § 12, de la loi du 27 juin 1969 révisant l'arrêté-loi du 28 décembre 1944 concernant la sécurité sociale des travailleurs, l'alinéa 1er, inséré par la loi du 3 juillet 2005 et remplacé par la loi du 27 décembre 2006, est remplacé par ce qui suit:

“Pour que les notifications visées aux paragraphes 2 et 7 emportent valablement saisie-arrêt lorsqu'elles sont envoyées par une procédure utilisant les techniques de l'informatique, elles doivent être revêtues:

— d'une signature électronique avancée au sens de l'article 3.11. du règlement (UE) n° 910/2014 du Parlement européen et du Conseil du 23 juillet 2014 sur l'identification électronique et les services de confiance pour les transactions électroniques au sein du marché intérieur et abrogeant la directive 1999/93/CE, ou

— een gekwalificeerde elektronische handtekening in de zin van artikel 3.12. van dezelfde verordening, of een gekwalificeerd elektronisch zegel van een instelling in de zin van artikel 3.27. van dezelfde verordening.”

Art. 19

In artikel 27, § 7, tweede lid, van de wet van 2 augustus 2002 betreffende het toezicht op de financiële sector en de financiële diensten, vervangen door het koninklijk besluit van 27 april 2007, wordt het woord “schriftelijk” opgeheven.

Art. 20

In de Nederlandse tekst van artikel 48, § 1, van de programmawet (I) van 24 december 2002, vervangen door de wet van 15 mei 2014, worden de woorden “duurzame drager” vervangen door de woorden “duurzame gegevensdrager”.

Art. 21

In artikel 4/1 van de wet van 24 februari 2003 betreffende de modernisering van het beheer van de sociale zekerheid en betreffende de elektronische communicatie tussen ondernemingen en de federale overheid, ingevoegd door de wet van 19 maart 2013, worden de woorden “handtekening geplaatst met de elektronische identiteitskaart (e-ID)” vervangen door de woorden “gekwalificeerde elektronische handtekening in de zin van artikel 3.12. van verordening (EU) nr. 910/2014 van het Europees Parlement en de Raad van 23 juli 2014 betreffende elektronische identificatie en vertrouwensdiensten voor elektronische transacties in de interne markt en tot intrekking van Richtlijn 1999/93/EG”.

Art. 22

In de Nederlandse tekst van artikel 26, § 1, van de wet van 28 april 2003 betreffende de aanvullende pensioenen en het belastingstelsel van die pensioenen en van sommige aanvullende voordelen inzake sociale zekerheid, vervangen door de wet van 15 mei 2014, worden de woorden “duurzame drager” vervangen door de woorden “duurzame gegevensdrager”.

Art. 23

In artikel 11/1, § 2, vijfde lid van de wet van 7 mei 2004 inzake experimenten op de menselijke persoon, ingevoegd door de wet van 19 maart 2013, worden de woorden “geavanceerde elektronische handtekening, afgeleverd op basis van een gekwalificeerd certificaat dat de identiteit van de aanvragende rechtspersoon vaststelt en is opgemaakt voor het veilig aanmaken van een elektronische handtekening, overeenkomstig de terzake geldende wetgeving” vervangen door de woorden “gekwalificeerd elektronisch zegel in de zin van artikel 3.27. van verordening (EU) nr. 910/2014 van het Europees Parlement en de Raad van 23 juli 2014 betreffende

— d’une signature électronique qualifiée au sens de l’article 3.12. de ce règlement, ou du cachet électronique qualifié d’une institution au sens de l’article 3.27. de ce règlement”.

Art. 19

Dans l’article 27, § 7, alinéa 2, de la loi du 2 août 2002 relative à la surveillance du secteur financier et aux services financiers, remplacé par l’arrêté royal du 27 avril 2007, les mots “par écrit” sont abrogés.

Art. 20

Dans le texte néerlandais de l’article 48, § 1er, de la loi du 24 décembre 2002, remplacé par la loi du 15 mai 2014, les mots “duurzame drager” sont remplacés par les mots “duurzame gegevensdrager”.

Art. 21

Dans l’article 4/1 de la loi du 24 février 2003 concernant la modernisation de la gestion de la sécurité sociale et concernant la communication électronique entre des entreprises et l’autorité fédérale, inséré par la loi du 19 mars 2013, les mots “Une signature apposée à l’aide de la carte d’identité électronique (e-ID)” sont remplacés par les mots “Une signature électronique qualifiée au sens de l’article 3.12. du règlement (UE) n° 910/2014 du Parlement européen et du Conseil du 23 juillet 2014 sur l’identification électronique et les services de confiance pour les transactions électroniques au sein du marché intérieur et abrogeant la directive 1999/93/CE”.

Art. 22

Dans le texte néerlandais de l’article 26, § 1er, de la loi du 28 avril 2003 relative aux pensions complémentaires et au régime fiscal de celles-ci et de certains avantages complémentaires en matière de sécurité sociale, remplacé par la loi du 15 mai 2014, les mots “duurzame drager” sont remplacés par les mots “duurzame gegevensdrager”.

Art. 23

Dans l’article 11/1, § 2, alinéa 5 de la loi du 7 mai 2004 relative aux expérimentations sur la personne humaine, inséré par la loi du 19 mars 2013, les mots “une signature électronique avancée réalisée sur la base d’un certificat qualifié attestant de l’identité de la personne morale demanderesse et conçue au moyen d’un dispositif sécurisé de création de signature électronique, en conformité avec la législation applicable” sont remplacés par les mots “un cachet électronique qualifié au sens de l’article 3.27. du règlement (UE) n° 910/2014 du Parlement européen et du Conseil du 23 juillet 2014 sur l’identification électronique et les services de confiance pour

elektronische identificatie en vertrouwensdiensten voor elektronische transacties in de interne markt en tot intrekking van Richtlijn 1999/93/EG”.

Art. 24

In artikel 6 van de wet van 15 december 2004 betreffende financiële zekerheden en houdende diverse fiscale bepalingen inzake zakelijke-zekerheidsovereenkomsten en leningen met betrekking tot financiële instrumenten worden de woorden “schriftelijk worden bewezen, inclusief op elektronische wijze en op elke andere duurzame drager” vervangen door de woorden “door middel van een duurzame gegevensdrager worden bewezen”.

Art. 25

In artikel 2, van de wet van 15 mei 2007 betreffende de bescherming van de consumenten inzake omroeptransmissie- en omroepdistributiediensten wordt de bepaling onder 7° vervangen als volgt:

“7° duurzame gegevensdrager: elk instrument zoals gedefinieerd in artikel I.1,14° van het Wetboek van economisch recht;”.

Art. 26

In artikel 158, § 4, van de wet van 30 december 2009 houdende diverse bepalingen worden de woorden “geavanceerde elektronische handtekening, gerealiseerd op basis van een gekwalificeerd certificaat en aangemaakt door een veilig middel voor het aanmaken van een handtekening, zoals bedoeld in artikel 4 van de wet van 9 juli 2001 houdende vaststelling van bepaalde regels in verband met het juridisch kader voor elektronische handtekeningen en certificatie-diensten.” vervangen door de woorden “gekwalificeerde elektronische handtekening in de zin van artikel 3.12. van verordening (EU) nr. 910/2014 van het Europees Parlement en de Raad van 23 juli 2014 betreffende elektronische identificatie en vertrouwensdiensten voor elektronische transacties in de interne markt en tot intrekking van Richtlijn 1999/93/EG”.

Art. 27

In artikel 4, § 1, van de wet van 28 augustus 2011 betreffende de bescherming van de consumenten inzake overeenkomsten betreffende het gebruik van goederen in deeltijd, vakantieproducten van lange duur, doorverkoop en uitwisseling wordt de bepaling onder 8° vervangen als volgt:

“8° duurzame gegevensdrager: elk instrument zoals gedefinieerd in artikel I.1,14° van het Wetboek van economisch recht;”.

les transactions électroniques au sein du marché intérieur et abrogeant la directive 1999/93/CE”.

Art. 24

Dans l'article 6 de la loi du 15 décembre 2004 relative aux sûretés financières et portant des dispositions fiscales diverses en matière de conventions constitutives de sûreté réelle et de prêts portant sur des instruments financiers, les mots “par écrit, en ce compris la forme électronique et tout autre support durable” sont remplacés par les mots “sur un support durable”.

Art. 25

Dans l'article 2 de la loi du 15 mai 2007 relative à la protection des consommateurs en ce qui concerne les services de radiotransmission et de radiodistribution, le 7° est remplacé par ce qui suit:

“7° support durable: tout instrument tel que défini à l'article I.1,14° du Code de droit économique;”.

Art. 26

Dans l'article 158, § 4, de la loi du 30 décembre 2009 portant des dispositions diverses, les mots “une signature électronique avancée, réalisée sur la base d'un certificat qualifié et conçue au moyen d'un dispositif sécurisé de création de signature, tel que défini à l'article 4 de la loi du 9 juillet 2001 fixant certaines règles relatives au cadre juridique pour les signatures électroniques et les services de certification” sont remplacés par les mots “une signature électronique qualifiée au sens de l'article 3.12. du règlement (UE) n° 910/2014 du Parlement européen et du Conseil du 23 juillet 2014 sur l'identification électronique et les services de confiance pour les transactions électroniques au sein du marché intérieur et abrogeant la directive 1999/93/CE”.

Art. 27

Dans l'article 4, § 1er, de la loi 28 août 2011 relative à la protection des consommateurs en matière de contrats d'utilisation de biens à temps partagé, de produits de vacances à long terme, de revente et d'échange, le 8° est remplacé par ce qui suit:

“8° support durable: tout instrument tel que défini à l'article I.1,14° du Code de droit économique;”.

Art. 28

In artikel 8, § 3, van dezelfde wet wordt het woord “schriftelijk” opgeheven.

Art. 29

In artikel 10 van dezelfde wet wordt het woord “geschreven” opgeheven.

Art. 30

In artikel 257, van de wet van 4 april 2014 betreffende de verzekeringen wordt de bepaling onder 9° vervangen als volgt:

“9° duurzame gegevensdrager: elk instrument zoals gedefinieerd in artikel I.1,14° van het Wetboek van economisch recht;”.

Art. 31

In artikel 4 van de wet van 29 april 2013 betreffende de door de advocaten van de partijen medeondertekende onderhandse akte worden de woorden “elektronische handtekening wordt aangebracht in de zin van artikel 4, § 4, van de wet van 9 juli 2001 houdende vaststelling van bepaalde regels in verband met het juridisch kader voor elektronische handtekeningen, de elektronisch aangetekende zending en certificatie diensten” vervangen door de woorden “gekwaliificeerde elektronische handtekening wordt aangebracht in de zin van artikel 3.12. van verordening (EU) nr. 910/2014 van het Europees Parlement en de Raad van 23 juli 2014 betreffende elektronische identificatie en vertrouwensdiensten voor elektronische transacties in de interne markt en tot intrekking van Richtlijn 1999/93/EG”.

Art. 32

In artikel 2, 4° van de wet van 30 juli 2013 met betrekking tot de certificatie van een geregistreerd kassasysteem in de horecasector worden de woorden “digitale handtekening” vervangen door “elektronische handtekening in de zin van artikel 3.10. van verordening (EU) nr. 910/2014 van het Europees Parlement en de Raad van 23 juli 2014 betreffende elektronische identificatie en vertrouwensdiensten voor elektronische transacties in de interne markt en tot intrekking van Richtlijn 1999/93/EG of van een gekwalificeerde elektronische handtekening in de zin van artikel 3.12. van dezelfde verordening”.

Art. 33

In de Nederlandse tekst van artikel 26, gewijzigd bij de wet van 25 oktober 2016, en van artikel 32 van de wet van 25 april 2014 inzake het statuut van en het toezicht op de onafhankelijk financieel planners en inzake het verstrekken van raad over financiële planning door gereglementeerde ondernemingen en tot wijziging van het Wetboek

Art. 28

Dans l'article 8, § 3, de la même loi, les mots “par écrit,” sont abrogés.

Art. 29

Dans l'article 10 de la même loi, le mot “écrites” est abrogé.

Art. 30

Dans l'article 257 de la loi du 4 avril 2014 relative aux assurances, le 9° est remplacé par ce qui suit:

“9° support durable: tout instrument tel que défini à l'article I.1,14° du Code de droit économique;”.

Art. 31

Dans l'article 4, alinéa 2, de la loi du 29 avril 2013 relative à l'acte sous seing privé contresigné par les avocats des parties, les mots “d'une signature électronique au sens de l'article 4, § 4, de la loi du 9 juillet 2001 fixant certaines règles relatives au cadre juridique pour les signatures électroniques et les services de certification” sont remplacés par les mots “d'une signature qualifiée au sens de l'article 3.12. du règlement (UE) n° 910/2014 du Parlement européen et du Conseil du 23 juillet 2014 sur l'identification électronique et les services de confiance pour les transactions électroniques au sein du marché intérieur et abrogeant la directive 1999/93/CE”.

Art. 32

Dans l'article 2, alinéa 1er, 4°, de la loi du 30 juillet 2013 relative à la certification d'un système de caisse enregistreuse dans le secteur horeca, les mots “signature digitale” sont remplacés par “signature électronique au sens de l'article 3.10. du règlement (UE) n° 910/2014 du Parlement européen et du Conseil du 23 juillet 2014 sur l'identification électronique et les services de confiance pour les transactions électroniques au sein du marché intérieur et abrogeant la directive 1999/93/CE ou d'une signature électronique qualifiée au sens de l'article 3.12. de ce même règlement”.

Art. 33

Dans le texte néerlandais de l'article 26, modifié par la loi du 25 octobre 2016 et de l'article 32 de la loi du 25 avril 2014 relative au statut et au contrôle des planificateurs financiers indépendants et à la fourniture de consultations en planification par des entreprises réglementées et modifiant le Code des sociétés et la loi du 2 août 2002 relative à la surveillance

van vennootschappen en van de wet van 2 augustus 2002 betreffende het toezicht op de financiële sector en de financiële diensten worden de woorden “duurzame drager” telkens vervangen door “duurzame gegevensdrager”.

Art. 34

In artikel 42 van de gecoördineerde wet van 10 mei 2015 betreffende de uitoefening van de gezondheidszorgberoepen wordt het derde lid als volgt vervangen:

“Indien gebruik gemaakt wordt van de elektronische handtekening dient het te gaan om een gekwalificeerde elektronische handtekening in de zin van artikel 3.12. van verordening (EU) nr. 910/2014 van het Europees Parlement en de Raad van 23 juli 2014 betreffende elektronische identificatie en vertrouwensdiensten voor elektronische transacties in de interne markt en tot intrekking van Richtlijn 1999/93/EG”.

HOOFDSTUK 8

Wijzigingen van koninklijk besluiten

Art. 35

In artikel 23ter, § 14, van het koninklijk besluit nr. 38 van 27 juli 1967 houdende inrichting van het sociaal statuut der zelfstandigen, wordt het eerste lid, ingevoegd door de wet van 20 juli 2005 en vervangen door de wet van 27 december 2006, wordt als volgt vervangen:

“Opdat de in paragrafen 2 en 8 bedoelde kennisgevingen op geldige wijze als beslag onder derden zouden gelden wanneer ze worden verzonden door middel van een procedure waarbij informatietechnieken worden gebruikt, moeten ze een geavanceerde elektronische handtekening dragen in de zin van artikel 3.11. van verordening (EU) nr. 910/2014 van het Europees Parlement en de Raad van 23 juli 2014 betreffende elektronische identificatie en vertrouwensdiensten voor elektronische transacties in de interne markt en tot intrekking van Richtlijn 1999/93/EG of een gekwalificeerde elektronische handtekening in de zin van artikel 3.12. van dezelfde verordening.”.

Art. 36

In artikel 23quater, § 10, van hetzelfde koninklijk besluit, wordt het eerste lid, ingevoegd bij de wet van 22 juni 2012, als volgt vervangen:

“Opdat de in paragraaf 2 bedoelde kennisgevingen geldig zouden zijn wanneer ze worden verzonden door middel van een procedure waarbij informatietechnieken worden gebruikt, moeten ze een geavanceerde elektronische handtekening dragen in de zin van artikel 3.11. van verordening (EU) nr. 910/2014 van het Europees Parlement en de Raad van 23 juli 2014 betreffende elektronische identificatie en vertrouwensdiensten voor elektronische transacties in de

du secteur financier et aux services financiers, les mots “duurzame drager” sont chaque fois remplacés par les mots “duurzame gegevensdrager”.

Art. 34

Dans l'article 42 de la loi coordonnée du 10 mai 2015 relative à l'exercice des professions des soins de santé, l'alinéa 3 est remplacé par ce qui suit:

“Si la signature électronique est utilisée, il doit s'agir d'une signature électronique qualifiée au sens de l'article 3.12. du règlement (UE) n° 910/2014 du Parlement européen et du Conseil du 23 juillet 2014 sur l'identification électronique et les services de confiance pour les transactions électroniques au sein du marché intérieur et abrogeant la directive 1999/93/CE.”.

CHAPITRE 8

Modifications d'arrêtés royaux

Art. 35

Dans l'article 23ter, § 14, de l'arrêté royal n° 38 du 27 juillet 1967 organisant le statut social des travailleurs indépendants, l'alinéa 1er, inséré par la loi du 20 juillet 2005 et remplacé par la loi du 27 décembre 2006, est remplacé par ce qui suit:

“Pour que les notifications visées aux paragraphes 2 et 8 emportent valablement saisie-arrêt lorsqu'elles sont envoyées au moyen d'une procédure utilisant les techniques de l'informatique, elles doivent être revêtues d'une signature électronique avancée au sens de l'article 3.11. du règlement (UE) n° 910/2014 du Parlement européen et du Conseil du 23 juillet 2014 sur l'identification électronique et les services de confiance pour les transactions électroniques au sein du marché intérieur et abrogeant la directive 1999/93/CE ou d'une signature électronique qualifiée au sens de l'article 3.12. de ce même règlement.”.

Art. 36

Dans l'article 23quater, § 10, du même arrêté royal, l'alinéa 1er, inséré par la loi du 22 juin 2012, est remplacé par ce qui suit:

“Pour que les notifications visées au paragraphe 2 soient valables lorsqu'elles sont envoyées au moyen d'une procédure utilisant les techniques de l'informatique, elles doivent être revêtues d'une signature électronique avancée au sens de l'article 3.11. du règlement (UE) n° 910/2014 du Parlement européen et du Conseil du 23 juillet 2014 sur l'identification électronique et les services de confiance pour les transactions électroniques au sein du marché intérieur et abrogeant la

interne markt en tot intrekking van richtlijn 1999/93/EG of een gekwalificeerde elektronische handtekening in de zin van artikel 3.12. van dezelfde verordening”.

Art. 37

In artikel 21, van het koninklijk besluit nr. 78 van 10 november 1967 betreffende de uitoefening van de gezondheidszorgberoepen, ingevoegd bij de wet van 22 december 2003 en gewijzigd bij de wet van 10 april 2014, wordt het derde lid vervangen als volgt:

“Als de elektronische handtekening wordt gebruikt moet het gaan om een gekwalificeerde elektronische handtekening in de zin van artikel 3.12. van verordening (EU) nr. 910/2014 van het Europees Parlement en de Raad van 23 juli 2014 betreffende elektronische identificatie en vertrouwensdiensten voor elektronische transacties in de interne markt en tot intrekking van Richtlijn 1999/93/EG”.

directive 1999/93/CE ou d'une signature électronique qualifiée au sens de l'article 3.12. de ce même règlement.”.

Art. 37

Dans l'article 21 de l'arrêté royal n° 78 du 10 novembre 1967 relatif à l'exercice des professions des soins de santé, l'alinéa 3, modifié en dernier lieu par la loi du 10 avril 2014, est remplacé par ce qui suit:

“Si la signature électronique est utilisée, il doit s'agir d'une signature électronique qualifiée au sens de l'article 3.12. du règlement (UE) n° 910/2014 du Parlement européen et du Conseil du 23 juillet 2014 sur l'identification électronique et les services de confiance pour les transactions électroniques au sein du marché intérieur et abrogeant la directive 1999/93/CE.”.

Regelgevingsimpactanalyse

RiA-AiR

- :: Vul het formulier bij voorkeur online in ria-air.fed.be
- :: Contacteer de helpdesk indien nodig ria-air@premier.fed.be
- :: Raadpleeg de handleiding, de FAQ, enz. www.vereenvoudiging.be

Beschrijvende fiche

Auteur .a.

Bevoegd regeringslid	Alexander DE CROO - Vice-eersteminister en minister van Ontwikkelingssamenwerking, Digitale Agenda, Telecom en Post
Contactpersoon beleidscel (Naam, E-mail, Tel. Nr.)	Anne-Sofie Van de Velde - Adviseur Cel Digitale agenda – Telecom - Post annesofie.vandevelde@decroo.fed.be - +32 478 21 31 71
Overheidsdienst	FOD Economie, K.M.O., Middenstand en Energie
Contactpersoon overheidsdienst (Naam, E-mail, Tel. Nr.)	GOBERT Didier – didier.gobert@economie.fgov.be – 02 277 85 57

Ontwerp .b.

Titel van het ontwerp van regelgeving	Digital Act II – Voorontwerpen van wet en koninklijk besluit tot harmonisatie van de begrippen elektronische handtekening en duurzame gegevensdrager en tot opheffing van de belemmeringen voor het sluiten van overeenkomsten via elektronische weg
Korte beschrijving van het ontwerp van regelgeving met vermelding van de oorsprong (verdrag, richtlijn, samenwerkingsakkoord, actualiteit, ...), de beoogde doelen van uitvoering.	Deze teksten beogen de harmonisatie van de formuleringen die in de Belgische federale wetgeving gebruikt worden ter verwijzing naar de begrippen elektronische handtekening en duurzame drager. Ze strekken ertoe een duidelijke juridische regeling voor deze begrippen in te voeren, die zo eenvoudig mogelijk en geharmoniseerd is en met bijzondere aandacht voor compatibiliteit met de toepasselijke Europese wetteksten. Voorts strekken ze ertoe de hindernissen voor het sluiten van overeenkomsten via elektronische weg, weg te werken door een wijziging van artikel XII.16 van het Wetboek van economisch recht. Dit initiatief ligt in het bijzonder in de lijn van het regeringsakkoord (met name in het kader van het digitaliseringsbeleid) alsook van de algemene beleidsnota 2018 van de minister van Digitale Agenda, in het bijzonder maatregel 13. "Digital Act II" in punt I. "Digitale overheid en maatschappij".
Impactanalyses reeds uitgevoerd	☐ Ja Indien ja, gelieve een kopie bij te voegen of de referentie van het document te vermelden: ☒ Nee

Raadpleging over het ontwerp van regelgeving .c.

Verplichte, facultatieve of informele raadplegingen:	Aan de voorbereiding van deze teksten ging een studie vooraf die uitgevoerd werd door de universiteiten van Namen (CRIDS) en Leuven (ICRI). Daarnaast werd overleg gepleegd met de collega's van de FOD Werkgelegenheid, Arbeid en Sociaal Overleg met het oog op coherentie met de hervorming van het arbeidsrecht, die recent
--	---

aanleiding gaf tot de wet van 15 januari 2018 houdende diverse bepalingen inzake werk (vooral hoofdstuk V van deze wet). Daarnaast hadden ook informele raadplegingen plaats met een aantal deskundigen aangeduid door de minister van Justitie in het kader van de toekomstige hervorming van het Burgerlijk Wetboek. Deze hervorming werd op initiatief van de minister op gang gebracht, eveneens om de coherentie op het vlak van de genomen opties te verzekeren.

Bronnen gebruikt om de impactanalyse uit te voeren .d.

Statistieken, referentiedocumenten, organisaties en contactpersonen:

Voorafgaande studie uitgevoerd door de voornoemde universiteiten. Deskundigen en ambtenaren van de FOD en van de voornoemde kabinetten.

Datum van beëindiging van de impactanalyse .e.

15 maart 2018

Welke impact heeft het ontwerp van regelgeving op deze 21 thema's?

Een ontwerp van regelgeving zal meestal slechts impact hebben op enkele thema's.

Een niet-exhaustieve lijst van trefwoorden is gegeven om de inschatting van elk thema te vergemakkelijken.

Indien er een **positieve en/of negatieve impact** is, leg deze uit (gebruik indien nodig trefwoorden) en vermeld welke maatregelen worden genomen om de eventuele negatieve effecten te verlichten/te compenseren.

Voor de thema's **3, 10, 11** en **21**, worden meer gedetailleerde vragen gesteld.

Raadpleeg de [handleiding](#) of contacteer de helpdesk ria-air@premier.fed.be indien u vragen heeft.

Kansarmoedebestrijding .1.

Menswaardig minimuminkomen, toegang tot kwaliteitsvolle diensten, schuldenoverlast, risico op armoede of sociale uitsluiting (ook bij minderjarigen), ongeletterdheid, digitale kloof.

☐ Positieve impact ☐ Negatieve impact Leg uit.

☒ Geen impact

Dit wetsontwerp zou geen impact mogen hebben op de digitale kloof, in die zin dat het zich beperkt tot de harmonisatie van de begrippen duurzame drager en elektronische handtekening, om rekening te houden met de laatste teksten die op Europees niveau werden aangenomen. Voor het overige blijft elke burger vrij om te kiezen voor papieren of via elektronische verrichtingen.

Gelijke Kansen en sociale cohesie .2.

Non-discriminatie, gelijke behandeling, toegang tot goederen en diensten, toegang tot informatie, tot onderwijs en tot opleiding, loonkloof, effectiviteit van burgerlijke, politieke en sociale rechten (in het bijzonder voor kwetsbare bevolkingsgroepen, kinderen, ouderen, personen met een handicap en minderheden).

☐ Positieve impact ☐ Negatieve impact Leg uit.

☒ Geen impact

--

Gelijkheid van vrouwen en mannen .3.

Toegang van vrouwen en mannen tot bestaansmiddelen: inkomen, werk, verantwoordelijkheden, gezondheid/zorg/welzijn, veiligheid, opleiding/kennis/vorming, mobiliteit, tijd, vrije tijd, etc.

Uitoefening door vrouwen en mannen van hun fundamentele rechten: burgerlijke, sociale en politieke rechten.

1. Op welke personen heeft het ontwerp (rechtstreeks of onrechtstreeks) een impact en wat is de naar geslacht uitgesplitste samenstelling van deze groep(en) van personen?

Indien geen enkele persoon betrokken is, leg uit waarom.

Het regelgevingsontwerp beoogt geen personen maar wel begrippen die gebruikt worden in het kader van elektronische diensten die vrij en zonder onderscheid toegankelijk zijn voor alle burgers, ondernemingen en administraties.

Indien er personen betrokken zijn, beantwoord dan vraag 2.

2. Identificeer de eventuele verschillen in de respectieve situatie van vrouwen en mannen binnen de materie waarop het ontwerp van regelgeving betrekking heeft.

Indien er verschillen zijn, beantwoord dan vragen 3 en 4.

3. Beperken bepaalde van deze verschillen de toegang tot bestaansmiddelen of de uitoefening van fundamentele rechten van vrouwen of mannen (problematische verschillen)? [J/N] > Leg uit

--

4. Identificeer de positieve en negatieve impact van het ontwerp op de gelijkheid van vrouwen en mannen, rekening houdend met de voorgaande antwoorden?

Indien er een negatieve impact is, beantwoord dan vraag 5.

5. Welke maatregelen worden genomen om de negatieve impact te verlichten / te compenseren?

--

Gezondheid .4.

Toegang tot kwaliteitsvolle gezondheidszorg, efficiëntie van het zorgaanbod, levensverwachting in goede gezondheid, behandelingen van chronische ziekten (bloedvatenziekten, kankers, diabetes en chronische ademhalingsziekten), gezondheidsdeterminanten (sociaaleconomisch niveau, voeding, verontreiniging), levenskwaliteit.

☐ Positieve impact☐ Negatieve impact

Leg uit.

☒ Geen impact

--

Werkgelegenheid .5.

Toegang tot de arbeidsmarkt, kwaliteitsvolle banen, werkloosheid, zwartwerk, arbeids- en ontslagomstandigheden, loopbaan, arbeidstijd, welzijn op het werk, arbeidsongevallen, beroepsziekten, evenwicht privé- en beroepsleven, gepaste verloning, mogelijkheid tot beroepsopleiding, collectieve arbeidsverhoudingen.

☐ Positieve impact☐ Negatieve impact

Leg uit.

☒ Geen impact

--

Consumptie- en productiepatronen .6.

Prijsstabiliteit of -voorzienbaarheid, inlichting en bescherming van de consumenten, doeltreffend gebruik van hulpbronnen, evaluatie en integratie van (sociale- en milieu-) externaliteiten gedurende de hele levenscyclus van de producten en diensten, beheerpatronen van organisaties.

☒ Positieve impact☐ Negatieve impact

Leg uit.

☐ Geen impact

Doeltreffend gebruik van de hulpbronnen en verbetering van de wijze van beheer van de organisaties meer bepaald door ze de mogelijkheid te geven om over te schakelen van papieren verrichtingen naar elektronische verrichtingen. Meer rechtszekerheid en betere bescherming en informatie van de consument dankzij de harmonisatie van de concepten.

Economische ontwikkeling .7.

Oprichting van bedrijven, productie van goederen en diensten, arbeidsproductiviteit en productiviteit van hulpbronnen/grondstoffen, competitiviteitsfactoren, toegang tot de markt en tot het beroep, markttransparantie, toegang tot overheidsopdrachten, internationale handels- en financiële relaties, balans import/export, ondergrondse economie, bevoorradingszekerheid van zowel energiebronnen als minerale en organische hulpbronnen.

☐ Positieve impact☐ Negatieve impact

Leg uit.

☐ Geen impact

De harmonisatie van de concepten zal voor een beter te begrijpen regelgeving en juridische voorspelbaarheid zorgen en op die manier de economische uitwisselingen vlotter laten verlopen.

Investerings .8.

Investerings in fysiek (machines, voertuigen, infrastructuur), technologisch, intellectueel (software, onderzoek en ontwikkeling) en menselijk kapitaal, nettoinvesteringcijfer in procent van het bbbp.

☐ Positieve impact☐ Negatieve impact

Leg uit.

☒ Geen impact

--

Onderzoek en ontwikkeling .9.

Mogelijkheden betreffende onderzoek en ontwikkeling, innovatie door de invoering en de verspreiding van nieuwe productiemethodes, nieuwe ondernemingspraktijken of nieuwe producten en diensten, onderzoeks- en ontwikkelingsuitgaven.

☐ Positieve impact☐ Negatieve impact

Leg uit.

☒ Geen impact

--

Kmo's .10.

Impact op de ontwikkeling van de kmo's.

1. Welke ondernemingen zijn rechtstreeks of onrechtstreeks betrokken?

Beschrijf de sector(en), het aantal ondernemingen, het % kmo's (< 50 werknemers), waaronder het % micro-ondernemingen (< 10 werknemers).

Indien geen enkele onderneming betrokken is, leg uit waarom.

Het effect van de harmonisatie door het regelgevingsontwerp komt alle ondernemingen zonder onderscheid ten goede.

Indien er kmo's betrokken zijn, beantwoord dan vraag 2.

2. Identificeer de positieve en negatieve impact van het ontwerp op de kmo's.

N.B. De impact op de administratieve lasten moet bij thema 11 gedetailleerd worden.

Beter begrip en toepassing van de regelgeving. Grotere juridische voorspelbaarheid.

Indien er een negatieve impact is, beantwoord dan vragen 3 tot 5.

3. Is deze impact verhoudingsgewijs zwaarder voor de kmo's dan voor de grote ondernemingen? [J/N] > Leg uit

--

4. Staat deze impact in verhouding tot het beoogde doel? [J/N] > Leg uit

--

5. Welke maatregelen worden genomen om deze negatieve impact te verlichten / te compenseren?

--

Administratieve lasten .11.

Verlaging van de formaliteiten en administratieve verplichtingen die direct of indirect verbonden zijn met de uitvoering, de naleving en/of de instandhouding van een recht, een verbod of een verplichting.

Indien burgers (zie thema 3) en/of ondernemingen (zie thema 10) betrokken zijn, beantwoord dan volgende vragen.

1. Identificeer, per betrokken doelgroep, de nodige formaliteiten en verplichtingen voor de toepassing van de regelgeving. Indien er geen enkele formaliteiten of verplichtingen zijn, leg uit waarom.

- a. Simpele harmonisatie van de begrippen.

- b. Simpele harmonisatie van de begrippen.

Indien er formaliteiten en/of verplichtingen zijn in de huidige* regelgeving, beantwoord dan vragen 2a tot 4a.

Indien er formaliteiten en/of verplichtingen zijn in het ontwerp van regelgeving**, beantwoord dan vragen 2b tot 4b.

2. Welke documenten en informatie moet elke betrokken doelgroep verschaffen?

a. --*

b. --**

3. Hoe worden deze documenten en informatie, per betrokken doelgroep, ingezameld?

a. --*

b. --**

4. Welke is de periodiciteit van de formaliteiten en verplichtingen, per betrokken doelgroep?

a. --*

b. --**

5. Welke maatregelen worden genomen om de eventuele negatieve impact te verlichten / te compenseren?

--

Energie .12.

Energimix (koolstofarm, hernieuwbaar, fossiel), gebruik van biomassa (hout, biobrandstoffen), energie-efficiëntie, energieverbruik van de industrie, de dienstensector, de transportsector en de huishoudens, bevoorradingszekerheid, toegang tot energiediensten en -goederen.		
☐ Positieve impact	☐ Negatieve impact	☒ Geen impact Leg uit.

Mobiliteit .13.

Transportvolume (aantal afgelegde kilometers en aantal voertuigen), aanbod van gemeenschappelijk personenvervoer, aanbod van wegen, sporen en zee- en binnenvaart voor goederenvervoer, verdeling van de vervoerswijzen (modal shift), veiligheid, verkeersdichtheid.		
☐ Positieve impact	☐ Negatieve impact	☒ Geen impact Leg uit.

Voeding .14.

Toegang tot veilige voeding (kwaliteitscontrole), gezonde en voedzame voeding, verspilling, eerlijke handel.		
☐ Positieve impact	☐ Negatieve impact	☒ Geen impact Leg uit.

Klimaatverandering .15.

Uitstoot van broeikasgassen, aanpassingsvermogen aan de gevolgen van de klimaatverandering, veerkracht, energie overgang, hernieuwbare energiebronnen, rationeel energiegebruik, energie-efficiëntie, energieprestaties van gebouwen, winnen van koolstof.		
☐ Positieve impact	☐ Negatieve impact	☒ Geen impact Leg uit.

Natuurlijke hulpbronnen .16.

Efficiënt beheer van de hulpbronnen, recyclage, hergebruik, waterkwaliteit en -consumptie (oppervlakte- en grondwater, zeeën en oceanen), bodemkwaliteit en -gebruik (verontreiniging, organisch stofgehalte, erosie, drooglegging, overstromingen, verdichting, fragmentatie), ontbossing.		
☒ Positieve impact	☐ Negatieve impact	☐ Geen impact Leg uit.
Voor zover de harmonisatie van de begrippen betrekking heeft op bepaalde elektronische diensten (vooral de elektronische handtekening) en ook op het afsluiten van overeenkomsten via elektronisch weg zullen bepaalde papieren verrichtingen worden vervangen door elektronische verrichtingen. Het ontwerp zou een positieve impact op de ontbossing moeten hebben.		

Buiten- en binnenlucht .17.

Luchtkwaliteit (met inbegrip van de binnenlucht), uitstoot van verontreinigende stoffen (chemische of biologische agentia: methaan, koolwaterstoffen, oplosmiddelen, SOX, NOX, NH3), fijn stof.		
☐ Positieve impact	☐ Negatieve impact	☒ Geen impact Leg uit.

Biodiversiteit .18.

Graad van biodiversiteit, stand van de ecosystemen (herstelling, behoud, valorisatie, beschermde zones), verandering en fragmentatie van de habitats, biotechnologieën, uitvindingsoctrooien in het domein van de biologie, gebruik van genetische hulpbronnen, diensten die de ecosystemen leveren (water- en luchtzuivering, enz.), gedomesticeerde of gecultiveerde soorten, invasieve uitheemse soorten, bedreigde soorten.		
☒ Positieve impact	☐ Negatieve impact	☐ Geen impact Leg uit.

Voor zover het ontwerp de vervanging van papieren verrichtingen door elektronische verrichtingen zal vergemakkelijken, zou het ontwerp een positieve impact op de ontbossing moeten hebben.

Hinder .19.

Geluids-, geur- of visuele hinder, trillingen, ioniserende, niet-ioniserende en elektromagnetische stralingen, lichtoverlast.

☐ Positieve impact

☐ Negatieve impact

↓ Leg uit.

☒ Geen impact

Overheid .20.

Democratische werking van de organen voor overleg en beraadslaging, dienstverlening aan gebruikers, klachten, beroep, protestbewegingen, wijze van uitvoering, overheidsinvesteringen.

☐ Positieve impact

☐ Negatieve impact

↓ Leg uit.

☒ Geen impact

Beleidscoherentie ten gunste van ontwikkeling .21.

Inachtneming van de onbedoelde neveneffecten van de Belgische beleidsmaatregelen op de belangen van de ontwikkelingslanden.

1. Identificeer de eventuele rechtstreekse of onrechtstreekse impact van het ontwerp op de ontwikkelingslanden op het vlak van:

☐ voedselveiligheid	☐ inkomens en mobilisering van lokale middelen (taxatie)
☐ gezondheid en toegang tot geneesmiddelen	☐ mobiliteit van personen
☐ waardig werk	☐ leefmilieu en klimaatverandering (mechanismen voor schone ontwikkeling)
☐ lokale en internationale handel	☐ vrede en veiligheid

Indien er geen enkelen ontwikkelingsland betrokken is, leg uit waarom.

Het regelgevingsontwerp beoogt noch rechtstreeks noch onrechtstreeks de voornoemde domeinen en bijgevolg ook niet de ontwikkelingslanden.

↓ Indien er een positieve en/of negatieve impact is, beantwoord dan vraag 2.

2. Verduidelijk de impact per regionale groepen of economische categorieën (eventueel landen oplijsten). Zie bijlage

↓ Indien er een negatieve impact is, beantwoord dan vraag 3.

3. Welke maatregelen worden genomen om de negatieve impact te verlichten / te compenseren?

Analyse d'impact de la réglementation

RiA-AiR

- :: Remplissez de préférence le formulaire en ligne ria-air.fed.be
- :: Contactez le Helpdesk si nécessaire ria-air@premier.fed.be
- :: Consultez le manuel, les FAQ, etc. www.simplification.be

Fiche signalétique

Auteur .a.

Membre du Gouvernement compétent	Alexander DE CROO - Vice-Premier ministre et ministre de la Coopération au développement, de l'Agenda numérique, des Télécommunications et de la Poste
Contact cellule stratégique (nom, email, tél.)	Anne-Sofie Van de Velde - Adviseur Cel Digitale agenda – Telecom - Post annesofie.vandevelde@decroo.fed.be - +32 478 21 31 71
Administration compétente	SPF Economie, PME, Classes moyennes et Energie
Contact administration (nom, email, tél.)	GOBERT Didier – didier.gobert@economie.fgov.be – 02 277 85 57

Projet .b.

Titre du projet de réglementation	Digital Act II - Avant-projets de loi et d'arrêté royal visant à harmoniser les concepts de signature électronique et de support durable ainsi que lever des obstacles à la conclusion de contrat par voie électronique
Description succincte du projet de réglementation en mentionnant l'origine réglementaire (traités, directive, accord de coopération, actualité, ...), les objectifs poursuivis et la mise en œuvre.	Ces textes ont pour objet d'harmoniser les formulations employées, dans la législation fédérale belge, pour désigner les notions de signature électronique et de support durable. Ils visent à mettre en place un régime juridique clair, aussi simple que possible et harmonisé de ces notions, et veillent à ce que les modifications proposées soient compatibles avec les textes de droit européen applicables. Ils visent enfin à lever des obstacles à la conclusion de contrats par voie électronique, par une modification de l'article XII.16 du Code de droit économique. Cette initiative s'inscrit particulièrement dans le cadre de l'accord de gouvernement (notamment dans le cadre de la politique de numérisation) ainsi que de la note de politique générale 2018 de Monsieur le Ministre de l'Agenda numérique, particulièrement la mesure 13. « Digital Act II » dans le point I. « Services publics numériques et société numérique ».
Analyses d'impact déjà réalisées	☐ Oui Si oui, veuillez joindre une copie ou indiquer la référence du document : ☒ Non

Consultations sur le projet de réglementation .c.

Consultations obligatoires, facultatives ou informelles :	La préparation de ces textes a fait l'objet d'une étude préalable menée par les universités de Namur (CRIDS) et Leuven (ICRI). Des consultations ont également été tenues avec les collègues du SPF Emploi, Travail et Concertation en vue d'assurer la cohérence avec la réforme du droit du travail, qui a récemment donné lieu à la loi du 15 janvier 2018 portant des dispositions diverses en matière d'emploi (particulièrement le chapitre V de cette loi). Des consultations informelles ont en outre été tenues avec certains experts désignés par le Ministre de la Justice dans le cadre de la future réforme du Code civil engagée
---	--

Formulaire AIR - v2 – oct. 2014

par ce dernier, également dans un souci d'assurer la cohérence au niveau des options prises.

Sources utilisées pour effectuer l'analyse d'impact .d.

Statistiques, documents de référence,
organisations et personnes de référence :

Etude préalable réalisée par les universités précitées. Experts et agents des SPF
et cabinets précités.

Date de finalisation de l'analyse d'impact .e.

15 mars 2018

Quel est l'impact du projet de réglementation sur ces 21 thèmes ?

Un projet de réglementation aura généralement des impacts sur un nombre limité de thèmes. Une liste non-exhaustive de mots-clés est présentée pour faciliter l'appréciation de chaque thème. S'il y a des **impacts positifs et / ou négatifs**, **expliquez-les** (sur base des mots-clés si nécessaire) et **indiquez** les mesures prises pour alléger / compenser les éventuels impacts négatifs. Pour les thèmes 3, 10, 11 et 21, des questions plus approfondies sont posées. Consultez le [manuel](#) ou contactez le helpdesk ria-air@premier.fed.be pour toute question.

Lutte contre la pauvreté .1.

Revenu minimum conforme à la dignité humaine, accès à des services de qualité, surendettement, risque de pauvreté ou d'exclusion sociale (y compris chez les mineurs), illettrisme, fracture numérique.

☐ Impact positif ☐ Impact négatif Expliquez.

☒ Pas d'impact

Ce projet de loi ne devrait pas avoir d'impact sur la fracture numérique dans la mesure où il se limite à harmoniser les concepts de support durable et signature électronique, notamment en vue de tenir compte des derniers textes adoptés au niveau européen. Pour le reste, chaque citoyen reste libre d'opter pour la voie papier ou électronique.

Égalité des chances et cohésion sociale .2.

Non-discrimination, égalité de traitement, accès aux biens et services, accès à l'information, à l'éducation et à la formation, écart de revenu, effectivité des droits civils, politiques et sociaux (en particulier pour les populations fragilisées, les enfants, les personnes âgées, les personnes handicapées et les minorités).

☐ Impact positif ☐ Impact négatif Expliquez.

☒ Pas d'impact

--

Égalité entre les femmes et les hommes .3.

Accès des femmes et des hommes aux ressources : revenus, travail, responsabilités, santé/soins/bien-être, sécurité, éducation/savoir/formation, mobilité, temps, loisirs, etc.

Exercice des droits fondamentaux par les femmes et les hommes : droits civils, sociaux et politiques.

1. Quelles personnes sont directement et indirectement concernées par le projet et quelle est la composition sexuée de ce(s) groupe(s) de personnes ?

Si aucune personne n'est concernée, expliquez pourquoi.

Le projet de réglementation ne vise pas des personnes mais des concepts utilisés dans le cadre de services électroniques, accessibles librement et indistinctement à l'ensemble des citoyens, entreprises et administrations.

Si des personnes sont concernées, répondez à la question 2.

2. Identifiez les éventuelles différences entre la situation respective des femmes et des hommes dans la matière relative au projet de réglementation.

S'il existe des différences, répondez aux questions 3 et 4.

3. Certaines de ces différences limitent-elles l'accès aux ressources ou l'exercice des droits fondamentaux des femmes ou des hommes (différences problématiques) ? [O/N] > expliquez

--

4. Compte tenu des réponses aux questions précédentes, identifiez les impacts positifs et négatifs du projet sur l'égalité des femmes et les hommes ?

--

S'il y a des impacts négatifs, répondez à la question 5.

5. Quelles mesures sont prises pour alléger / compenser les impacts négatifs ?

Santé .4.

Accès aux soins de santé de qualité, efficacité de l'offre de soins, espérance de vie en bonne santé, traitements des maladies chroniques (maladies cardiovasculaires, cancers, diabète et maladies respiratoires chroniques), déterminants de la santé (niveau socio-économique, alimentation, pollution), qualité de la vie.

☐ Impact positif

☐ Impact négatif

 Expliquez.

☒ Pas d'impact
Emploi .5.

Accès au marché de l'emploi, emplois de qualité, chômage, travail au noir, conditions de travail et de licenciement, carrière, temps de travail, bien-être au travail, accidents de travail, maladies professionnelles, équilibre vie privée - vie professionnelle, rémunération convenable, possibilités de formation professionnelle, relations collectives de travail.

☐ Impact positif

☐ Impact négatif

 Expliquez.

☒ Pas d'impact
Modes de consommation et production .6.

Stabilité/prévisibilité des prix, information et protection du consommateur, utilisation efficace des ressources, évaluation et intégration des externalités (environnementales et sociales) tout au long du cycle de vie des produits et services, modes de gestion des organisations.

☒ Impact positif

☐ Impact négatif

 Expliquez.

☐ Pas d'impact

Utilisation efficace des ressources et amélioration des modes de gestion des organisations, notamment en leur permettant de remplacer les processus papiers par des processus électroniques. Meilleure sécurité juridique et plus grande protection et information du consommateur grâce à l'harmonisation des concepts.

Développement économique .7.

Création d'entreprises, production de biens et de services, productivité du travail et des ressources/matières premières, facteurs de compétitivité, accès au marché et à la profession, transparence du marché, accès aux marchés publics, relations commerciales et financières internationales, balance des importations/exportations, économie souterraine, sécurité d'approvisionnement des ressources énergétiques, minérales et organiques.

☒ Impact positif

☐ Impact négatif

 Expliquez.

☐ Pas d'impact

L'harmonisation des concepts assurera une plus grande compréhension de la réglementation et prévisibilité juridique, et ainsi une facilitation des échanges économiques.

Investissements .8.

Investissements en capital physique (machines, véhicules, infrastructures), technologique, intellectuel (logiciel, recherche et développement) et humain, niveau d'investissement net en pourcentage du PIB.

☐ Impact positif

☐ Impact négatif

 Expliquez.

☒ Pas d'impact
Recherche et développement .9.

Opportunités de recherche et développement, innovation par l'introduction et la diffusion de nouveaux modes de production, de nouvelles pratiques d'entreprises ou de nouveaux produits et services, dépenses de recherche et de développement.

☐ Impact positif

☐ Impact négatif

 Expliquez.

☒ Pas d'impact

PME .10.

Impact sur le développement des PME.

1. Quelles entreprises sont directement et indirectement concernées par le projet ?
Détaillez le(s) secteur(s), le nombre d'entreprises, le % de PME (< 50 travailleurs) dont le % de micro-entreprise (< 10 travailleurs).
Si aucune entreprise n'est concernée, expliquez pourquoi.
L'ensemble des entreprises sont indistinctement bénéficiaires de l'effet d'harmonisation assuré par le projet de réglementation.

↓ Si des PME sont concernées, répondez à la question 2.

2. Identifiez les impacts positifs et négatifs du projet sur les PME.
N.B. les impacts sur les charges administratives doivent être détaillés au thème 11
- Meilleure compréhension et application de la réglementation. Plus grande prévisibilité juridique.

↓ S'il y a un impact négatif, répondez aux questions 3 à 5.

3. Ces impacts sont-ils proportionnellement plus lourds sur les PME que sur les grandes entreprises ? [O/N] > expliquez
--
4. Ces impacts sont-ils proportionnels à l'objectif poursuivi ? [O/N] > expliquez
--
5. Quelles mesures sont prises pour alléger / compenser les impacts négatifs ?
--

Charges administratives .11.

Réduction des formalités et des obligations administratives liées directement ou indirectement à l'exécution, au respect et/ou au maintien d'un droit, d'une interdiction ou d'une obligation.

1. Identifiez, par groupe concerné, les formalités et les obligations nécessaires à l'application de la réglementation. S'il n'y a aucune formalité ou obligation, expliquez pourquoi.

- a. Simple harmonisation des concepts.

- b. Simple harmonisation des concepts.

↓ S'il y a des formalités et des obligations dans la réglementation actuelle*, répondez aux questions 2a à 4a.

↓ S'il y a des formalités et des obligations dans la réglementation en projet**, répondez aux questions 2b à 4b.

2. Quels documents et informations chaque groupe concerné doit-il fournir ?
 - a. *
 - b. **
3. Comment s'effectue la récolte des informations et des documents, par groupe concerné ?
 - a. *
 - b. **
4. Quelles est la périodicité des formalités et des obligations, par groupe concerné ?
 - a. *
 - b. **
5. Quelles mesures sont prises pour alléger / compenser les éventuels impacts négatifs ?

Énergie .12.

Mix énergétique (bas carbone, renouvelable, fossile), utilisation de la biomasse (bois, biocarburants), efficacité énergétique, consommation d'énergie de l'industrie, des services, des transports et des ménages, sécurité d'approvisionnement, accès aux biens et services énergétiques.

☐ Impact positif

☐ Impact négatif

Expliquez.

☒ Pas d'impact
Mobilité .13.

Volume de transport (nombre de kilomètres parcourus et nombre de véhicules), offre de transports collectifs, offre routière, ferroviaire, maritime et fluviale pour les transports de marchandises, répartitions des modes de transport (modal shift), sécurité, densité du trafic.

☐ Impact positif

☐ Impact négatif

Expliquez.

☒ Pas d'impact
Alimentation .14.

Accès à une alimentation sûre (contrôle de qualité), alimentation saine et à haute valeur nutritionnelle, gaspillages, commerce équitable.

☐ Impact positif

☐ Impact négatif

Expliquez.

☒ Pas d'impact
Changements climatiques .15.

Émissions de gaz à effet de serre, capacité d'adaptation aux effets des changements climatiques, résilience, transition énergétique, sources d'énergies renouvelables, utilisation rationnelle de l'énergie, efficacité énergétique, performance énergétique des bâtiments, piégeage du carbone.

☐ Impact positif

☐ Impact négatif

Expliquez.

☒ Pas d'impact
Ressources naturelles .16.

Gestion efficace des ressources, recyclage, réutilisation, qualité et consommation de l'eau (eaux de surface et souterraines, mers et océans), qualité et utilisation du sol (pollution, teneur en matières organiques, érosion, assèchement, inondations, densification, fragmentation), déforestation.

☒ Impact positif

☐ Impact négatif

Expliquez.

☐ Pas d'impact

Dans la mesure où l'harmonisation des concepts touchent à certains services électroniques (particulièrement la signature électronique) ainsi que la conclusion de contrat par voie électronique, cela va permettre de remplacer certains processus papiers par des processus électroniques. Le projet devrait avoir un impact positif sur la déforestation.

Air intérieur et extérieur .17.

Qualité de l'air (y compris l'air intérieur), émissions de polluants (agents chimiques ou biologiques : méthane, hydrocarbures, solvants, SOx, NOx, NH3), particules fines.

☐ Impact positif

☐ Impact négatif

Expliquez.

☒ Pas d'impact
Biodiversité .18.

Niveaux de la diversité biologique, état des écosystèmes (restauration, conservation, valorisation, zones protégées), altération et fragmentation des habitats, biotechnologies, brevets d'invention sur la matière biologique, utilisation des ressources génétiques, services rendus par les écosystèmes (purification de l'eau et de l'air, ...), espèces domestiquées ou cultivées, espèces exotiques envahissantes, espèces menacées.

☒ Impact positif

☐ Impact négatif

Expliquez.

☐ Pas d'impact

Dans la mesure où le projet va faciliter le remplacement de processus papiers par des processus électroniques, le projet devrait avoir un impact positif sur la déforestation.

Nuisances .19.

Nuisances sonores, visuelles ou olfactives, vibrations, rayonnements ionisants, non ionisants et électromagnétiques, nuisances lumineuses.

☐ Impact positif

☐ Impact négatif

↓ Expliquez.

☒ Pas d'impact

--

Autorités publiques .20.

Fonctionnement démocratique des organes de concertation et consultation, services publics aux usagers, plaintes, recours, contestations, mesures d'exécution, investissements publics.

☐ Impact positif

☐ Impact négatif

↓ Expliquez.

☒ Pas d'impact

--

Cohérence des politiques en faveur du développement .21.

Prise en considération des impacts involontaires des mesures politiques belges sur les intérêts des pays en développement.

1. Identifiez les éventuels impacts directs et indirects du projet sur les pays en développement dans les domaines suivants :

☐ sécurité alimentaire	☐ revenus et mobilisations de ressources domestiques (taxation)
☐ santé et accès aux médicaments	☐ mobilité des personnes
☐ travail décent	☐ environnement et changements climatiques (mécanismes de développement propre)
☐ commerce local et international	☐ paix et sécurité

Expliquez si aucun pays en développement n'est concerné.

Le projet de réglementation ne vise ni directement ni indirectement les domaines précités, et par voie de conséquence les pays en développement.

↓ S'il y a des impacts positifs et/ou négatifs, répondez à la question 2.

2. Précisez les impacts par groupement régional ou économique (lister éventuellement les pays). Cf. manuel

--

↓ S'il y a des impacts négatifs, répondez à la question 3.

3. Quelles mesures sont prises pour les alléger / compenser les impacts négatifs ?

--

ADVIES VAN DE RAAD VAN STATE NR. 63.330/1 VAN 25 MEI 2018

Op 12 april 2018 is de Raad van State, afdeling Wetgeving, door de minister van Digitale Agenda verzocht binnen een termijn van dertig dagen, verlengd tot 25 mei 2018, een advies te verstrekken over een voorontwerp van wet “tot harmonisatie van de begrippen elektronische handtekening en duurzame gegevensdrager en tot opheffing van de belemmeringen voor het sluiten van overeenkomsten langs elektronische weg”.

Het voorontwerp is door de eerste kamer onderzocht op 15 mei 2018. De kamer was samengesteld uit Marnix Van Damme, kamervoorzitter, Wilfried Van Vaerenbergh en Wouter Pas, staatsraden, Michel Tison en Johan Put, assesseurs, en Wim Geurts, griffier.

Het verslag is uitgebracht door Tim Corthaut, auditeur.

De overeenstemming tussen de Franse en de Nederlandse tekst van het advies is nagezien onder toezicht van Marnix Van Damme, kamervoorzitter.

Het advies, waarvan de tekst hierna volgt, is gegeven op 25 mei 2018.

*

1. Met toepassing van artikel 84, § 3, eerste lid, van de wetten op de Raad van State, gecoördineerd op 12 januari 1973, heeft de afdeling Wetgeving zich toegespitst op het onderzoek van de bevoegdheid van de steller van de handeling, van de rechtsgrond,¹ alsmede van de vraag of aan de te vervullen vormvereisten is voldaan.

*

STREKKING VAN HET VOORONTWERP VAN WET

2. Het om advies voorgelegde voorontwerp van wet strekt tot het wijzigen van een reeks wetten met het oog op het vergemakkelijken van elektronische transacties. De ontworpen wijzigingen zijn in essentie van drieërlei aard.

In de eerste plaats wordt in artikel I.1 van het Wetboek van economisch recht een definitie ingeschreven van het begrip “duurzame gegevensdrager” (support durable) dat zowel een opslag op papier omvat als een elektronische drager die aan bepaalde voorwaarden voldoet, en die moet gelden voor alle gevallen waarin een wet of een besluit dat begrip hanteert.

Ten tweede, en daarbij aansluitend, worden in een aantal wetten omschrijvingen die het begrip “duurzame gegevensdrager” parafraseren of waarbij een onderscheid wordt gemaakt tussen een geschrift of een andere duurzame drager, aangepast met het oog op een meer eenvormig gebruik van

¹ Aangezien het gaat om een voorontwerp van wet wordt onder “rechtsgrond” de overeenstemming met de hogere rechtsnormen verstaan.

AVIS DU CONSEIL D'ÉTAT N° 63.330/1 DU 25 MAI 2018

Le 12 avril 2018, le Conseil d'État, section de législation, a été invité par le ministre de l'Agenda numérique à communiquer un avis, dans un délai de trente jours, prorogé jusqu'au 25 mai 2018, sur un avant-projet de loi “visant à harmoniser les concepts de signature électronique et de support durable ainsi que lever des obstacles à la conclusion de contrat par voie électronique”.

L'avant-projet a été examiné par la première chambre le 15 mai 2018. La chambre était composée de Marnix Van Damme, président de chambre, Wilfried Van Vaerenbergh et Wouter Pas, conseillers d'État, Michel Tison et Johan Put, assesseurs, et Wim Geurts, greffier.

Le rapport a été présenté par Tim Corthaut, auditeur.

La concordance entre la version française et la version néerlandaise de l'avis a été vérifiée sous le contrôle de Marnix Van Damme, président de chambre.

L'avis, dont le texte suit, a été donné le 25 mai 2018.

*

1. En application de l'article 84, § 3, alinéa 1er, des lois sur le Conseil d'État, coordonnées le 12 janvier 1973, la section de législation a fait porter son examen essentiellement sur la compétence de l'auteur de l'acte, le fondement juridique¹ et l'accomplissement des formalités prescrites.

*

PORTÉE DE L'AVANT-PROJET DE LOI

2. L'avant-projet de loi soumis pour avis a pour objet de modifier une série de lois en vue de faciliter les transactions électroniques. Les modifications en projet sont essentiellement de trois types.

Le projet inscrit tout d'abord dans l'article I.1 du Code de droit économique une définition de la notion de “support durable” (duurzame gegevensdrager) qui comprend tant un stockage sur papier qu'un support électronique qui remplit certaines conditions et qui doit s'appliquer à tous les cas dans lesquels une loi ou un arrêté utilise cette notion.

Ensuite, et dans le prolongement de ce qui précède, il adapte, dans un certain nombre de lois, des définitions qui paraphrasent la notion de “support durable” ou qui opèrent une distinction entre un écrit ou un autre support durable en vue d'une plus grande uniformité d'utilisation de la

¹ S'agissant d'un avant-projet de loi, on entend par “fondement juridique” la conformité avec les normes supérieures.

het begrip “duurzame gegevensdrager”. In de Nederlandse tekst van sommige wetsbepalingen waarin melding wordt gemaakt van het begrip “duurzame drager” wordt dat begrip vervangen door het begrip “duurzame gegevensdrager”.

Ten derde wordt een reeks bepalingen die voorzien in het gebruik van een elektronische handtekening aangepast aan het juridische kader dat daartoe op Europees niveau is ingevoerd bij verordening (EU) nr. 910/2014.² Die verordening maakt een onderscheid tussen drie soorten elektronische handtekening afhankelijk van het betrouwbaarheidsniveau (de elektronische handtekening, de geavanceerde elektronische handtekening en de gekwalificeerde elektronische handtekening)³, waarbij de meer gesofisticeerde niveaus een deelverzameling vormen van de lagere niveaus. Omdat de elektronische handtekening volgens de verordening is voorbehouden aan natuurlijke personen, wordt voor rechtspersonen in voorkomend geval verwezen naar het concept van het elektronisch zegel.⁴

VORMVEREISTEN

3. Diverse bepalingen van het om advies voorgelegde voorontwerp van wet strekken tot het wijzigen van wetten met de toepassing waarvan de instellingen van de Sociale Zekerheid zijn belast. Tenzij een beroep zou worden gedaan op het spoedeisende karakter van de ontworpen wetgeving, dient deze laatste derhalve alsnog om advies te worden voorgelegd aan hetzij de Nationale Arbeidsraad, hetzij het bevoegde beheerscomité.⁵

ALGEMENE OPMERKING

4. In sommige bepalingen van het voorontwerp wordt melding gemaakt van zowel een “gekwalificeerde elektronische handtekening” in de zin van artikel 3.12 van verordening (EU) nr. 910/2014, als van een “gekwalificeerd elektronisch zegel” in de zin van artikel 3.27 van dezelfde verordening (zie bijvoorbeeld artikel 18 van het voorontwerp), maar in andere bepalingen van het voorontwerp kan de vraag rijzen of erin, gelet op de mogelijke betrokkenheid van rechtspersonen, niet (tevens) expliciet melding moet worden gemaakt van

² Verordening (EU) nr. 910/2014 van het Europees Parlement en de Raad van 23 juli 2014 “betreffende elektronische identificatie en vertrouwensdiensten voor elektronische transacties in de interne markt en tot intrekking van richtlijn 1999/93/EG”.

³ Zie de definities in artikel 3.10, 3.11 en 3.12, en de nadere regels in afdeling 4 van Hoofdstuk III van verordening (EU) nr. 910/2014.

⁴ Zie de definities in artikel 3.25, 3.26 en 3.27, en de nadere regels in afdeling 5 van Hoofdstuk III van verordening (EU) nr. 910/2014.

⁵ Zie artikel 15 van de wet van 25 april 1963 “betreffende het beheer van de instellingen van openbaar nut voor sociale zekerheid en sociale voorzorg”.

notion de “support durable”. Dans le texte néerlandais de certaines dispositions légales visant la notion de “duurzame drager”, cette notion est remplacée par celle de “duurzame gegevensdrager”.

Enfin, une série de dispositions prévoyant l'utilisation d'une signature électronique sont adaptées au cadre juridique qui a été instauré à cet effet au niveau européen par le règlement (UE) n° 910/2014². Ce règlement opère une distinction entre trois types de signature électronique en fonction du niveau de garantie (la signature électronique, la signature électronique avancée et la signature électronique qualifiée)³, les niveaux les plus sophistiqués constituant un sous-ensemble des niveaux inférieurs. La signature électronique étant réservée, selon le règlement, aux personnes physiques, il est fait référence, le cas échéant, à la notion de cachet électronique⁴ pour les personnes morales.

FORMALITÉS

3. Diverses dispositions de l'avant-projet de loi soumis pour avis visent à modifier des lois que les organismes de la Sécurité sociale sont chargés d'appliquer. À moins d'invoquer le caractère urgent de la réglementation en projet, cette dernière devra donc encore être soumise pour avis, soit au Conseil national du travail, soit au comité de gestion compétent⁵.

OBSERVATION GÉNÉRALE

4. Certaines dispositions de l'avant-projet mentionnent tant une “signature électronique qualifiée” au sens de l'article 3.12 du règlement (UE) n° 910/2014 qu'un “cachet électronique qualifié” au sens de l'article 3.27 du même règlement (voir par exemple l'article 18 de l'avant-projet), mais, dans d'autres dispositions de l'avant-projet, la question peut se poser de savoir si, compte tenu de l'implication éventuelle de personnes morales, il ne doit pas (par ailleurs) y être fait état explicitement d'un “cachet électronique qualifié” en plus de

² Règlement (UE) n° 910/2014 du Parlement européen et du Conseil du 23 juillet 2014 “sur l'identification électronique et les services de confiance pour les transactions électroniques au sein du marché intérieur et abrogeant la directive 1999/93/CE”.

³ Voir les définitions inscrites à l'article 3.10, 3.11 et 3.12 et les modalités figurant dans la section 4 du chapitre III du règlement (UE) n° 910/2014.

⁴ Voir les définitions inscrites à l'article 3.25, 3.26 et 3.27 et les modalités figurant dans la section 5 du chapitre III du règlement (UE) n° 910/2014.

⁵ Voir l'article 15 de la loi du 25 avril 1963 “sur la gestion des organismes d'intérêt public de sécurité sociale et de prévoyance sociale”.

een “gekwalficeerd elektronisch zegel” naast de vermelding van een “gekwalficeerde elektronische handtekening” (zie de artikelen 14, 15, 21, 26, 35 en 36 van het voorontwerp)⁶.

Uit de combinatie van artikel XII.25, § 3, van het Wetboek van economisch recht en artikel 25, lid 2, van verordening (EU) nr. 910/2014, kan worden afgeleid dat een gekwalficeerd elektronisch zegel gelijk kan worden gesteld met een handgeschreven handtekening van de persoon die de rechtspersoon vertegenwoordigt of met diens gekwalficeerde elektronische handtekening. Wanneer derhalve de term “gekwalficeerde elektronische handtekening” wordt gebruikt impliceert dit in beginsel dat dergelijke omschrijving tevens het overeenstemmend gekwalficeerd elektronisch zegel omvat. In gevallen waarin echter dergelijke equivalentie niet speelt, dient wel expliciet nog naar het elektronisch zegel te worden verwezen. Dat is bijvoorbeeld het geval waarin enkel aan de elektronische handtekening van artikel 3.10 van de voornoemde verordening wordt gerefereerd.

Meer in het algemeen moet er in het voorontwerp twi-
vens naar worden gestreefd om geen rechtsonzekerheid
te doen ontstaan met betrekking tot het soort elektronische
handtekening dat precies wordt bedoeld. Zo zal artikel II.15,
§ 2, tweede streepje, van het Wetboek van economisch recht,
na de wijziging ervan bij artikel 8, 2°, van het voorontwerp,
verwijzen naar “de voorwaarden van ofwel artikel 3.10 van
verordening 910/2014, ofwel van artikel 3.12 van verordening
910/2014”. Die formulering schept evenwel verwarring omdat
niet duidelijk is of geavanceerde elektronische handtekenin-
gen zoals bedoeld in artikel 3.11 van de verordening ook in
aanmerking komen. Het niet-vermelden ervan doet het tegen-
deel uitschijnen, maar niettemin voldoen alle geavanceerde
elektronische handtekeningen ook aan de voorwaarden van
artikel 3.10 van de verordening⁷ zodat deze vanuit dat oogpunt
niet apart hoeven te worden vermeld. Dat geldt echter ook
voor alle gekwalficeerde digitale handtekeningen.⁸⁻⁹

In dezelfde zin is, wat de ontworpen wijziging van artikel
11, derde lid, van het Wetboek diverse rechten en taksen
betreft (artikel 13 van het voorontwerp), de verwijzing naar arti-
kel 3.12 van verordening (EU) nr. 910/2014 overbodig, en doet

la mention d’une “signature électronique qualifiée” (voir les
articles 14, 15, 21, 26, 35 et 36 de l’avant-projet)⁶.

Il peut se déduire de la combinaison de l’article XII.25, § 3,
du Code de droit économique et de l’article 25, paragraphe
2, du règlement (UE) n° 910/2014 qu’un cachet électronique
qualifié peut être assimilé à une signature manuscrite de la
personne qui représente la personne morale ou à sa signa-
ture électronique qualifiée. Par conséquent, lorsque les mots
“signature électronique qualifiée” sont utilisés, il en résulte en
principe que pareille définition englobe également le cachet
électronique qualifié correspondant. Toutefois, dans les cas
ou pareille équivalence ne joue pas, il faudra encore viser
explicitement le cachet électronique. Tel est par exemple le
cas dans lequel il n’est fait référence qu’à la seule signature
électronique de l’article 3.10 du règlement précité.

De manière plus générale, l’avant-projet doit d’ailleurs
s’efforcer de ne pas créer une insécurité juridique concer-
nant le type de signature électronique qui est précisément
visé. Ainsi, l’article XII.15, § 2, deuxième tiret, du Code de
droit économique, après sa modification par l’article 8, 2°,
de l’avant-projet, visera “les conditions prévues soit à l’article
3.10 du règlement 910/2014, soit à l’article 3.12. du règlement
910/2014”. Cette formulation est toutefois source de confusion
étant donné qu’on n’aperçoit pas clairement si les signatures
électroniques avancées visées à l’article 3.11 du règlement
entrent également en considération. Le fait de ne pas les men-
tionner laisse penser le contraire, mais il n’en reste pas moins
que toutes les signatures électroniques avancées remplissent
également les conditions de l’article 3.10 du règlement⁷, de
sorte que celles-ci, vues sous cet angle, ne doivent pas être
mentionnées distinctement. Cela s’applique toutefois égale-
ment à toutes les signatures numériques qualifiées⁸⁻⁹.

Dans le même sens et en ce qui concerne la modification
en projet de l’article 11, alinéa 3, du Code des droits et taxes
divers (article 13 de l’avant-projet), la référence à l’article
3.12 du règlement (UE) n° 910/2014 est superflue et laisse

⁶ Dergelijke vraag is logisch ermee rekening houdend dat een
“elektronische handtekening” overeenkomstig de definitie
ervan in artikel 3.10 van verordening (EU) nr. 910/2014 “door
de ondertekenaar (wordt) gebruikt om te ondertekenen” en de
“ondertekenaar” blijkt als artikel 3.9 van dezelfde verordening
“een natuurlijke persoon [is] die een elektronische handtekening
aanmaakt”.

⁷ Volgens de definitie van “geavanceerde elektronische
handtekening” in artikel 3.11 van de verordening is dat immers
“een elektronische handtekening die voldoet aan de eisen in
artikel 26” van de verordening.

⁸ Zoals uit de definitie ervan in artikel 3.12 van de verordening valt
af te leiden, zijn dit immers een bijzonder soort geavanceerde
elektronische handtekeningen en dus eveneens elektronische
handtekeningen in de zin van artikel 3.10 van de verordening.

⁹ Artikel II.15, § 2, tweede streepje, van het Wetboek van
economisch recht, zou op zo een manier worden gewijzigd dat
ofwel de drie soorten elektronische handtekening erin worden
vermeld, ofwel wordt volstaan met het vervangen van de woorden
“ofwel artikel 1322, tweede lid, van het Burgerlijk Wetboek, ofwel
van artikel 3.12. van verordening 910/2014” door de woorden
“artikel 3.10. van verordening 910/2014”.

⁶ Une telle question est logique, compte tenu du fait qu’une
“signature électronique”, conformément à sa définition inscrite à
l’article 3.10 du règlement (UE) n° 910/2014, “[est utilisée par le
signataire] (...) pour signer” et que le “signataire”, selon l’article
3.9 du même règlement, “[est] une personne physique qui crée
une signature électronique”.

⁷ En effet, selon la définition de la “signature électronique avancée”
inscrite à l’article 3.11 du règlement, il s’agit d’“une signature
électronique qui satisfait aux exigences énoncées à l’article 26”
du règlement.

⁸ Ainsi qu’il se déduit de leur définition figurant à l’article 3.12 du
règlement, il s’agit en effet d’un type particulier de signatures
électroniques avancées et donc également de signatures
électroniques au sens de l’article 3.10 du règlement.

⁹ L’article XII.15, § 2, deuxième tiret, du Code de droit économique
devrait être modifié de telle manière que, soit il mentionne les
trois types de signature électronique, soit il suffit de remplacer les
mots “soit à l’article 1322, alinéa 2, du Code civil, soit à l’article
3.12. du règlement 910/2014” par les mots “à l’article 3.10. du
règlement 910/2014”.

die verwijzing ten onrechte uitschijnen dat een geavanceerde elektronische handtekening in de zin van artikel 3.11 van die verordening niet zou volstaan.

Indien ervan wordt uitgegaan dat de vermelding van een gewone elektronische handtekening in de zin van artikel 3.10 van verordening (EU) nr. 910/2014 volstaat, rijst ook met betrekking tot de wijzigingen die het voorwerp uitmaken van artikel 15 van het voorontwerp de vraag of daarbij ook melding moet worden gemaakt van de gekwalificeerde elektronische handtekening van artikel 3.12 van de voornoemde verordening temeer daar de geavanceerde elektronische handtekening in de zin van artikel 3.11 van dezelfde verordening niet wordt vermeld.

ONDERZOEK VAN DE TEKST

Artikel 2

5. Artikel 2 van het voorontwerp strekt tot het wijzigen van artikel 1649septies, § 3, eerste lid, van het Burgerlijk Wetboek. De regeling die inzake het bewijsrecht is vervat in het Burgerlijk Wetboek maakt het voorwerp uit van een grondige herziening. Een voorontwerp van wet in die zin is recent om advies aan de Raad van State, afdeling Wetgeving, voorgelegd.¹⁰ De stellers van het voorontwerp zullen over de samenhang met het andere voorontwerp van wet moeten waken.

Artikel 3

6. Artikel I.1, eerste lid, van het Wetboek van economisch recht bevat sinds 1 mei 2018 al een onderdeel 14°, met daarin een omschrijving van het begrip “beoefenaar van een vrij beroep”. Aan de opsomming in artikel I.1, eerste lid, van het betrokken wetboek zou dus niet een “14°”, doch wel een “15°” moeten worden toegevoegd.

7. De tweede zin van de ontworpen definitie van “duurzame gegevensdrager” dient in de Nederlandse tekst aan te vangen als volgt: “Voor zover deze functionaliteiten bewaard worden, ...”.

8. De definitie van “duurzame gegevensdrager” zal worden voorafgegaan door de inleidende zin van artikel I.1, eerste lid, van het Wetboek van economisch recht die luidt: “Behoudens andersluidende bepaling in titel 2, wordt voor de toepassing van dit Wetboek verstaan onder:”. Daaruit blijkt dat de in artikel I.1, eerste lid, opgesomde definities in beginsel enkel gelden voor de toepassing van het Wetboek van economisch recht. De laatste zin van de ontworpen omschrijving van het begrip “duurzame gegevensdrager” doet er evenwel van blijken dat die omschrijving een ruimer toepassingsgebied beoogt dan enkel dat van het voornoemde wetboek. Het zou daarom beter zijn om die laatste zin onder te brengen in een afzonderlijk lid in artikel I.1, waarin dan de ruimere draagwijdte van de nieuwe definitie zou kunnen worden geëxpliciteerd. Een

¹⁰ Adviesaanvraag 63.445/2 over een voorontwerp van wet “houdende invoeging van Boek 8 ‘Bewijs’ in het nieuw Burgerlijk Wetboek”.

sous-entendre à tort qu’une signature électronique avancée au sens de l’article 3.11 de ce règlement ne suffirait pas.

Si l’on considère que la mention d’une simple signature électronique au sens de l’article 3.10 du règlement (UE) n° 910/2014 suffit, la question se pose également de savoir en ce qui concerne les modifications qui font l’objet de l’article 15 de l’avant-projet s’il ne faut pas mentionner à cet égard également la signature électronique qualifiée de l’article 3.12 du règlement précité, d’autant que la signature électronique avancée au sens de l’article 3.11 du même règlement n’est pas mentionnée.

EXAMEN DU TEXTE

Article 2

5. L’article 2 de l’avant-projet vise à modifier l’article 1649septies, § 3, alinéa 1er, du Code civil. Le régime relatif au droit de la preuve, inscrit dans le Code civil, fait l’objet d’une révision approfondie. Un avant-projet de loi en ce sens a récemment été soumis pour avis au Conseil d’État, section de législation¹⁰. Les auteurs de l’avant-projet devront veiller à la cohérence avec l’autre avant-projet de loi.

Article 3

6. Depuis le 1er mai 2018, l’article I.1, alinéa 1er, du Code de droit économique contient déjà un 14°, qui définit la notion de “titulaire d’une profession libérale”. Il ne faudrait donc pas ajouter un “14°”, mais bien un “15°” à l’énumération figurant à l’article I.1, alinéa 1er, du code concerné.

7. Dans le texte néerlandais, le début de la deuxième phrase de la définition en projet de “duurzame gegevensdrager” doit être rédigé comme suit: “Voor zover deze functionaliteiten bewaard worden, ...”.

8. La définition de “support durable” sera précédée par la phrase introductive de l’article I.1, alinéa 1er, du Code de droit économique qui s’énonce comme suit: “Sauf disposition contraire au titre 2, pour l’application du présent Code, on entend par:”. Il en résulte que les définitions énumérées à l’article I.1, alinéa 1er, ne valent en principe que pour l’application du Code de droit économique. Il ressort toutefois de la dernière phrase de la définition en projet de la notion de “support durable” que cette définition vise un champ d’application plus étendu que celui du code précité. Mieux vaudrait, dès lors, que cette dernière phrase fasse l’objet d’un alinéa distinct à insérer dans l’article I.1, qui pourrait alors préciser la portée plus large de la nouvelle définition. Une autre solution pourrait consister à ne pas inscrire la définition harmonisée

¹⁰ Demande d’avis 63.445/2 sur un avant-projet de loi “portant insertion du Livre 8 ‘La preuve’ dans le nouveau Code civil”.

alternatief zou erin kunnen bestaan om de geharmoniseerde definitie van “duurzame gegevensdrager” niet in te schrijven in artikel 1.1, eerste lid, van het Wetboek van economisch recht, maar om artikel 3 van het voorontwerp te concipiëren als een autonome bepaling.

Artikel 7

9. Artikel XI.258 van het Wetboek van economisch recht werd met ingang van 1 januari 2018 vervangen bij de wet van 8 juni 2017.¹¹ Artikel 7 van het voorontwerp strekt evenwel tot het wijzigen van de vorige versie van die bepaling en kan om die reden niet als zodanig worden behouden.

Artikel 12

10. Met betrekking tot de opsomming van te wijzigen bepalingen, in artikel 12 van het voorontwerp, moet worden opgemerkt dat in artikel XIV.39 van het Wetboek van economisch recht niet het begrip “duurzame drager” voorkomt. De betrokken bepaling moet bijgevolg uit de opsomming worden weggelaten. In de artikelen XIV.40 en XIV.43 van hetzelfde wetboek komt het begrip “duurzame gegevensdrager” al voor zodat ook de vermelding van die bepalingen in artikel 12 van het voorontwerp moet worden weggelaten.

11. In aansluiting op de opsomming van te wijzigen artikelen in artikel 12 van het voorontwerp moet worden opgemerkt dat er een tegenspraak lijkt te bestaan tussen de definitie van “duurzame gegevensdrager” (artikel 3 van het voorontwerp), waarin een document dat bij elektronische post wordt gevoegd als een duurzame gegevensdrager wordt aangemerkt als het de opgesomde functionaliteiten behoudt, en de manier waarop die term wordt gebruikt in punt 3 van de instructies voor het invullen van het modelformulier in bijlage 1 bij boek XIV, waarin de e-mail zelf als een voorbeeld van een “duurzame gegevensdrager” wordt vermeld.¹² Er zou kunnen worden overwogen om de betrokken bijlage aan te passen door middel van het toevoegen van een afzonderlijk wijzigend artikel in het voorontwerp van wet.

Artikel 19

12. Artikel 19 van het voorontwerp strekt ertoe om in artikel 27, § 7, tweede lid, van de wet van 2 augustus 2002 “betreffende het toezicht op de financiële sector en de financiële diensten” het woord “schriftelijk” op te heffen. Dat woord komt

¹¹ Zie artikel 56 van de wet van 8 juni 2017 “tot omzetting in Belgisch recht van de richtlijn 2014/26/EU van het Europees Parlement en de Raad van 26 februari 2014 betreffende het collectieve beheer van auteursrechten en naburige rechten en de multiterritoriale licentieverlening van rechten inzake muziekwerken voor het online gebruik ervan op de interne markt”.

¹² De betrokken modelzin luidt: “U kunt het modelformulier voor herroeping of een andere duidelijk geformuleerde verklaring ook elektronisch invullen en opsturen via onze website [webadres invullen]. Als u van deze mogelijkheid gebruik maakt zullen wij u onverwijld op een duurzame gegevensdrager (bijvoorbeeld per e-mail) een ontvangstbevestiging van uw herroeping sturen”.

de “support durable” à l’article 1.1, alinéa 1er, du Code de droit économique, mais à concevoir l’article 3 de l’avant-projet comme une disposition autonome.

Article 7

9. L’article XI.258 du Code de droit économique a été remplacé par la loi du 8 juin 2017 ¹¹ à partir du 1er janvier 2018. Or, l’article 7 de l’avant-projet vise à modifier la version précédente de cette disposition et ne peut, pour cette raison, être maintenu en tant que tel.

Article 12

10. En qui concerne l’énumération de dispositions à modifier dans le texte néerlandais, figurant à l’article 12 de l’avant-projet, il faut relever que la notion de “duurzame drager” ne figure pas à l’article XIV.39 du Code de droit économique. Par conséquent, on omettra la disposition concernée de l’énumération. La notion de “duurzame gegevensdrager” figure déjà aux articles XIV.40 et XIV.43 du même code, de sorte que l’on omettra également la mention de ces dispositions à l’article 12 de l’avant-projet.

11. Dans le prolongement de l’énumération des articles à modifier figurant à l’article 12 de l’avant-projet, on observera qu’une contradiction semble exister entre la définition du “support durable” (article 3 de l’avant-projet), dans laquelle un document attaché à un courrier électronique est qualifié de support durable s’il conserve les fonctions énumérées, et la manière dont ces mots sont utilisés au point 3 des instructions énoncées pour remplir le modèle de formulaire prévu à l’annexe 1re du livre XIV, qui mentionne le courriel lui-même comme exemple de “support durable”¹². On pourrait envisager d’adapter l’annexe concernée par l’ajout d’un article modificatif distinct dans l’avant-projet de loi.

Article 19

12. L’article 19 de l’avant-projet vise à abroger les mots “par écrit” à l’article 27, § 7, alinéa 2, de la loi du 2 août 2002 “relative à la surveillance du secteur financier et aux services financiers”. Ces mots n’apparaissent toutefois plus à l’article 27, § 7, alinéa 2, de la loi du 2 août 2002 depuis

¹¹ Voir l’article 56 de la loi du 8 juin 2017 “transposant en droit belge la directive 2014/26/UE du Parlement européen et du Conseil du 26 février 2014 concernant la gestion collective du droit d’auteur et des droits voisins et l’octroi de licences multiterritoriales de droits sur des œuvres musicales en vue de leur utilisation en ligne dans le marché intérieur”.

¹² Le modèle de phrase concerné s’énonce comme suit: “Vous pouvez également remplir et transmettre le modèle de formulaire de rétractation ou toute autre déclaration dénuée d’ambiguïté sur notre site internet [insérer l’adresse du site internet]. Si vous utilisez cette option, nous vous enverrons sans délai un accusé de réception de la rétractation sur un support durable (par exemple, par courriel)”.

evenwel niet meer voor in artikel 27, § 7, tweede lid, van de wet van 2 augustus 2002 sinds de vervanging, met ingang van 3 januari 2018, van artikel 27 van de wet van 2 augustus 2002 bij artikel 105 van de wet van 21 november 2017 “over de infrastructuur voor de markten voor financiële instrumenten en houdende omzetting van richtlijn 2014/65/EU”. Het woord “schriftelijke” zou echter wel nog kunnen worden opgeheven in artikel 27ter, § 7, derde lid, van de wet van 2 augustus 2002.

Artikel 22

13. Men late artikel 22 van het voorontwerp aanvangen als volgt: “In de Nederlandse tekst van artikel 26, § 1, derde lid, van de wet van 28 april 2003 ...”.

Artikel 25

14. De verwijzing naar “artikel I.1.14° van het Wetboek van economisch recht”, in het ontworpen artikel 2, 7°, van de wet van 15 mei 2007 “betreffende de bescherming van de consumenten inzake omroeptransmissie- en omroepdistributiediensten”, moet worden gecorrigeerd rekening houdend met de opmerking *sub* 6. Dit is ook het geval voor de ontworpen definitie in de artikelen 27 en 30 van het voorontwerp.

15. Als gevolg van de vervanging van de omschrijving van het begrip “duurzame drager” door die van “duurzame gegevensdrager” door artikel 25 van het voorontwerp zullen ook de bepalingen van de wet van 15 mei 2007 waarvan in de Nederlandse tekst nog melding wordt gemaakt van het begrip “duurzame drager” moeten worden aangepast. De tekst van het voorontwerp zal in die zin moeten worden aangevuld.

Dezelfde opmerking geldt ten aanzien van de wet van 4 april 2014 “betreffende de verzekeringen” waarin artikel 30 van het voorontwerp een definitie van het begrip “duurzame gegevensdrager” beoogt in te schrijven.

Artikel 28

16. Artikel 28 van het voorontwerp strekt ertoe om in artikel 8, § 3, van de wet van 28 augustus 2011 “betreffende de bescherming van de consumenten inzake overeenkomsten betreffende het gebruik van goederen in deeltijd, vakantieproducten van lange duur, doorverkoop en uitwisseling” het woord “schriftelijk” op te heffen. Rekening houdend met de omschrijving van het begrip “duurzame gegevensdrager”, in artikel I.1, eerste lid, van het Wetboek van economisch recht (artikel 3 van het voorontwerp), zouden in artikel 8, § 3, van de wet van 28 augustus 2011 evenwel de woorden “papieren of op een andere duurzame drager die voor de consument gemakkelijk toegankelijk is” moeten worden vervangen door de woorden “duurzame gegevensdrager”, nu papier al begrepen is in de omschrijving van “duurzame gegevensdrager” in artikel I.1, eerste lid, van het Wetboek van Economisch Recht, zoals dat wordt aangevuld door artikel 3 van het voorontwerp,

le remplacement, avec effet au 3 janvier 2018, de l'article 27 de la loi du 2 août 2002 par l'article 105 de la loi du 21 novembre 2017 “relative aux infrastructures des marchés d'instruments financiers et portant transposition de la directive 2014/65/UE”. Cependant, le mot “écrite” pourrait quant à lui encore être abrogé à l'article 27ter, § 7, alinéa 3, de la loi du 2 août 2002.

Article 22

13. Le début de l'article 22 de l'avant-projet sera rédigé comme suit: “Dans le texte néerlandais de l'article 26, § 1er, alinéa 3, de la loi du 28 avril 2003 ...”.

Article 25

14. La référence que fait l'article 2, 7°, en projet, de la loi du 15 mai 2007 “relative à la protection des consommateurs en ce qui concerne les services de radiotransmission et de radio-distribution” à “l'article I.1.14° du Code de droit économique” doit être corrigée, compte tenu de l'observation formulée au point 6. Il en va de même de la définition en projet figurant aux articles 27 et 30 de l'avant-projet.

15. À la suite du remplacement, dans le texte néerlandais, de la définition de la notion de “duurzame drager” par celle de “duurzame gegevensdrager” par l'article 25 de l'avant-projet, les dispositions de la loi du 15 mai 2007 dont la version néerlandaise fait encore mention de la notion “duurzame drager”, devront elles aussi être adaptées. Le texte de l'avant-projet devra être complété en ce sens.

Cette même observation peut être formulée en ce qui concerne le texte néerlandais de la loi du 4 avril 2014 “relative aux assurances” dans lequel l'article 30 de l'avant-projet entend inscrire une définition de la notion “duurzame gegevensdrager”.

Article 28

16. L'article 28 de l'avant-projet vise à abroger les mots “par écrit,” à l'article 8, § 3, de la loi du 28 août 2011 “relative à la protection des consommateurs en matière de contrats d'utilisation de biens à temps partagé, de produits de vacances à long terme, de revente et d'échange”. Compte tenu de la définition de la notion de “support durable” énoncée à l'article I.1, alinéa 1er, du Code de droit économique (article 3 de l'avant-projet), il y aurait toutefois lieu de remplacer, à l'article 8, § 3, de la loi du 28 août 2011, les mots “papier ou sur un autre support durable aisément accessible pour le consommateur” par les mots “support durable”, dès lors que le support papier est déjà compris dans la définition de “support durable” inscrite dans l'article I.1, alinéa 1er, du Code de droit économique, tel que celui-ci est complété par l'article 3 de l'avant-projet, et dès lors qu'en ce qui concerne la version néerlandaise de l'avant-projet, la notion de

en het begrip “duurzame drager” systematisch wordt vervangen door “duurzame gegevensdrager”.¹³

Om dezelfde reden zouden in artikel 10 van dezelfde wet van 28 augustus 2011, waarvan de wijziging het voorwerp uitmaakt van artikel 29 van het voorontwerp, de woorden “papieren of een andere” moeten worden weggelaten. Ook in artikel 13 van de wet van 28 augustus 2011 zouden telkens de woorden “schriftelijk, op een papieren of andere duurzame gegevensdrager” moeten worden vervangen door de woorden “op een duurzame gegevensdrager” en zou de tekst van het voorontwerp met een bepaling in die zin dienen te worden aangevuld.

Artikel 32

17. Het bestaande artikel 2, 4°, van de wet van 30 juli 2013 “met betrekking tot de certificatie van een geregistreerd kasstelsysteem in de horecasector” luidt als volgt:

“‘VAT signing card’ (VSC): de smartcard, ander onderdeel van de controlemodule, met een uniek identificatienummer en een uniek certificaat voor het aanmaken van een digitale handtekening;”.

Bijgevolg wordt niet zozeer de elektronische handtekening zelf beoogd, maar lijken de woorden “uniek certificaat voor het aanmaken van een digitale handtekening” te moeten worden vervangen door de woorden “een uniek certificaat voor elektronische handtekeningen in de zin van artikel 3.14 van verordening (EU) nr. 910/2014 van het Europees Parlement en de Raad van 23 juli 2014 betreffende elektronische identificatie en vertrouwensdiensten voor elektronische transacties in de interne markt en tot intrekking van richtlijn 1999/93/EG of van een uniek gekwalificeerd certificaat voor elektronische handtekeningen in de zin van artikel 3.15 van dezelfde verordening.”

In zoverre bovendien de BTW-plichtige geen natuurlijke persoon zou zijn, maar een rechtspersoon die geen elektronische handtekening, maar wel een elektronisch zegel zal aanbrengen dat is gebaseerd op een certificaat in de zin van artikel 3.29 en 3.30 van verordening (EU) nr. 910/2014, zou in het te wijzigen artikel 2, 4°, van de wet van 30 juli 2013, ook naar deze laatste verordeningsbepalingen moeten worden verwezen.

¹³ Niettemin zou ervoor kunnen worden geopteerd om toch een verwijzing naar papier te behouden, teneinde nauwer aan te sluiten bij de letterlijke bewoordingen van artikel 4, lid 2, van richtlijn 2008/122/EG van het Europees Parlement en de Raad van 14 januari 2009 “betreffende de bescherming van de consumenten met betrekking tot bepaalde aspecten van overeenkomsten betreffende gebruik in deeltijd, vakantieproducten van lange duur, doorverkoop en uitwisseling”. Dit is echter niet noodzakelijk voor een correcte omzetting, gelet op het feit dat de term “duurzame gegevensdrager” ook papier omvat.

“duurzame drager” est systématiquement remplacée par celle de “duurzame gegevensdrager”.¹³

Pour les mêmes motifs, il conviendrait d’omettre, à l’article 10 de la même loi du 28 août 2011 dont la modification fait l’objet de l’article 29 de l’avant-projet, les mots “papier ou sur un autre support”. De même, à l’article 13 de la loi du 28 août 2011, les mots “par écrit, sur un support papier ou un autre support durable” devraient chaque fois être remplacés par les mots “sur un support durable” et il conviendrait de compléter le texte de l’avant-projet par une disposition en ce sens.

Article 32

17. L’article 2, 4°, actuel, de la loi du 30 juillet 2013 “relative à la certification d’un système de caisse enregistreuse dans le secteur horeca” s’énonce comme suit:

“‘VAT signing card’ (VSC): la smartcard, autre élément du module de contrôle, pourvue d’un numéro d’identification unique et d’un certificat unique pour l’élaboration d’une signature digitale;”.

Par conséquent, ce n’est pas tant la signature électronique en elle-même qui est visée mais ce sont les mots “un certificat unique pour l’élaboration d’une signature digitale” qui semblent devoir être remplacés par les mots “un certificat unique de signatures électroniques au sens de l’article 3.14 du règlement (UE) n° 910/2014 du Parlement européen et du Conseil du 23 juillet 2014 sur l’identification électronique et les services de confiance pour les transactions électroniques au sein du marché intérieur et abrogeant la directive 1999/93/CE ou d’un certificat qualifié unique de signature électronique au sens de l’article 3.15 du même règlement”.

En outre, dans la mesure où l’assujetti à la TVA n’est pas une personne physique mais une personne morale qui n’apposera pas une signature électronique mais bien un cachet électronique basé sur un certificat au sens de l’article 3.29 et 3.30 du règlement (UE) n° 910/2014, il conviendrait d’également viser à l’article 2, 4°, à modifier, de la loi du 30 juillet 2013, ces dernières dispositions du règlement.

¹³ Néanmoins, on pourrait opter pour le maintien d’une référence au support papier, afin de se rapprocher davantage des termes littéraux de l’article 4, paragraphe 2, de la directive 2008/122/CE du Parlement européen et du Conseil du 14 janvier 2009 “relative à la protection des consommateurs en ce qui concerne certains aspects des contrats d’utilisation de biens à temps partagé, des contrats de produits de vacances à long terme et des contrats de revente et d’échange”. Cela n’est toutefois pas nécessaire en vue d’une transposition correcte, eu égard au fait que le terme “duurzame gegevensdrager” englobe également le support papier.

Artikel 34

18. Naar analogie van de Franse tekst moet de Nederlandse tekst van artikel 34 van het voorontwerp aanvangen als volgt: “In artikel 42 van de gecoördineerde wet ...”.

Artikel 37

19. Artikel 37 van het voorontwerp strekt tot het vervangen van artikel 21, derde lid, van het koninklijk besluit nr. 78 van 10 november 1967 “betreffende de uitoefening van de gezondheidszorgberoepen”. Artikel 21 van het voornoemde koninklijk besluit stemt overeen met artikel 42 van de wet “betreffende de uitoefening van de gezondheidszorgberoepen”, gecoördineerd op 10 mei 2015, waarvan artikel 34 van het voorontwerp de wijziging beoogt. Alhoewel het koninklijk besluit nr. 78 van 10 november 1967 om wetgevingstechnische redenen niet formeel is opgeheven en de coördinatie niet door de wetgever kon worden bekrachtigd, worden wijzigingen in beginsel nog enkel doorgevoerd in de tekst van de coördinatie en niet in de oorspronkelijke teksten die werden gecoördineerd. *In casu* kan dus worden volstaan met de wijziging die artikel 34 van het voorontwerp aanbrengt in artikel 42 van de op 10 mei 2015 gecoördineerde wet en kan artikel 37 uit het voorontwerp worden weggelaten.¹⁴

De griffier,

Wim GEURTS

De voorzitter,

Marnix VAN DAMME

Article 34

18. Par analogie avec le texte français, le début du texte néerlandais de l'article 34 de l'avant-projet sera rédigé comme suit: “In artikel 42 van de gecoördineerde wet ...”.

Article 37

19. L'article 37 de l'avant-projet vise à remplacer l'article 21, alinéa 3, de l'arrêté royal n° 78 du 10 novembre 1967 “relatif à l'exercice des professions des soins de santé”. L'article 21 de l'arrêté royal précité correspond à l'article 42 de la loi “relative à l'exercice des professions des soins de santé”, coordonnée le 10 mai 2015, que l'article 34 de l'avant-projet entend modifier. Quoique l'arrêté royal n° 78 du 10 novembre 1967 n'ait, pour des motifs de légistique, pas été abrogé formellement et que la coordination n'ait pu être confirmée par le législateur, des modifications sont en principe apportées uniquement dans le texte de la coordination et non dans les textes d'origine qui ont fait l'objet d'une coordination. En l'espèce, la modification qu'apporte l'article 34 de l'avant-projet à l'article 42 de la loi coordonnée le 10 mai 2015, peut donc suffire et l'article 37 peut être omis de l'avant-projet¹⁴.

Le greffier,

Wim GEURTS

Le président,

Marnix VAN DAMME

¹⁴ De Nederlandse tekst van het ontworpen artikel 42, derde lid, van de op 10 mei 2015 gecoördineerde wet (artikel 34 van het voorontwerp) en die van het ontworpen artikel 21, derde lid, van het koninklijk besluit nr. 78 van 10 november 1967 (artikel 37 van het voorontwerp), zijn trouwens op redactioneel vlak niet geheel identiek.

¹⁴ En outre, le texte néerlandais de l'article 42, alinéa 3, en projet, de la loi coordonnée le 10 mai 2015 (article 34 de l'avant-projet) et celui de l'article 21, alinéa 3, en projet, de l'arrêté royal n° 78 du 10 novembre 1967 (article 37 de l'avant-projet), ne sont pas tout à fait identiques sur le plan rédactionnel.

WETSONTWERP

FILIP,

KONING DER BELGEN,

Aan allen die nu zijn en hierna wezen zullen,
ONZE GROET.

Op de voordracht van de minister van Werk, Economie en Consumenten, van de minister van Veiligheid en Binnenlandse Zaken, van de minister van Digitale Agenda, van de minister van Justitie, van de minister van Sociale Zaken en Volksgezondheid, van de minister van Pensioenen, van de minister van Financiën, en van de minister van Middenstand, Zelfstandigen en KM.O.'s,

HEBBEN WIJ BESLOTEN EN BESLUITEN WIJ:

De minister van Werk, Economie en Consumenten, de minister van Veiligheid en Binnenlandse Zaken, de minister van Digitale Agenda, de minister van Justitie, de minister van Sociale Zaken en Volksgezondheid, de minister van Pensioenen, de minister van Financiën en de minister van Middenstand, Zelfstandigen en K.M.O.'s zijn ermee belast in onze naam bij de Kamer van volksvertegenwoordigers het ontwerp van wet in te dienen waarvan de tekst hierna volgt:

HOOFDSTUK 1**Algemene bepaling****Artikel 1**

Deze wet regelt een aangelegenheid als bedoeld in artikel 74 van de Grondwet.

HOOFDSTUK 2**Wijziging van het Burgerlijk Wetboek****Art. 2**

In artikel 1649septies, § 3, eerste lid, van het Burgerlijk Wetboek, ingevoegd bij de wet van 1 september 2004, worden de woorden "schriftelijk of op een andere te zijner beschikking staande en voor hem toegankelijke duurzame drager" vervangen door de woorden "op een duurzame gegevensdrager".

PROJET DE LOI

PHILIPPE,

ROI DES BELGES,

À tous, présents et à venir,
SALUT.

Sur la proposition du ministre de l'Emploi, de l'Économie et des Consommateurs, du ministre de la Sécurité et de l'Intérieur, du ministre de l'Agenda numérique, du ministre de la Justice, de la ministre des Affaires sociales et de la Santé publique, du ministre des Pensions, du ministre des Finances et du ministre des Classes moyennes, des Indépendants et des P.M.E.,

NOUS AVONS ARRÊTÉ ET ARRÊTONS:

Le ministre de l'Emploi, de l'Économie et des Consommateurs, le ministre de la Sécurité et de l'Intérieur, le ministre de l'Agenda numérique, le ministre de la Justice, la ministre des Affaires sociales et de la Santé publique, le ministre des Pensions, le ministre des Finances et le ministre des Classes moyennes, des Indépendants et des P.M.E. sont chargés de présenter en notre nom à la Chambre des représentants le projet de loi dont la teneur suit:

CHAPITRE 1ER**Disposition générale****Article 1er**

La présente loi règle une matière visée à l'article 74 de la Constitution.

CHAPITRE 2**Modification du Code civil****Art. 2**

Dans l'article 1649septies, § 3, alinéa 1er, du Code civil, inséré par la loi du 1er septembre 2004, les mots "par écrit ou lui est présentée sous un autre support durable" sont remplacés par les mots "sur un support durable".

HOOFDSTUK 3

Wijzigingen van het Wetboek van economisch recht

Art. 3

In artikel I.1 van het Wetboek van economisch recht, ingevoegd bij de wet van 7 november 2013 en laatstelijk gewijzigd bij de wet van 15 april 2018, worden de volgende wijzigingen aangebracht:

1° de bepaling onder 15° wordt ingevoegd, luidende “15° duurzame gegevensdrager: elk hulpmiddel dat een fysieke persoon of rechtspersoon in staat stelt om persoonlijk aan hem gerichte informatie op te slaan, op een wijze die deze informatie voor hem toegankelijk maakt voor toekomstig gebruik gedurende een tijdsduur die is afgestemd op het doel waarvoor de informatie kan dienen, en die een ongewijzigde reproductie van de opgeslagen informatie mogelijk maakt. Voor zover deze functionaliteiten bewaard worden, kunnen als duurzame gegevensdrager beschouwd worden het papier of, in een digitale omgeving, een e-mail ontvangen door de bestemming of een elektronisch document bewaard op een opslagapparaat of toegevoegd aan een e-mail ontvangen door de bestemming.

2° een nieuw lid, dat het tweede lid wordt, wordt ingevoegd tussen het eerste lid en het vroegere tweede lid, dat het derde lid wordt, luidende: “Wanneer de uitdrukking “duurzame gegevensdrager” voorkomt in een wettelijke of reglementaire bepaling, moet ervan worden uitgegaan dat het begrip gedefinieerd is overeenkomstig de definitie voorzien onder 15° van het eerste lid.”.

Art. 4

In hetzelfde wetboek worden opgeheven:

1° artikel I.8, 19°, ingevoegd bij de wet van 21 december 2013;

2° artikel I.8, 17°, ingevoegd bij de wet van 15 mei 2014;

3° artikel I.9, 22°, ingevoegd bij de wet van 19 april 2014;

4° artikel I.19, 5°, ingevoegd bij de wet van 26 oktober 2015.

CHAPITRE 3

Modifications du Code de droit économique

Art. 3

A l'article I.1 du Code de droit économique, inséré par la loi du 7 novembre 2013 et modifié en dernier lieu par la loi du 15 avril 2018, les modifications suivantes sont apportées:

1° le 15°, rédigé comme suit, est inséré: “15° support durable: tout instrument permettant à une personne physique ou morale de stocker des informations qui lui sont adressées personnellement d'une manière lui permettant de s'y reporter aisément à l'avenir pendant un laps de temps adapté aux fins auxquelles les informations sont destinées et qui permet la reproduction à l'identique des informations stockées. Peut constituer un support durable, lorsque ces fonctions sont préservées, le papier ou, dans l'environnement numérique, un courrier électronique reçu par le destinataire ou un document électronique enregistré sur un dispositif de stockage ou attaché à un courrier électronique reçu par le destinataire.”;

2° un nouvel alinéa, devenant l'alinéa 2, rédigé comme suit, est inséré entre le 1er alinéa et le deuxième alinéa ancien, devenant l'alinéa 3: “Lorsque l'expression “support durable” figure dans une disposition légale ou réglementaire, il y a lieu de considérer que la notion est définie conformément à la définition du 15° de l'alinéa 1er”.

Art. 4

Dans le même Code, sont abrogés:

1° l'article I.8, 19°, inséré par la loi du 21 décembre 2013;

2° l'article I.8, 17°, inséré par la loi du 15 mai 2014;

3° l'article I.9, 22°, inséré par la loi du 19 avril 2014;

4° l'article I.19, 5°, inséré par la loi du 26 octobre 2015.

Art. 5

In de artikelen VI.46, § 6, van hetzelfde Wetboek, ingevoegd bij de wet van 21 december 2013, en XIV.28, § 6, ingevoegd bij de wet van 15 mei 2014, worden de volgende wijzigingen aangebracht:

1° de woorden “schriftelijke instemming” worden vervangen door de woorden “instemming met behulp van een duurzame gegevensdrager”

2° de zin “Dergelijke bevestiging kan, desgevallend, worden gedaan op een duurzame gegevensdrager.” wordt opgeheven.

Art. 6

In artikel X.27, eerste lid, van hetzelfde Wetboek, ingevoegd bij de wet van 2 april 2014, wordt de zin “Het ontwerp van overeenkomst en het afzonderlijk document worden schriftelijk of op een voor de persoon die het recht verkrijgt duurzame en toegankelijke drager ter beschikking gesteld.” vervangen door de volgende zin: “Het ontwerp van overeenkomst en het afzonderlijk document worden door middel van een duurzame gegevensdrager ter beschikking gesteld, toegankelijk voor de persoon die het recht verkrijgt.”

Art. 7

In artikel XI.273/1, § 3, tweede lid, van hetzelfde Wetboek, ingevoegd bij de wet van 8 juni 2017, worden de volgende wijzigingen aangebracht:

1° de woorden “schriftelijk of” worden opgeheven;

2° in de Nederlandse tekst worden de woorden “duurzame drager” vervangen door de woorden “duurzame gegevensdrager”.

Art. 8

In artikel XII.15, § 2, van hetzelfde Wetboek, ingevoegd bij de wet van 15 december 2013, worden de volgende wijzigingen aangebracht:

1° het eerste streepje wordt vervangen door het volgende: “dat aan de vereiste van een geschrift is voldaan door een geheel van alfabetische tekens of van enige andere verstaanbare tekens aangebracht op een drager die de mogelijkheid biedt toegang ertoe te hebben gedurende een periode die is afgestemd op het

Art. 5

Aux articles VI.46, § 6, inséré par la loi du 21 décembre 2013 et XIV.28, § 6, inséré par la loi du 15 mai 2014, du même Code, les modifications suivantes sont chaque fois apportées:

1° les mots “par écrit” sont remplacés par les mots “sur un support durable”;

2° la phrase “Une telle confirmation peut, le cas échéant, avoir lieu sur un support durable.” est abrogée.

Art. 6

Dans l'article X.27, alinéa 1er, du même Code, inséré par la loi du 2 avril 2014, la phrase “Le projet d'accord et le document particulier sont mis à disposition par écrit ou sur un support durable et accessible à la personne qui reçoit le droit.” est remplacée par la phrase suivante: “Le projet d'accord et le document particulier sont mis à disposition sur un support durable, accessible à la personne qui reçoit le droit.”

Art. 7

A l'article XI.273/1, § 3, alinéa 2, du même Code, inséré par la loi du 8 juin 2017, les modifications suivantes sont apportées:

1° les mots “par écrit ou” sont abrogés;

2° dans le texte néerlandais, les mots “duurzame drager” sont remplacés par les mots “duurzame gegevensdrager”.

Art. 8

A l'article XII.15, § 2, du même Code, inséré par la loi du 15 décembre 2013, les modifications suivantes sont apportées:

1° le premier tiret est remplacé par ce qui suit: “que l'exigence d'un écrit est satisfaite par un ensemble de signes alphabétiques ou de tous autres signes intelligibles apposés sur un support permettant d'y accéder pendant un laps de temps adapté aux fins auxquelles les informations sont destinées et de préserver leur

doel waarvoor de informatie kan dienen en waarbij de integriteit ervan wordt beschermd, welke ook de drager en de transmissiemogelijkheden zijn;”;

2° tweede streepje, worden de woorden “ofwel artikel 1322, tweede lid, van het Burgerlijk Wetboek” vervangen door de woorden “ofwel artikel 3.10. van verordening 910/2014”.

Art. 9

In artikel XII.16 van hetzelfde wetboek, ingevoegd bij de wet van 15 december 2013, worden de woorden “Artikel XII.15 is niet van toepassing” vervangen door de woorden “Op voorwaarde dat ze het bestaan van praktische belemmeringen vaststellen voor het vervullen van een wettelijke of reglementaire vormvereiste in het kader van de totstandkoming van een contract langs elektronische weg, kunnen de bevoegde hoven en rechtbanken het artikel XII.15 niet toepassen”.

Art. 10

In artikel XVI.17, § 2, van hetzelfde Wetboek, eerste en tweede lid, ingevoegd bij de wet van 4 april 2014, worden de woorden “schriftelijk of op een andere duurzame gegevensdrager” telkens vervangen door de woorden “op een duurzame gegevensdrager”.

Art. 11

In artikel XVI.25, § 1, 13°, van hetzelfde Wetboek, ingevoegd bij de wet van 4 april 2014, worden de woorden “schriftelijk of op duurzame gegevensdrager” vervangen door de woorden “op een duurzame gegevensdrager”.

Art. 12

In de Nederlandse tekst van de artikelen VII.7, ingevoegd bij de wet van 19 april 2014, VII.12, ingevoegd bij de wet van 19 april 2014, VII.14, ingevoegd bij de wet van 19 april 2014, VII.58, ingevoegd bij de wet van 22 december 2017, VII.62/6, ingevoegd bij de wet van 22 december 2017, VII.67 ingevoegd bij de wet van 19 april 2014, VII.70, ingevoegd bij de wet van 19 april 2014 en gewijzigd bij de wet van 22 april 2016, VII.71, ingevoegd bij de wet van 19 april 2014, VII.78, ingevoegd bij de wet van 19 april 2014 en laatstelijk gewijzigd bij de wet van 18 april 2017, VII.86, ingevoegd bij de wet van 19 april 2014 en gewijzigd bij de wetten van 26 oktober 2015 en 22 april 2016, VII.91, ingevoegd bij de wet van 19 april 2014, VII.97, ingevoegd bij de

integriteit, quels que soient le support et les modalités de transmission;”;

2° au deuxième tiret, les mots “à l’article 1322, alinéa 2, du Code civil” sont remplacés par les mots “à l’article 3.10. du règlement 910/2014”.

Art. 9

Dans l’article XII.16, du même Code, inséré par la loi du 15 décembre 2013, les mots “L’article XII.15 n’est pas applicable” sont remplacés par les mots “A la condition qu’ils constatent l’existence d’obstacles pratiques à la réalisation d’une exigence légale ou réglementaire de forme dans le cadre du processus de conclusion d’un contrat par voie électronique, les cours et tribunaux compétents peuvent ne pas appliquer l’article XII.15”.

Art. 10

Dans l’article XVI.17, § 2, alinéas 1er et 2, du même Code, inséré par la loi du 4 avril 2014, les mots “par écrit ou sur un autre support durable” sont remplacés par les mots “sur un support durable”.

Art. 11

Dans l’article XVI.25, § 1er, 13°, du même Code, inséré par la loi du 4 avril 2014, les mots “par écrit ou sur support durable” sont remplacés par les mots “sur un support durable”.

Art. 12

Dans le texte néerlandais des articles VII.7, inséré par la loi du 19 avril 2014, VII.12, inséré par la loi du 19 avril 2014, VII.14, inséré par la loi du 19 avril 2014, VII.58, inséré par la loi du 22 décembre 2017, VII.62/6, inséré par la loi du 22 décembre 2017, VII.67, inséré par la loi du 19 avril 2014, VII.70, inséré par la loi du 19 avril 2014 et modifié par la loi du 22 avril 2016, VII.71, inséré par la loi du 19 avril 2014, VII.78, inséré par la loi du 19 avril 2014 et modifié en dernier lieu par la loi du 18 avril 2017, VII.86, inséré par la loi du 19 avril 2014 et modifié par les lois du 26 octobre 2015 et 22 avril 2016, VII.91, inséré par la loi du 19 avril 2014, VII.97, inséré par la loi du 19 avril 2014, VII.98, inséré par la loi du 19 avril 2014 et modifié par la loi du 22 avril 2016, VII.99,

wet van 19 april 2014, VII.98, ingevoegd bij de wet van 19 april 2014 en gewijzigd bij de wet van 22 april 2016, VII.99, ingevoegd bij de wet van 19 april 2014, VII.100, ingevoegd bij de wet van 19 april 2014 en gewijzigd bij de wet van 26 oktober 2015, VII.101, ingevoegd bij de wet van 19 april 2014, VII.125, ingevoegd bij de wet van 22 april 2016, VII.127, ingevoegd bij de wet van 22 april 2016, VII.128, ingevoegd bij de wet van 22 april 2016, VII.131, ingevoegd bij de wet van 22 april 2016, VII.133, ingevoegd bij de wet van 22 april 2016, VII.134, ingevoegd bij de wet van 22 april 2016, VII.143, ingevoegd bij de wet van 22 april 2016, VII.147/5, ingevoegd bij de wet van 22 april 2016, VII.147/11, ingevoegd bij de wet van 22 april 2016, VII.147/13, ingevoegd bij de wet van 22 april 2016, VII.147/14, ingevoegd bij de wet van 22 april 2016, VII.147/15, ingevoegd bij de wet van 22 april 2016, VII.147/16, ingevoegd bij de wet van 22 april 2016, van hetzelfde wetboek worden de woorden “duurzame drager” telkens vervangen door de woorden “duurzame gegevensdrager”.

HOOFDSTUK 4

Wijziging van het Wetboek diverse rechten en taksen

Art. 13

In artikel 11, derde lid, van het Wetboek diverse rechten en taksen, hersteld bij de wet van 19 december 2006, worden de woorden “elektronische handtekening zoals bepaald bij artikel 1322 van het Burgerlijk Wetboek” vervangen door de woorden “elektronische handtekening in de zin van artikel 3.10. van verordening (EU) nr. 910/2014 van het Europees Parlement en de Raad van 23 juli 2014 betreffende elektronische identificatie en vertrouwensdiensten voor elektronische transacties in de interne markt en tot intrekking van Richtlijn 1999/93/EG of een gekwalificeerde elektronische handtekening in de zin van artikel 3.12. van dezelfde verordening”.

HOOFDSTUK 5

Wijzigingen van het Wetboek van vennootschappen

Art. 14

In artikel 504, van het Wetboek van vennootschappen, wordt het tweede lid, gewijzigd bij de wet van 14 december 2005, als volgt vervangen:

inséré par la loi du 19 avril 2014, VII.100, inséré par la loi du 19 avril 2014 et modifié par la loi du 26 octobre 2015, VII.101, inséré par la loi du 19 avril 2014, VII.125, inséré par la loi du 22 avril 2016, VII.127, inséré par la loi du 22 avril 2016, VII.128, inséré par la loi du 22 avril 2016, VII.131, inséré par la loi du 22 avril 2016, VII.133, inséré par la loi du 22 avril 2016, VII.134, inséré par la loi du 22 avril 2016, VII.143, inséré par la loi du 22 avril 2016, VII.147/5, inséré par la loi du 22 avril 2016, VII.147/11, inséré par la loi du 22 avril 2016, VII.147/13, inséré par la loi du 22 avril 2016, VII.147/14, inséré par la loi du 22 avril 2016, VII.147/15, inséré par la loi du 22 avril 2016, VII.147/16, inséré par la loi du 22 avril 2016, du même Code, les mots “duurzame drager” sont chaque fois remplacés par les mots “duurzame gegevensdrager”.

CHAPITRE 4

Modification du Code des droits et taxes divers

Art. 13

Dans l'article 11, alinéa 3, du Code des droits et taxes divers, rétabli par la loi du 19 décembre 2006, les mots “une signature électronique telle que prévue par l'article 1322 du Code Civil” sont remplacés par les mots “une signature électronique au sens de l'article 3.10. du règlement (UE) n° 910/2014 du Parlement européen et du Conseil du 23 juillet 2014 sur l'identification électronique et les services de confiance pour les transactions électroniques au sein du marché intérieur et abrogeant la directive 1999/93/CE ou d'une signature électronique qualifiée au sens de l'article 3.12. de ce même règlement”.

CHAPITRE 5

Modifications du Code des sociétés

Art. 14

Dans l'article 504 du Code des sociétés, l'alinéa 2, modifié par la loi du 14 décembre 2005, est remplacé par ce qui suit:

“Indien het register in elektronische vorm wordt aangehouden, kan de verklaring van overdracht een elektronische vorm aannemen en ondertekend worden met een gekwalificeerde elektronische handtekening in de zin van artikel 3.12. van verordening (EU) nr. 910/2014 van het Europees Parlement en de Raad van 23 juli 2014 betreffende elektronische identificatie en vertrouwensdiensten voor elektronische transacties in de interne markt en tot intrekking van Richtlijn 1999/93/EG, welke de identiteit van de overdrager en de overnemer vaststelt.”.

Art. 15

In de artikelen 547*bis*, § 2, eerste lid, ingevoegd bij de wet van 20 december 2010 en 550, § 2, eerste lid, 6°, vervangen door de wet van 20 december 2010, van hetzelfde Wetboek, worden de woorden “geavanceerde elektronische handtekening in de zin van artikel 4, § 4, van de wet van 9 juli 2001 houdende vaststelling van bepaalde regels in verband met het juridisch kader voor elektronische handtekeningen en certificatie-diensten, of met een elektronische handtekening die voldoet aan de voorwaarden van artikel 1322 van het Burgerlijk Wetboek” telkens vervangen door de woorden “elektronische handtekening in de zin van artikel 3.10. van verordening (EU) nr. 910/2014 van het Europees Parlement en de Raad van 23 juli 2014 betreffende elektronische identificatie en vertrouwensdiensten voor elektronische transacties in de interne markt en tot intrekking van Richtlijn 1999/93/EG of een gekwalificeerde elektronische handtekening in de zin van artikel 3.12. van dezelfde verordening”.

HOOFDSTUK 6

Wijziging van het Sociaal Strafwetboek

Art. 16

In artikel 100/3, § 1, van het Sociaal Strafwetboek, ingevoegd bij de wet van 29 maart 2012, wordt het eerste lid vervangen als volgt: “Het e-PV wordt door de opsteller of opstellers elektronisch ondertekend door middel van de gekwalificeerde elektronische handtekening in de zin van artikel 3.12. van verordening (EU) nr. 910/2014 van het Europees Parlement en de Raad van 23 juli 2014 betreffende elektronische identificatie en vertrouwensdiensten voor elektronische transacties in de interne markt en tot intrekking van Richtlijn 1999/93/EG”.

“Si le registre est tenu sous la forme électronique, la déclaration de transfert peut prendre la forme électronique et être revêtue d’une signature électronique qualifiée au sens de l’article 3.12. du règlement (UE) n° 910/2014 du Parlement européen et du Conseil du 23 juillet 2014 sur l’identification électronique et les services de confiance pour les transactions électroniques au sein du marché intérieur et abrogeant la directive 1999/93/CE, attestant de l’identité du cédant et du cessionnaire”.

Art. 15

Dans les articles 547*bis*, § 2, alinéa 1er, inséré par la loi du 20 décembre 2010 et 550, § 2, alinéa 1er, 6°, remplacé par la loi du 20 décembre 2010, du même Code, les mots “d’une signature électronique avancée au sens de l’article 4, § 4 de la loi du 9 juillet 2001 fixant certaines règles relatives au cadre juridique pour les signatures électroniques et les services de certification, ou par un procédé de signature électronique qui répond aux conditions de l’article 1322 du Code civil” sont chaque fois remplacés par les mots “d’une signature électronique au sens de l’article 3.10. du règlement (UE) n° 910/2014 du Parlement européen et du Conseil du 23 juillet 2014 sur l’identification électronique et les services de confiance pour les transactions électroniques au sein du marché intérieur et abrogeant la directive 1999/93/CE ou d’une signature électronique qualifiée au sens de l’article 3.12. de ce même règlement”.

CHAPITRE 6

Modification du Code pénal social

Art. 16

Dans l’article 100/3, § 1er, du Code pénal social, inséré par la loi du 29 mars 2012, le premier alinéa est remplacé par ce qui suit: “L’e-PV est signé par son auteur ou ses auteurs de manière électronique au moyen d’une signature électronique qualifiée au sens de l’article 3.12. du règlement (UE) n° 910/2014 du Parlement européen et du Conseil du 23 juillet 2014 sur l’identification électronique et les services de confiance pour les transactions électroniques au sein du marché intérieur et abrogeant la directive 1999/93/CE”.

HOOFDSTUK 7

Wijzigingen van andere wetten

Art. 17

In artikel 25, derde lid, van de wet van 25 ventôse jaar XI op het notarisambt, ingevoegd bij de wet van 27 december 2004, worden de woorden “geavanceerde elektronische handtekening overeenkomstig artikel 4, § 4, van de wet van 9 juli 2001 houdende vaststelling van bepaalde regels in verband met het juridisch kader voor elektronische handtekeningen en certificatediensten” vervangen door de woorden “gekwalificeerde elektronische handtekening in de zin van artikel 3.12. van verordening (EU) nr. 910/2014 van het Europees Parlement en de Raad van 23 juli 2014 betreffende elektronische identificatie en vertrouwensdiensten voor elektronische transacties in de interne markt en tot intrekking van Richtlijn 1999/93/EG”.

Art. 18

In artikel 41*quater*, § 12, van de wet van 27 juni 1969 tot herziening van de besluitwet van 28 december 1944 betreffende de maatschappelijke zekerheid der arbeiders, wordt het eerste lid, ingevoegd bij de wet van 3 juli 2005 en vervangen bij de wet van 27 december 2006, als volgt vervangen:

“Opdat de in de paragrafen 2 en 7 bedoelde kennisgevingen op geldige wijze als beslag onder derden zouden gelden wanneer ze worden verzonden door middel van een procedure waarbij informaticatechnieken worden gebruikt, moeten ze voorzien worden van:

— een geavanceerde elektronische handtekening in de zin van artikel 3.11. van verordening (EU) nr. 910/2014 van het Europees Parlement en de Raad van 23 juli 2014 betreffende elektronische identificatie en vertrouwensdiensten voor elektronische transacties in de interne markt en tot intrekking van Richtlijn 1999/93/EG, of

— een gekwalificeerde elektronische handtekening in de zin van artikel 3.12. van dezelfde verordening, of een gekwalificeerd elektronisch zegel van een instelling in de zin van artikel 3.27. van dezelfde verordening.”

Art. 19

In artikel 27*ter*, § 7, derde lid, van de wet van 2 augustus 2002 betreffende het toezicht op de financiële sector en de financiële diensten, ingevoegd bij

CHAPITRE 7

Modifications d'autres lois

Art. 17

Dans l'article 25, alinéa 3, de la loi du 25 Ventôse an XI contenant organisation du notariat, inséré par la loi du 27 décembre 2004, les mots “une signature électronique avancée, conformément à l'article 4, § 4, de la loi du 9 juillet 2001 fixant certaines règles relatives au cadre juridique pour les signatures électroniques et les services de certification” sont remplacés par les mots “une signature électronique qualifiée au sens de l'article 3.12. du règlement (UE) n° 910/2014 du Parlement européen et du Conseil du 23 juillet 2014 sur l'identification électronique et les services de confiance pour les transactions électroniques au sein du marché intérieur et abrogeant la directive 1999/93/CE”.

Art. 18

Dans l'article 41*quater*, § 12, de la loi du 27 juin 1969 révisant l'arrêté-loi du 28 décembre 1944 concernant la sécurité sociale des travailleurs, l'alinéa 1er, inséré par la loi du 3 juillet 2005 et remplacé par la loi du 27 décembre 2006, est remplacé par ce qui suit:

“Pour que les notifications visées aux paragraphes 2 et 7 emportent valablement saisie-arrêt lorsqu'elles sont envoyées par une procédure utilisant les techniques de l'informatique, elles doivent être revêtues:

— d'une signature électronique avancée au sens de l'article 3.11. du règlement (UE) n° 910/2014 du Parlement européen et du Conseil du 23 juillet 2014 sur l'identification électronique et les services de confiance pour les transactions électroniques au sein du marché intérieur et abrogeant la directive 1999/93/CE, ou

— d'une signature électronique qualifiée au sens de l'article 3.12. de ce règlement, ou du cachet électronique qualifié d'une institution au sens de l'article 3.27. de ce règlement”.

Art. 19

Dans l'article 27*ter*, § 7, alinéa 3, de la loi du 2 août 2002 relative à la surveillance du secteur financier et aux services financiers, inséré par la loi du

de wet van 21 november 2017, worden de volgende wijzigingen aangebracht:

1° het woord “schriftelijk” wordt opgeheven;

2° in de Nederlandse tekst worden de woorden “duurzame drager” vervangen door de woorden “duurzame gegevensdrager”.

Art. 20

In de Nederlandse tekst van artikel 48, § 1, van de programmawet (I) van 24 december 2002, vervangen door de wet van 15 mei 2014, worden de woorden “duurzame drager” vervangen door de woorden “duurzame gegevensdrager”.

Art. 21

In artikel 4/1 van de wet van 24 februari 2003 betreffende de modernisering van het beheer van de sociale zekerheid en betreffende de elektronische communicatie tussen ondernemingen en de federale overheid, ingevoegd door de wet van 19 maart 2013, worden de woorden “handtekening geplaatst met de elektronische identiteitskaart (e-ID)” vervangen door de woorden “gekwaliceerde elektronische handtekening in de zin van artikel 3.12. van verordening (EU) nr. 910/2014 van het Europees Parlement en de Raad van 23 juli 2014 betreffende elektronische identificatie en vertrouwensdiensten voor elektronische transacties in de interne markt en tot intrekking van Richtlijn 1999/93/EG”.

Art. 22

In de Nederlandse tekst van artikel 26, § 1, derde lid, van de wet van 28 april 2003 betreffende de aanvullende pensioenen en het belastingstelsel van die pensioenen en van sommige aanvullende voordelen inzake sociale zekerheid, vervangen door de wet van 15 mei 2014, worden de woorden “duurzame drager” vervangen door de woorden “duurzame gegevensdrager”.

Art. 23

In artikel 11/1, § 2, vijfde lid van de wet van 7 mei 2004 inzake experimenten op de menselijke persoon, ingevoegd door de wet van 19 maart 2013, worden de woorden “geavanceerde elektronische handtekening, afgeleverd op basis van een gekwalificeerd certificaat dat de identiteit van de aanvragende rechtspersoon vaststelt en is opgemaakt voor het veilig aanmaken

21 novembre 2017, les modifications suivantes sont apportées:

1° le mot “écrite” est abrogé;

2° dans le texte néerlandais, les mots “duurzame drager” sont remplacés par les mots “duurzame gegevensdrager”.

Art. 20

Dans le texte néerlandais de l'article 48, § 1er, de la loi programme (I) du 24 décembre 2002, remplacé par la loi du 15 mai 2014, les mots “duurzame drager” sont remplacés par les mots “duurzame gegevensdrager”.

Art. 21

Dans l'article 4/1 de la loi du 24 février 2003 concernant la modernisation de la gestion de la sécurité sociale et concernant la communication électronique entre des entreprises et l'autorité fédérale, inséré par la loi du 19 mars 2013, les mots “Une signature apposée à l'aide de la carte d'identité électronique (e-ID)” sont remplacés par les mots “Une signature électronique qualifiée au sens de l'article 3.12. du règlement (UE) n° 910/2014 du Parlement européen et du Conseil du 23 juillet 2014 sur l'identification électronique et les services de confiance pour les transactions électroniques au sein du marché intérieur et abrogeant la directive 1999/93/CE”.

Art. 22

Dans le texte néerlandais de l'article 26, § 1er, alinéa 3, de la loi du 28 avril 2003 relative aux pensions complémentaires et au régime fiscal de celles-ci et de certains avantages complémentaires en matière de sécurité sociale, remplacé par la loi du 15 mai 2014, les mots “duurzame drager” sont remplacés par les mots “duurzame gegevensdrager”.

Art. 23

Dans l'article 11/1, § 2, alinéa 5 de la loi du 7 mai 2004 relative aux expérimentations sur la personne humaine, inséré par la loi du 19 mars 2013, les mots “une signature électronique avancée réalisée sur la base d'un certificat qualifié attestant de l'identité de la personne morale demanderesse et conçue au moyen d'un dispositif sécurisé de création de signature électronique,

van een elektronische handtekening, overeenkomstig de terzake geldende wetgeving” vervangen door de woorden “gekwalificeerd elektronisch zegel in de zin van artikel 3.27. van verordening (EU) nr. 910/2014 van het Europees Parlement en de Raad van 23 juli 2014 betreffende elektronische identificatie en vertrouwensdiensten voor elektronische transacties in de interne markt en tot intrekking van Richtlijn 1999/93/EG”.

Art. 24

In artikel 6 van de wet van 15 december 2004 betreffende financiële zekerheden en houdende diverse fiscale bepalingen inzake zakelijke-zekerheidsovereenkomsten en leningen met betrekking tot financiële instrumenten worden de woorden “schriftelijk worden bewezen, inclusief op elektronische wijze en op elke andere duurzame drager” vervangen door de woorden “door middel van een duurzame gegevensdrager worden bewezen”.

Art. 25

In de wet van 15 mei 2007 betreffende de bescherming van de consumenten inzake omroeptransmissies en omroepdistributiediensten, worden de volgende wijzigingen aangebracht:

1° in artikel 2, wordt de bepaling onder 7° vervangen als volgt: “7° duurzame gegevensdrager: elk instrument zoals gedefinieerd in artikel I.1,15° van het Wetboek van economisch recht;”;

2° in artikel 3, § 1, worden, in de Nederlandse tekst, de woorden “duurzame drager” vervangen door de woorden “duurzame gegevensdrager”.

Art. 26

In artikel 158, § 4, van de wet van 30 december 2009 houdende diverse bepalingen worden de woorden “geavanceerde elektronische handtekening, gerealiseerd op basis van een gekwalificeerd certificaat en aangemaakt door een veilig middel voor het aanmaken van een handtekening, zoals bedoeld in artikel 4 van de wet van 9 juli 2001 houdende vaststelling van bepaalde regels in verband met het juridisch kader voor elektronische handtekeningen en certificatie-diensten.” vervangen door de woorden “gekwalificeerde elektronische handtekening in de zin van artikel 3.12. van verordening (EU) nr. 910/2014 van het Europees Parlement

en conformiteit avec la législation applicable” sont remplacés par les mots “un cachet électronique qualifié au sens de l’article 3.27. du règlement (UE) n° 910/2014 du Parlement européen et du Conseil du 23 juillet 2014 sur l’identification électronique et les services de confiance pour les transactions électroniques au sein du marché intérieur et abrogeant la directive 1999/93/CE”.

Art. 24

Dans l’article 6 de la loi du 15 décembre 2004 relative aux sûretés financières et portant des dispositions fiscales diverses en matière de conventions constitutives de sûreté réelle et de prêts portant sur des instruments financiers, les mots “par écrit, en ce compris la forme électronique et tout autre support durable” sont remplacés par les mots “sur un support durable”.

Art. 25

Dans la loi du 15 mai 2007 relative à la protection des consommateurs en ce qui concerne les services de radiotransmission et de radiodistribution, les modifications suivantes sont apportées:

1° à l’article 2, le 7° est remplacé par ce qui suit: “7° support durable: tout instrument tel que défini à l’article I.1,15° du Code de droit économique;”;

2° à l’article 3, § 1er, dans le texte néerlandais, les mots “duurzame drager” sont remplacés par les mots “duurzame gegevensdrager”.

Art. 26

Dans l’article 158, § 4, de la loi du 30 décembre 2009 portant des dispositions diverses, les mots “une signature électronique avancée, réalisée sur la base d’un certificat qualifié et conçue au moyen d’un dispositif sécurisé de création de signature, tel que défini à l’article 4 de la loi du 9 juillet 2001 fixant certaines règles relatives au cadre juridique pour les signatures électroniques et les services de certification” sont remplacés par les mots “une signature électronique qualifiée au sens de l’article 3.12. du règlement (UE) n° 910/2014 du Parlement européen et du Conseil du 23 juillet 2014 sur l’identification électronique et les services de confiance

en de Raad van 23 juli 2014 betreffende elektronische identificatie en vertrouwensdiensten voor elektronische transacties in de interne markt en tot intrekking van Richtlijn 1999/93/EG”.

Art. 27

In artikel 4, § 1, van de wet van 28 augustus 2011 betreffende de bescherming van de consumenten inzake overeenkomsten betreffende het gebruik van goederen in deeltijd, vakantieproducten van lange duur, doorverkoop en uitwisseling wordt de bepaling onder 8° vervangen als volgt:

“8° duurzame gegevensdrager: elk instrument zoals gedefinieerd in artikel I.1,15° van het Wetboek van economisch recht;”.

Art. 28

In artikel 8, § 3, van dezelfde wet wordt het woord “schriftelijk” opgeheven.

Art. 29

In artikel 10 van dezelfde wet wordt het woord “geschreven” opgeheven.

Art. 30

In de wet van 4 april 2014 betreffende de verzekeringen, worden de volgende wijzigingen aangebracht:

1° in artikel 257, wordt de bepaling onder 9° vervangen als volgt: “9° duurzame gegevensdrager: elk instrument zoals gedefinieerd in artikel I.1,15° van het Wetboek van economisch recht;”;

2° in artikel 275, § 1 en § 2, worden, in de Nederlandse tekst, de woorden “duurzame drager” vervangen door de woorden “duurzame gegevensdrager”.

Art. 31

In artikel 4 van de wet van 29 april 2013 betreffende de door de advocaten van de partijen medeondertekende onderhandse akte worden de woorden “elektronische handtekening wordt aangebracht in de zin van artikel 4, § 4, van de wet van 9 juli 2001 houdende vaststelling van bepaalde regels in verband met het juridisch kader voor elektronische handtekeningen, de elektronisch

pour les transactions électroniques au sein du marché intérieur et abrogeant la directive 1999/93/CE”.

Art. 27

Dans l'article 4, § 1er, de la loi 28 août 2011 relative à la protection des consommateurs en matière de contrats d'utilisation de biens à temps partagé, de produits de vacances à long terme, de revente et d'échange, le 8° est remplacé par ce qui suit:

“8° support durable: tout instrument tel que défini à l'article I.1,15° du Code de droit économique;”.

Art. 28

Dans l'article 8, § 3, de la même loi, les mots “par écrit,” sont abrogés.

Art. 29

Dans l'article 10 de la même loi, le mot “écrites” est abrogé.

Art. 30

Dans la loi du 4 avril 2014 relative aux assurances, les modifications suivantes sont apportées:

1° à l'article 257, le 9° est remplacé par ce qui suit: “9° support durable: tout instrument tel que défini à l'article I.1,15° du Code de droit économique;”;

2° à l'article 275, § 1er et § 2, dans le texte néerlandais, les mots “duurzame drager” sont remplacés par les mots “duurzame gegevensdrager”.

Art. 31

Dans l'article 4, alinéa 2, de la loi du 29 avril 2013 relative à l'acte sous seing privé contresigné par les avocats des parties, les mots “d'une signature électronique au sens de l'article 4, § 4, de la loi du 9 juillet 2001 fixant certaines règles relatives au cadre juridique pour les signatures électroniques et les services de certification” sont remplacés par les mots “d'une signature qualifiée

aangetekende zending en certificatiediensten” vervangen door de woorden “gekwalficeerde elektronische handtekening wordt aangebracht in de zin van artikel 3.12. van verordening (EU) nr. 910/2014 van het Europees Parlement en de Raad van 23 juli 2014 betreffende elektronische identificatie en vertrouwensdiensten voor elektronische transacties in de interne markt en tot intrekking van Richtlijn 1999/93/EG”.

Art. 32

In artikel 2, 4° van de wet van 30 juli 2013 met betrekking tot de certificatie van een geregistreerd kassysteem in de horecasector worden de woorden “uniek certificaat voor het aanmaken van een digitale handtekening” vervangen door de woorden “uniek certificaat voor elektronische handtekeningen in de zin van artikel 3.10. van verordening (EU) nr. 910/2014 van het Europees Parlement en de Raad van 23 juli 2014 betreffende elektronische identificatie en vertrouwensdiensten voor elektronische transacties in de interne markt en tot intrekking van Richtlijn 1999/93/EG of van een uniek gekwalificeerd certificaat voor elektronische handtekeningen in de zin van artikel 3.15. van dezelfde verordening of van een uniek certificaat voor elektronische zegels in de zin van artikel 3.29. van dezelfde verordening of van een uniek gekwalificeerd certificaat voor elektronische zegels in de zin van artikel 3.30. van dezelfde verordening”.

Art. 33

In de Nederlandse tekst van artikel 26, gewijzigd bij de wet van 25 oktober 2016, en van artikel 32 van de wet van 25 april 2014 inzake het statuut van en het toezicht op de onafhankelijk financieel planners en inzake het verstrekken van raad over financiële planning door geregementeerde ondernemingen en tot wijziging van het Wetboek van vennootschappen en van de wet van 2 augustus 2002 betreffende het toezicht op de financiële sector en de financiële diensten worden de woorden “duurzame drager” telkens vervangen door “duurzame gegevensdrager”.

Art. 34

In artikel 42 van de gecoördineerde wet van 10 mei 2015 betreffende de uitoefening van de gezondheidszorgberoepen wordt het derde lid als volgt vervangen:

“Indien gebruik gemaakt wordt van de elektronische handtekening dient het te gaan om een gekwalificeerde

au sens de l'article 3.12. du règlement (UE) n° 910/2014 du Parlement européen et du Conseil du 23 juillet 2014 sur l'identification électronique et les services de confiance pour les transactions électroniques au sein du marché intérieur et abrogeant la directive 1999/93/CE”.

Art. 32

Dans l'article 2, alinéa 1er, 4°, de la loi du 30 juillet 2013 relative à la certification d'un système de caisse enregistreuse dans le secteur horeca, les mots “certificat unique pour l'élaboration d'une signature digitale” sont remplacés par les mots “certificat unique de signature électronique au sens de l'article 3.14. du règlement (UE) n° 910/2014 du Parlement européen et du Conseil du 23 juillet 2014 sur l'identification électronique et les services de confiance pour les transactions électroniques au sein du marché intérieur et abrogeant la directive 1999/93/CE ou d'un certificat qualifié unique de signature électronique au sens de l'article 3.15. de ce même règlement ou d'un certificat unique de cachet électronique au sens de l'article 3.29. de ce même règlement ou d'un certificat qualifié unique de cachet électronique au sens de l'article 3.30. de ce même règlement”.

Art. 33

Dans le texte néerlandais de l' article 26, modifié par la loi du 25 octobre 2016 et de l' article 32 de la loi du 25 avril 2014 relative au statut et au contrôle des planificateurs financiers indépendants et à la fourniture de consultations en planification par des entreprises réglementées et modifiant le Code des sociétés et la loi du 2 août 2002 relative à la surveillance du secteur financier et aux services financiers, les mots “duurzame drager” sont chaque fois remplacés par les mots “duurzame gegevensdrager”.

Art. 34

Dans l'article 42 de la loi coordonnée du 10 mai 2015 relative à l'exercice des professions des soins de santé, l'alinéa 3 est remplacé par ce qui suit:

“Si la signature électronique est utilisée, il doit s'agir d'une signature électronique qualifiée au sens

elektronische handtekening in de zin van artikel 3.12. van verordening (EU) nr. 910/2014 van het Europees Parlement en de Raad van 23 juli 2014 betreffende elektronische identificatie en vertrouwensdiensten voor elektronische transacties in de interne markt en tot intrekking van Richtlijn 1999/93/EG”.

HOOFDSTUK 8

Wijzigingen van koninklijk besluiten

Art. 35

In artikel 23ter, § 14, van het koninklijk besluit nr. 38 van 27 juli 1967 houdende inrichting van het sociaal statuut der zelfstandigen, wordt het eerste lid, ingevoegd door de wet van 20 juli 2005 en vervangen door de wet van 27 december 2006, wordt als volgt vervangen:

“Opdat de in paragrafen 2 en 8 bedoelde kennisgevingen op geldige wijze als beslag onder derden zouden gelden wanneer ze worden verzonden door middel van een procedure waarbij informaticatechnieken worden gebruikt, moeten ze een geavanceerde elektronische handtekening dragen in de zin van artikel 3.11. van verordening (EU) nr. 910/2014 van het Europees Parlement en de Raad van 23 juli 2014 betreffende elektronische identificatie en vertrouwensdiensten voor elektronische transacties in de interne markt en tot intrekking van Richtlijn 1999/93/EG of een gekwalificeerde elektronische handtekening in de zin van artikel 3.12. van dezelfde verordening.”.

Art. 36

In artikel 23quater, § 10, van hetzelfde besluit, wordt het eerste lid, ingevoegd bij de wet van 22 juni 2012, als volgt vervangen:

“Opdat de in paragraaf 2 bedoelde kennisgevingen geldig zouden zijn wanneer ze worden verzonden door middel van een procedure waarbij informaticatechnieken worden gebruikt, moeten ze een geavanceerde elektronische handtekening dragen in de zin van artikel 3.11. van verordening (EU) nr. 910/2014 van het Europees Parlement en de Raad van 23 juli 2014 betreffende elektronische identificatie en vertrouwensdiensten voor elektronische transacties in de interne markt en tot intrekking van richtlijn 1999/93/EG of een gekwalificeerde

de l'article 3.12. du règlement (UE) n° 910/2014 du Parlement européen et du Conseil du 23 juillet 2014 sur l'identification électronique et les services de confiance pour les transactions électroniques au sein du marché intérieur et abrogeant la directive 1999/93/CE.”.

CHAPITRE 8

Modifications d'arrêtés royaux

Art. 35

Dans l'article 23ter, § 14, de l'arrêté royal n° 38 du 27 juillet 1967 organisant le statut social des travailleurs indépendants, l'alinéa 1er, inséré par la loi du 20 juillet 2005 et remplacé par la loi du 27 décembre 2006, est remplacé par ce qui suit:

“Pour que les notifications visées aux paragraphes 2 et 8 emportent valablement saisie-arrêt lorsqu'elles sont envoyées au moyen d'une procédure utilisant les techniques de l'informatique, elles doivent être revêtues d'une signature électronique avancée au sens de l'article 3.11. du règlement (UE) n° 910/2014 du Parlement européen et du Conseil du 23 juillet 2014 sur l'identification électronique et les services de confiance pour les transactions électroniques au sein du marché intérieur et abrogeant la directive 1999/93/CE ou d'une signature électronique qualifiée au sens de l'article 3.12. de ce même règlement.”.

Art. 36

Dans l'article 23quater, § 10, du même arrêté, l'alinéa 1er, inséré par la loi du 22 juin 2012, est remplacé par ce qui suit:

“Pour que les notifications visées au paragraphe 2 soient valables lorsqu'elles sont envoyées au moyen d'une procédure utilisant les techniques de l'informatique, elles doivent être revêtues d'une signature électronique avancée au sens de l'article 3.11. du règlement (UE) n° 910/2014 du Parlement européen et du Conseil du 23 juillet 2014 sur l'identification électronique et les services de confiance pour les transactions électroniques au sein du marché intérieur et abrogeant la directive 1999/93/CE ou d'une signature

elektronische handtekening in de zin van artikel 3.12. van dezelfde verordening”.

électronique qualifiée au sens de l'article 3.12. de ce même règlement.”.

Gegeven te Brussel, 24 juni 2018

FILIP

VAN KONINGSWEGE:

*De minister van Werk, Economie en
Consumenten,*

Kris PEETERS

*De minister van Veiligheid en
Binnenlandse Zaken,*

Jan JAMBON

De minister van Digitale Agenda,

Alexander DE CROO

De minister van Justitie,

Koen GEENS

*De minister van Sociale Zaken
en Volksgezondheid,*

Maggie DE BLOCK

De minister van Pensioenen,

Daniel BACQUELAINE

De minister van Financiën,

Johan VAN OVERTVELDT

*De minister van Middenstand,
Zelfstandigen en KMO's,*

Denis DUCARME

Donné à Bruxelles, le 24 juin 2018

PHILIPPE

PAR LE ROI:

*Le ministre de l'Emploi, de l'Economie et des
Consommateurs,*

Kris PEETERS

*Le ministre de la Sécurité et de
l'Intérieur,*

Jan JAMBON

Le ministre de l'Agenda numérique,

Alexander DE CROO

Le ministre de la Justice,

Koen GEENS

*La ministre des Affaires sociales
et de la Santé publique,*

Maggie DE BLOCK

Le ministre des Pensions,

Daniel BACQUELAINE

Le ministre des Finances,

Johan VAN OVERTVELDT

*Le ministre des Classes moyennes,
des Indépendants et des PME,*

Denis DUCARME

<u>Coördinatie van de artikelen</u>	
BASISTEKST	BASISTEKST AANGEPAST AAN HET ONTWERP
Oude tekst	Nieuwe tekst
Wijziging van het Burgerlijk Wetboek (artikel 2 van het ontwerp)	
Art. 1649septies, § 3. Op verzoek van de consument moet de garantie hem schriftelijk of op een andere te zijner beschikking staande en voor hem toegankelijke duurzame drager beschikbaar worden gesteld. Wanneer de verkoopovereenkomst schriftelijk is, behoudt ze in ieder geval de inlichtingen bedoeld in § 2.	Art. 1649septies, § 3. Op verzoek van de consument moet de garantie hem schriftelijk of op een andere te zijner beschikking staande en voor hem toegankelijke duurzame drager op een duurzame gegevensdrager beschikbaar worden gesteld. Wanneer de verkoopovereenkomst schriftelijk is, behoudt ze in ieder geval de inlichtingen bedoeld in § 2.
Wijzigingen van het Wetboek van economisch recht (artikelen 3 tot 12 van het ontwerp)	
Nieuwe 15° aan artikel I.1. Nieuwe lid.	Art. I.1., 15° duurzame gegevensdrager: elk hulpmiddel dat een fysieke persoon of rechtspersoon in staat stelt om persoonlijk aan hem gerichte informatie op te slaan, op een wijze die deze informatie voor hem toegankelijk maakt voor toekomstig gebruik gedurende een tijdsduur die is afgestemd op het doel waarvoor de informatie kan dienen, en die een ongewijzigde reproductie van de opgeslagen informatie mogelijk maakt. Voor zover de functionaliteiten bewaard worden, kunnen als duurzame gegevensdrager beschouwd worden het papier of, in een digitale omgeving, een e-mail ontvangen door de bestemming of een elektronisch document bewaard op een opslagapparaat of toegevoegd aan een e-mail ontvangen door de bestemming. Wanneer de uitdrukking “duurzame gegevensdrager” in een wettelijke of reglementaire bepaling gebruikt wordt, wordt deze uitdrukking verondersteld gedefinieerd te zijn zoals bepaald in deze definitie.
Art. I.8, 19° (boek VI) duurzame gegevensdrager: ieder hulpmiddel dat de consument of de onderneming in staat stelt om persoonlijk aan hem gerichte informatie op te slaan op een wijze die deze informatie toegankelijk maakt voor toekomstig gebruik gedurende een periode die is aangepast aan het doel waarvoor de informatie is bestemd, en die een ongewijzigde weergave van de opgeslagen informatie mogelijk maakt;	Art. I.8, 19° (boek VI) duurzame gegevensdrager: ieder hulpmiddel dat de consument of de onderneming in staat stelt om persoonlijk aan hem gerichte informatie op te slaan op een wijze die deze informatie toegankelijk maakt voor toekomstig gebruik gedurende een periode die is aangepast aan het doel waarvoor de informatie is bestemd, en die een ongewijzigde weergave van de opgeslagen informatie mogelijk maakt;
Art. I.8, 17° (boek XIV) duurzame gegevensdrager :	Art. I.8, 17° (boek XIV) duurzame gegevensdrager :

ieder hulpmiddel dat de consument of de beoefenaar van een vrij beroep in staat stelt om persoonlijk aan hem gerichte informatie op te slaan op een wijze die deze informatie toegankelijk maakt voor toekomstig gebruik gedurende een periode die is aangepast aan het doel waarvoor de informatie is bestemd, en die een ongewijzigde weergave van de opgeslagen informatie mogelijk maakt;	ieder hulpmiddel dat de consument of de beoefenaar van een vrij beroep in staat stelt om persoonlijk aan hem gerichte informatie op te slaan op een wijze die deze informatie toegankelijk maakt voor toekomstig gebruik gedurende een periode die is aangepast aan het doel waarvoor de informatie is bestemd, en die een ongewijzigde weergave van de opgeslagen informatie mogelijk maakt;
Art. I.9, 22° duurzame drager : ieder hulpmiddel dat een persoon in staat stelt om persoonlijk aan hem gerichte informatie op te slaan op een wijze die deze informatie gemakkelijk toegankelijk maakt voor toekomstig gebruik gedurende een periode die is afgestemd op het doel waarvoor de informatie kan dienen, en die een ongewijzigde reproductie van de opgeslagen informatie mogelijk maakt;	Art. I.9, 22° duurzame drager : ieder hulpmiddel dat een persoon in staat stelt om persoonlijk aan hem gerichte informatie op te slaan op een wijze die deze informatie gemakkelijk toegankelijk maakt voor toekomstig gebruik gedurende een periode die is afgestemd op het doel waarvoor de informatie kan dienen, en die een ongewijzigde reproductie van de opgeslagen informatie mogelijk maakt;
Art. I.19, 5° duurzame gegevensdrager : ieder hulpmiddel dat de consument of de onderneming in staat stelt om aan hem persoonlijk gerichte informatie op te slaan op een wijze die deze informatie toegankelijk maakt voor toekomstig gebruik gedurende een periode die is aangepast aan het doel waarvoor de informatie is bestemd, en die een ongewijzigde weergave van de opgeslagen informatie mogelijk maakt.	Art. I.19, 5° duurzame gegevensdrager : ieder hulpmiddel dat de consument of de onderneming in staat stelt om aan hem persoonlijk gerichte informatie op te slaan op een wijze die deze informatie toegankelijk maakt voor toekomstig gebruik gedurende een periode die is aangepast aan het doel waarvoor de informatie is bestemd, en die een ongewijzigde weergave van de opgeslagen informatie mogelijk maakt.
Art. VI.46, § 6. et XIV.28, § 6. De Koning kan, voor de sectoren van de professionele activiteit of voor de categorieën van producten die Hij aanwijst, bepalen dat wanneer een overeenkomst per telefoon wordt gesloten, de onderneming het aanbod moet bevestigen aan de consument, die alleen gebonden is nadat hij het aanbod heeft getekend of zijn schriftelijke instemming heeft gestuurd. Dergelijke bevestiging kan, desgevallend, worden gedaan op een duurzame gegevensdrager.	Art. VI.46, § 6. et XIV.28, § 6. De Koning kan, voor de sectoren van de professionele activiteit of voor de categorieën van producten die Hij aanwijst, bepalen dat wanneer een overeenkomst per telefoon wordt gesloten, de onderneming het aanbod moet bevestigen aan de consument, die alleen gebonden is nadat hij het aanbod heeft getekend of zijn schriftelijke instemming met behulp van een duurzame gegevensdrager heeft gestuurd. Dergelijke bevestiging kan, desgevallend, worden gedaan op een duurzame gegevensdrager.
Art. X.27. Onder voorbehoud van de toepassing van artikel X.29, verstrekt de persoon die het recht verleent aan de andere persoon, minstens één maand voor het sluiten van de commerciële samenwerkingsovereenkomst, bedoeld in artikel I.11, 2°, het ontwerp van overeenkomst evenals een afzonderlijk document dat de gegevens bedoeld in artikel X.28 bevat. Het ontwerp van overeenkomst en het afzonderlijk document worden schriftelijk of op een voor de persoon die het recht verkrijgt duurzame en toegankelijke drager ter beschikking gesteld. Indien in het ontwerp van overeenkomst of in het	Art. X.27. Onder voorbehoud van de toepassing van artikel X.29, verstrekt de persoon die het recht verleent aan de andere persoon, minstens één maand voor het sluiten van de commerciële samenwerkingsovereenkomst, bedoeld in artikel I.11, 2°, het ontwerp van overeenkomst evenals een afzonderlijk document dat de gegevens bedoeld in artikel X.28 bevat. Het ontwerp van overeenkomst en het afzonderlijk document worden schriftelijk of op een voor de persoon die het recht verkrijgt duurzame en toegankelijke drager ter beschikking gesteld. Het ontwerp van overeenkomst en het afzonderlijk

afzonderlijke document, na de mededeling ervan, een gegeven, vermeld in artikel X.28, § 1, 1°, wordt gewijzigd, verstrekt degene die het recht verleent minstens een maand vóór het sluiten van de commerciële samenwerkingsovereenkomst bedoeld in artikel I.11, 2°, aan de andere persoon het gewijzigde ontwerp van overeenkomst en een vereenvoudigd afzonderlijk document, tenzij deze wijziging schriftelijk wordt aangevraagd door degene die het recht verkrijgt. Dit afzonderlijk document omvat minstens de belangrijke contractuele bepalingen zoals bepaald in art. X.28, § 1, 1°, die ten aanzien van het oorspronkelijke document gewijzigd werden. Onder voorbehoud van de toepassing van artikel X.29 en met uitzondering van de verbintenissen aangegaan in het kader van een vertrouwelijkheidsakkoord, mag geen enkele andere verbintenis worden aangegaan en mag geen enkele andere vergoeding, bedrag of waarborg worden gevraagd of betaald vóór het verstrijken van de in dit artikel bedoelde termijn van een maand.	document worden door middel van een duurzame gegevensdrager ter beschikking gesteld, toegankelijk voor de persoon die het recht verkrijgt. Indien in het ontwerp van overeenkomst of in het afzonderlijke document, na de mededeling ervan, een gegeven, vermeld in artikel X.28, § 1, 1°, wordt gewijzigd, verstrekt degene die het recht verleent minstens een maand vóór het sluiten van de commerciële samenwerkingsovereenkomst bedoeld in artikel I.11, 2°, aan de andere persoon het gewijzigde ontwerp van overeenkomst en een vereenvoudigd afzonderlijk document, tenzij deze wijziging schriftelijk wordt aangevraagd door degene die het recht verkrijgt. Dit afzonderlijk document omvat minstens de belangrijke contractuele bepalingen zoals bepaald in art. X.28, § 1, 1°, die ten aanzien van het oorspronkelijke document gewijzigd werden. Onder voorbehoud van de toepassing van artikel X.29 en met uitzondering van de verbintenissen aangegaan in het kader van een vertrouwelijkheidsakkoord, mag geen enkele andere verbintenis worden aangegaan en mag geen enkele andere vergoeding, bedrag of waarborg worden gevraagd of betaald vóór het verstrijken van de in dit artikel bedoelde termijn van een maand.
Art. XI.273/1, § 3. De beheersvennootschap reageert zo snel mogelijk op de klacht en uiterlijk binnen een maand na de dag waarop de klacht werd ingediend. Ze doet al het mogelijke om duidelijke, ter zake doende en voldoeninggevende antwoorden te bieden. Omwille van gemotiveerde uitzonderlijke redenen kan de termijn voor het behandelen van de klacht worden verlengd met ten hoogste een maand. Het antwoord wordt schriftelijk of op een duurzame drager gegeven. Wanneer het antwoord van de beheersvennootschap luidt dat de eis volledig of gedeeltelijk ongegrond is, motiveert ze dit antwoord.	Art. XI.273/1, § 3. De beheersvennootschap reageert zo snel mogelijk op de klacht en uiterlijk binnen een maand na de dag waarop de klacht werd ingediend. Ze doet al het mogelijke om duidelijke, ter zake doende en voldoeninggevende antwoorden te bieden. Omwille van gemotiveerde uitzonderlijke redenen kan de termijn voor het behandelen van de klacht worden verlengd met ten hoogste een maand. Het antwoord wordt schriftelijk of op een duurzame gegevensdrager gegeven. Wanneer het antwoord van de beheersvennootschap luidt dat de eis volledig of gedeeltelijk ongegrond is, motiveert ze dit antwoord.
Art. XII.15, § 2. Voor de toepassing van § 1, moet in overweging worden genomen dat : - aan de vereiste van een geschrift is voldaan door een opeenvolging van verstaanbare tekens die toegankelijk zijn voor een latere raadpleging, welke ook de drager en de transmissiemodaliteiten ervan zijn; - aan de uitdrukkelijke of stilzwijgende vereiste van een handtekening is voldaan wanneer deze laatste beantwoordt aan de voorwaarden van ofwel artikel 1322, tweede lid, van het Burgerlijk Wetboek, [2 ofwel van artikel 3.12. van verordening 910/2014]; - aan de vereiste van een geschreven vermelding van degene die zich verbindt, kan worden voldaan door om	Art. XII.15, § 2. Voor de toepassing van § 1, moet in overweging worden genomen dat : - aan de vereiste van een geschrift is voldaan door een opeenvolging van verstaanbare tekens die toegankelijk zijn voor een latere raadpleging, welke ook de drager en de transmissiemodaliteiten ervan zijn dat aan de vereiste van een geschrift is voldaan door een geheel van alfabetische tekens of van enige andere verstaanbare tekens aangebracht op een drager die de mogelijkheid biedt toegang ertoe te hebben gedurende een periode die is afgestemd op het doel waarvoor de informatie kan dienen en waarbij de integriteit ervan wordt beschermd, welke ook de

het even welk procédé dat waarborgt dat de vermelding effectief uitgaat van deze laatste.	drager en de transmissiemogelijkheden zijn; - aan de uitdrukkelijke of stilzwijgende vereiste van een handtekening is voldaan wanneer deze laatste beantwoordt aan de voorwaarden van ofwel artikel 1322, tweede lid, van het Burgerlijk Wetboek ofwel artikel 3.10. van verordening 910/2014, ofwel van artikel 3.12. van verordening 910/2014; - aan de vereiste van een geschreven vermelding van degene die zich verbindt, kan worden voldaan door om het even welk procédé dat waarborgt dat de vermelding effectief uitgaat van deze laatste.
Art. XII.16. Artikel XII.15 is niet van toepassing op de contracten die tot één van de volgende categorieën behoren : 1° contracten die rechten doen ontstaan of overdragen ten aanzien van onroerende zaken, met uitzondering van huurrechten; 2° contracten waarvoor de wet de tussenkomst voorschrijft van de rechtbank, de autoriteit of de beroepsgroep die een publieke taak uitoefent; 3° contracten voor persoonlijke en zakelijke zekerheden welke gesteld worden door personen die handelen voor doeleinden buiten hun handels- of beroepsactiviteit; 4° contracten die onder het familierecht of het erfrecht vallen.	Art. XII.16. Artikel XII.15 is niet van toepassing Op voorwaarde dat ze het bestaan van praktische belemmeringen vaststellen voor het vervullen van een wettelijke of reglementaire vormvereiste in het kader van de totstandkoming van een contract langs elektronische weg, kunnen de bevoegde hoven en rechtbanken het artikel XII.15 niet toepassen op de contracten die tot één van de volgende categorieën behoren : 1° contracten die rechten doen ontstaan of overdragen ten aanzien van onroerende zaken, met uitzondering van huurrechten; 2° contracten waarvoor de wet de tussenkomst voorschrijft van de rechtbank, de autoriteit of de beroepsgroep die een publieke taak uitoefent; 3° contracten voor persoonlijke en zakelijke zekerheden welke gesteld worden door personen die handelen voor doeleinden buiten hun handels- of beroepsactiviteit; 4° contracten die onder het familierecht of het erfrecht vallen.
Art. XVI.17, § 2. Wanneer de Consumentenombudsdienst een minnelijke regeling heeft bereikt, sluit hij het dossier af en stuurt hij daarvan een bevestiging aan alle partijen, schriftelijk of op een andere duurzame gegevensdrager. Wanneer geen minnelijke regeling kan worden bereikt, deelt de Consumentenombudsdienst dit schriftelijk of op een andere duurzame gegevensdrager mede aan de partijen en kan hij tezelfdertijd een aanbeveling formuleren ten aanzien van de betrokken onderneming, met kopie aan de aanvrager. Wanneer de betrokken onderneming deze aanbeveling niet volgt, beschikt zij over een termijn van dertig kalenderdagen om haar gemotiveerd standpunt ter kennis te brengen aan de Consumentenombudsdienst en aan de aanvrager.	Art. XVI.17, § 2. Wanneer de Consumentenombudsdienst een minnelijke regeling heeft bereikt, sluit hij het dossier af en stuurt hij daarvan een bevestiging aan alle partijen, schriftelijk of op een andere duurzame gegevensdrager op een duurzame gegevensdrager. Wanneer geen minnelijke regeling kan worden bereikt, deelt de Consumentenombudsdienst dit schriftelijk of op een andere duurzame gegevensdrager op een duurzame gegevensdrager mede aan de partijen en kan hij tezelfdertijd een aanbeveling formuleren ten aanzien van de betrokken onderneming, met kopie aan de aanvrager. Wanneer de betrokken onderneming deze aanbeveling niet volgt, beschikt zij over een termijn van dertig kalenderdagen om haar gemotiveerd standpunt ter kennis te brengen aan de Consumentenombudsdienst en aan de aanvrager.

Art. XVI.25, § 1, 13° , elke partij wordt op een gemotiveerde wijze schriftelijk of op duurzame gegevensdrager op de hoogte gebracht van de uitkomst van de procedure.	Art. XVI.25, § 1, 13° , elke partij wordt op een gemotiveerde wijze schriftelijk of op duurzame gegevensdrager op een duurzame gegevensdrager op de hoogte gebracht van de uitkomst van de procedure.
Wijziging van het Wetboek diverse rechten en taken (artikel 13 van het ontwerp)	
Art. 11. De bij de artikelen 3 tot 10 getarifeerde akten en geschriften zijn onderworpen aan een forfaitair recht, waarvan het bedrag verschilt afhankelijk van hun aard. Wanneer een geschrift bedoeld in de artikelen 8 tot 10 in meerdere dubbels of originelen is opgemaakt, is het recht evenwel op elk exemplaar verschuldigd. De bij de artikelen 3 tot 7, 8, 1°, 9 en 10 getarifeerde akten en geschriften zijn aan het recht onderworpen van zodra zij opgemaakt zijn en ondertekend of geparafeerd, hetzij met de hand, hetzij via elektronische handtekening zoals bepaald bij artikel 1322 van het Burgerlijk Wetboek, door de persoon of door één van de personen van wie die akten en geschriften uitgaan. De akten en geschriften bepaald bij artikel 8, 2°, 3° en 4°, zijn aan het recht onderworpen van zodra zij zijn opgemaakt door de bankier of ermee gelijkgestelde persoon, de wisselagenten en de wisselagentcorrespondenten van wie deze geschriften uitgaan. Wanneer eenzelfde akte of geschrift ingevolge de artikelen 3 tot 7 aanleiding geeft tot verschillende tarieven van forfaitaire rechten, zal slechts het hoogste recht verschuldigd zijn.	Art. 11. De bij de artikelen 3 tot 10 getarifeerde akten en geschriften zijn onderworpen aan een forfaitair recht, waarvan het bedrag verschilt afhankelijk van hun aard. Wanneer een geschrift bedoeld in de artikelen 8 tot 10 in meerdere dubbels of originelen is opgemaakt, is het recht evenwel op elk exemplaar verschuldigd. De bij de artikelen 3 tot 7, 8, 1°, 9 en 10 getarifeerde akten en geschriften zijn aan het recht onderworpen van zodra zij opgemaakt zijn en ondertekend of geparafeerd, hetzij met de hand, hetzij via elektronische handtekening zoals bepaald bij artikel 1322 van het Burgerlijk Wetboek elektronische handtekening in de zin van artikel 3.10. van verordening (EU) nr. 910/2014 van het Europees Parlement en de Raad van 23 juli 2014 betreffende elektronische identificatie en vertrouwensdiensten voor elektronische transacties in de interne markt en tot intrekking van Richtlijn 1999/93/EG of een gekwalificeerde elektronische handtekening in de zin van artikel 3.12. van dezelfde verordening , door de persoon of door één van de personen van wie die akten en geschriften uitgaan. De akten en geschriften bepaald bij artikel 8, 2°, 3° en 4°, zijn aan het recht onderworpen van zodra zij zijn opgemaakt door de bankier of ermee gelijkgestelde persoon, de wisselagenten en de wisselagentcorrespondenten van wie deze geschriften uitgaan. Wanneer eenzelfde akte of geschrift ingevolge de artikelen 3 tot 7 aanleiding geeft tot verschillende tarieven van forfaitaire rechten, zal slechts het hoogste recht verschuldigd zijn.
Wijzigingen van het Wetboek van vennootschappen (artikelen 14 en 15 van het ontwerp)	
Art. 504, tweede lid. Indien het register in elektronische vorm wordt aangehouden, kan de verklaring van overdracht een elektronische vorm aannemen en ondertekend worden met een geavanceerde elektronische handtekening, afgeleverd op basis van een gekwalificeerd certificaat dat de identiteit van de overdrager en de overnemer vaststelt en is opgemaakt voor het veilig aannemen van een elektronische handtekening, overeenkomstig de terzake geldende wetgeving.	Art. 504, tweede lid. Indien het register in elektronische vorm wordt aangehouden, kan de verklaring van overdracht een elektronische vorm aannemen en ondertekend worden met een geavanceerde elektronische handtekening, afgeleverd op basis van een gekwalificeerd certificaat dat de identiteit van de overdrager en de overnemer vaststelt en is opgemaakt voor het veilig aannemen van een elektronische handtekening, overeenkomstig de terzake gekwalificeerde elektronische

	handtekening in de zin van artikel 3.12. van verordening (EU) nr. 910/2014 van het Europees Parlement en de Raad van 23 juli 2014 betreffende elektronische identificatie en vertrouwensdiensten voor elektronische transacties in de interne markt en tot intrekking van Richtlijn 1999/93/EG, welke de identiteit van de overdrager en de overnemer vaststelt.
Art. 547bis, § 2, eerste lid. De aanwijzing van een volmachtdrager door een aandeelhouder van een in § 1 bedoelde vennootschap geschiedt schriftelijk of via een elektronisch formulier en moet ondertekend worden door de aandeelhouder, in voorkomend geval met een geavanceerde elektronische handtekening in de zin van artikel 4, § 4, van de wet van 9 juli 2001 houdende vaststelling van bepaalde regels in verband met het juridisch kader voor elektronische handtekeningen en certificatediensten, of met een elektronische handtekening die voldoet aan de voorwaarden van artikel 1322 van het Burgerlijk Wetboek.	Art. 547bis, § 2, eerste lid. De aanwijzing van een volmachtdrager door een aandeelhouder van een in § 1 bedoelde vennootschap geschiedt schriftelijk of via een elektronisch formulier en moet ondertekend worden door de aandeelhouder, in voorkomend geval met een geavanceerde elektronische handtekening in de zin van artikel 4, § 4, van de wet van 9 juli 2001 houdende vaststelling van bepaalde regels in verband met het juridisch kader voor elektronische handtekeningen en certificatediensten, of met een elektronische handtekening die voldoet aan de voorwaarden van artikel 1322 van het Burgerlijk Wetboek elektronische handtekening in de zin van artikel 3.10. van verordening (EU) nr. 910/2014 van het Europees Parlement en de Raad van 23 juli 2014 betreffende elektronische identificatie en vertrouwensdiensten voor elektronische transacties in de interne markt en tot intrekking van Richtlijn 1999/93/EG of een gekwalificeerde elektronische handtekening in de zin van artikel 3.12. van dezelfde verordening.
Art. 550, § 2, eerste lid. Onverminderd de andere, bij of krachtens de statuten vereiste vermeldingen dient het formulier voor het stemmen op afstand minstens de volgende vermeldingen te bevatten : 1° de naam van de aandeelhouder en zijn woonplaats of maatschappelijke zetel; 2° het aantal stemmen dat de aandeelhouder tijdens de algemene vergadering wenst uit te brengen; 3° de vorm van de gehouden aandelen; 4° de agenda van de vergadering, inclusief de voorstellen tot besluit; 5° de termijn waarbinnen de vennootschap het formulier voor het stemmen op afstand dient te ontvangen; 6° de handtekening van de aandeelhouder, in voorkomend geval, met een geavanceerde elektronische handtekening in de zin van artikel 4, § 4, van de wet van 9 juli 2001 houdende vaststelling van bepaalde regels in verband met het juridisch kader voor elektronische handtekeningen en certificatediensten, of met een elektronische handtekening die voldoet aan de voorwaarden van artikel 1322 van het Burgerlijk	Art. 550, § 2, eerste lid. Onverminderd de andere, bij of krachtens de statuten vereiste vermeldingen dient het formulier voor het stemmen op afstand minstens de volgende vermeldingen te bevatten : 1° de naam van de aandeelhouder en zijn woonplaats of maatschappelijke zetel; 2° het aantal stemmen dat de aandeelhouder tijdens de algemene vergadering wenst uit te brengen; 3° de vorm van de gehouden aandelen; 4° de agenda van de vergadering, inclusief de voorstellen tot besluit; 5° de termijn waarbinnen de vennootschap het formulier voor het stemmen op afstand dient te ontvangen; 6° de handtekening van de aandeelhouder, in voorkomend geval, met een geavanceerde elektronische handtekening in de zin van artikel 4, § 4, van de wet van 9 juli 2001 houdende vaststelling van bepaalde regels in verband met het juridisch kader voor elektronische handtekeningen en certificatediensten, of met een elektronische handtekening die voldoet aan de voorwaarden van artikel 1322 van het Burgerlijk

Wetboek.	Wetboek elektronische handtekening in de zin van artikel 3.10. van verordening (EU) nr. 910/2014 van het Europees Parlement en de Raad van 23 juli 2014 betreffende elektronische identificatie en vertrouwensdiensten voor elektronische transacties in de interne markt en tot intrekking van Richtlijn 1999/93/EG of een gekwalificeerde elektronische handtekening in de zin van artikel 3.12. van dezelfde verordening.
Wijziging van het Sociaal Strafwetboek (artikel 16 van het ontwerp)	
Art. 100/3, § 1, eerste lid. In afwijking van artikel 7 van de wet van 10 juli 2006 betreffende de elektronische procesvoering wordt het e-PV door de opsteller of opstellers elektronisch ondertekend door middel van de elektronische handtekening die wordt gecreëerd door de elektronische identiteitskaart.	Art. 100/3, § 1, eerste lid. In afwijking van artikel 7 van de wet van 10 juli 2006 betreffende de elektronische procesvoering wordt het e-PV door de opsteller of opstellers elektronisch ondertekend door middel van de elektronische handtekening die wordt gecreëerd door de elektronische identiteitskaart. Het e-PV wordt door de opsteller of opstellers elektronisch ondertekend door middel van de gekwalificeerde elektronische handtekening in de zin van artikel 3.12. van verordening (EU) nr. 910/2014 van het Europees Parlement en de Raad van 23 juli 2014 betreffende elektronische identificatie en vertrouwensdiensten voor elektronische transacties in de interne markt en tot intrekking van Richtlijn 1999/93/EG.
Wijziging van de wet van 25 ventôse jaar XI op het notarisambt (artikel 17 van het ontwerp)	
Art. 25, derde lid. Uitgiften en grossen kunnen worden ondertekend met een geavanceerde elektronische handtekening overeenkomstig artikel 4, § 4, van de wet van 9 juli 2001 houdende vaststelling van bepaalde regels in verband met het juridisch kader voor elektronische handtekeningen en certificatediensten. In voormeld geval is de afdruk van het zegel bepaald in artikel 27 niet vereist.	Art. 25, derde lid. Uitgiften en grossen kunnen worden ondertekend met een geavanceerde elektronische handtekening overeenkomstig artikel 4, § 4, van de wet van 9 juli 2001 houdende vaststelling van bepaalde regels in verband met het juridisch kader voor elektronische handtekeningen en certificatediensten gekwalificeerde elektronische handtekening in de zin van artikel 3.12. van verordening (EU) nr. 910/2014 van het Europees Parlement en de Raad van 23 juli 2014 betreffende elektronische identificatie en vertrouwensdiensten voor elektronische transacties in de interne markt en tot intrekking van Richtlijn 1999/93/EG. In voormeld geval is de afdruk van het zegel bepaald in artikel 27 niet vereist.
Wijziging van de wet van 27 juni 1969 tot herziening van de besluitwet van 28 december 1944 betreffende de maatschappelijke zekerheid der arbeiders (artikel 18 van het ontwerp)	
Art. 41quater, § 12, eerste lid. Opdat de in §§ 2 en 7 bedoelde kennisgevingen op geldige wijze als beslag onder derden zouden gelden wanneer ze worden verzonden door middel van een procedure waarbij informaticatechnieken worden gebruikt, moeten ze een	Art. 41quater, § 12, eerste lid. Opdat de in §§ 2 en 7 bedoelde kennisgevingen op geldige wijze als beslag onder derden zouden gelden wanneer ze worden verzonden door middel van een procedure waarbij informaticatechnieken worden gebruikt, moeten ze een

elektronische handtekening dragen, die met een van de volgende technieken wordt aangebracht : - creatie van een elektronische handtekening met behulp van een Belgische elektronische identiteitskaart; - creatie van een digitale handtekening met behulp van een private sleutel toegekend aan een bevoegde ambtenaar en vergezeld van een certificaat uitgereikt aan die ambtenaar, waarbij zowel de private sleutel als het certificaat op een beveiligde wijze in het geheugen van een computer zijn opgeslagen; - creatie van een digitale handtekening met behulp van een private sleutel toegekend aan een instelling en vergezeld van een certificaat uitgereikt aan die instelling, waarbij zowel de private sleutel als het certificaat op een beveiligde wijze in het geheugen van een computer zijn opgeslagen; - creatie van een geavanceerde elektronische handtekening in de zin van artikel 2, 2° van de wet van 9 juli 2001 houdende vaststelling van bepaalde regels in verband met het juridisch kader voor elektronische handtekeningen en certificatie diensten.	elektronische handtekening dragen, die met een van de volgende technieken wordt aangebracht : — creatie van een elektronische handtekening met behulp van een Belgische elektronische identiteitskaart; — creatie van een digitale handtekening met behulp van een private sleutel toegekend aan een bevoegde ambtenaar en vergezeld van een certificaat uitgereikt aan die ambtenaar, waarbij zowel de private sleutel als het certificaat op een beveiligde wijze in het geheugen van een computer zijn opgeslagen; — creatie van een digitale handtekening met behulp van een private sleutel toegekend aan een instelling en vergezeld van een certificaat uitgereikt aan die instelling, waarbij zowel de private sleutel als het certificaat op een beveiligde wijze in het geheugen van een computer zijn opgeslagen; — creatie van een geavanceerde elektronische handtekening in de zin van artikel 2, 2° van de wet van 9 juli 2001 houdende vaststelling van bepaalde regels in verband met het juridisch kader voor elektronische handtekeningen en certificatie diensten. Omdat de in de paragrafen 2 en 7 bedoelde kennisgevingen op geldige wijze als beslag onder derden zouden gelden wanneer ze worden verzonden door middel van een procedure waarbij informaticatechnieken worden gebruikt, moeten ze voorzien worden van: - een geavanceerde elektronische handtekening in de zin van artikel 3.11. van verordening (EU) nr. 910/2014 van het Europees Parlement en de Raad van 23 juli 2014 betreffende elektronische identificatie en vertrouwensdiensten voor elektronische transacties in de interne markt en tot intrekking van Richtlijn 1999/93/EG, of - een gekwalificeerde elektronische handtekening in de zin van artikel 3.12. van dezelfde verordening, of een gekwalificeerd elektronisch zegel van een instelling in de zin van artikel 3.27. van dezelfde verordening.
Wijziging van de programmawet (I) van 24 december 2002 (artikel 19 van het ontwerp)	
Art. 27ter, § 7, derde lid. Indien de overeenkomst tot aankoop of verkoop van een financieel instrument wordt gesloten door middel van een techniek voor communicatie op afstand die de voorafgaande verstrekking van de geschiktheidsverklaring belet, verstrekt de geregementeerde onderneming de schriftelijke geschiktheidsverklaring op een duurzame drager onmiddellijk nadat de cliënt door een overeenkomst is gebonden, indien aan beide onderstaande voorwaarden wordt voldaan: 1° de cliënt heeft ingestemd met de ontvangst van de	Art. 27ter, § 7, derde lid. Indien de overeenkomst tot aankoop of verkoop van een financieel instrument wordt gesloten door middel van een techniek voor communicatie op afstand die de voorafgaande verstrekking van de geschiktheidsverklaring belet, verstrekt de geregementeerde onderneming de schriftelijke geschiktheidsverklaring op een duurzame drager duurzame gegevensdrager onmiddellijk nadat de cliënt door een overeenkomst is gebonden, indien aan beide onderstaande voorwaarden wordt voldaan: 1° de cliënt heeft ingestemd met de ontvangst van de

geschiktheidsverklaring zonder onnodige vertraging na het sluiten van de transactie; en 2° de geregementeerde onderneming heeft de cliënt de mogelijkheid geboden de transactie uit te stellen zodat hij de geschiktheidsverklaring vooraf kan ontvangen.	geschiktheidsverklaring zonder onnodige vertraging na het sluiten van de transactie; en 2° de geregementeerde onderneming heeft de cliënt de mogelijkheid geboden de transactie uit te stellen zodat hij de geschiktheidsverklaring vooraf kan ontvangen.
Wijziging van de programmawet (I) van 24 december 2002 (artikel 20 van het ontwerp)	
Art. 48, § 1. De pensioeninstelling deelt ieder jaar aan de aangeslotenen die het voorgaande jaar een bijdrage hebben betaald, een pensioenfiche mee waarop wordt vermeld : 1° in een eerste deel uitsluitend de volgende gegevens : 1. Het bedrag van de verworven reserves op 1 januari van het betrokken jaar. Het bedrag van de waarborg bedoeld in artikel 47, tweede lid, wordt eveneens vermeld als het bedrag van de verworven reserves lager ligt dan het bedrag van de waarborg. 2. Als de verworven prestaties berekenbaar zijn, het bedrag ervan op 1 januari van het betrokken jaar, alsook de datum waarop ze opeisbaar zijn. 3. Het bedrag van de prestatie op de pensioenleeftijd op 1 januari van het betrokken jaar, berekend op basis van de veronderstelling dat de aangeslotene bijdragen betaalt tot aan de pensioenleeftijd en deze bijdragen gelijk zijn aan die betaald in het vorige jaar. Er wordt bepaald dat het gaat om een raming die geen kennisgeving van een recht op een aanvullend pensioen inhoudt. 4. Het bedrag van de prestatie bij overlijden vóór de pensioenleeftijd op 1 januari van het betrokken jaar, rekening houdende met de pensioenovereenkomst. 2° in een tweede deel, minstens de volgende gegevens : 1. het actuele financieringsniveau van de verworven reserves en van de waarborg bedoeld in artikel 47, tweede lid, op 1 januari van het betrokken jaar; 2. de in 1°, eerste punt, bedoelde bedragen die betrekking hebben op het voorgaande jaar; 3. de variabele elementen waarmee bij de berekening van de in 1°, punten 1 en 2, bedoelde bedragen rekening wordt gehouden; 4. het bedrag van de bijdragen die in de loop van het voorbije jaar gestort zijn, opgesplitst per voordeel; 5. in voorkomend geval, de informatie betreffende de winstdeelname die de Koning bepaalt; 6. in voorkomend geval, het bedrag van de toeslagen die in het voorbije boekjaar ten laste van de aangeslotene werden gelegd;	Art. 48, § 1. De pensioeninstelling deelt ieder jaar aan de aangeslotenen die het voorgaande jaar een bijdrage hebben betaald, een pensioenfiche mee waarop wordt vermeld : 1° in een eerste deel uitsluitend de volgende gegevens : 1. Het bedrag van de verworven reserves op 1 januari van het betrokken jaar. Het bedrag van de waarborg bedoeld in artikel 47, tweede lid, wordt eveneens vermeld als het bedrag van de verworven reserves lager ligt dan het bedrag van de waarborg. 2. Als de verworven prestaties berekenbaar zijn, het bedrag ervan op 1 januari van het betrokken jaar, alsook de datum waarop ze opeisbaar zijn. 3. Het bedrag van de prestatie op de pensioenleeftijd op 1 januari van het betrokken jaar, berekend op basis van de veronderstelling dat de aangeslotene bijdragen betaalt tot aan de pensioenleeftijd en deze bijdragen gelijk zijn aan die betaald in het vorige jaar. Er wordt bepaald dat het gaat om een raming die geen kennisgeving van een recht op een aanvullend pensioen inhoudt. 4. Het bedrag van de prestatie bij overlijden vóór de pensioenleeftijd op 1 januari van het betrokken jaar, rekening houdende met de pensioenovereenkomst. 2° in een tweede deel, minstens de volgende gegevens : 1. het actuele financieringsniveau van de verworven reserves en van de waarborg bedoeld in artikel 47, tweede lid, op 1 januari van het betrokken jaar; 2. de in 1°, eerste punt, bedoelde bedragen die betrekking hebben op het voorgaande jaar; 3. de variabele elementen waarmee bij de berekening van de in 1°, punten 1 en 2, bedoelde bedragen rekening wordt gehouden; 4. het bedrag van de bijdragen die in de loop van het voorbije jaar gestort zijn, opgesplitst per voordeel; 5. in voorkomend geval, de informatie betreffende de winstdeelname die de Koning bepaalt; 6. in voorkomend geval, het bedrag van de toeslagen die in het voorbije boekjaar ten laste van de aangeslotene werden gelegd;

7. in voorkomend geval, de rentevoet die in de loop van het voorbije boekjaar gewaarborgd werd. Ter gelegenheid van de in deze paragraaf bedoelde informatieverstrekking brengt de pensioeninstelling de aangeslotene ervan op de hoogte dat hij de gegevens betreffende zijn aanvullend(e) pensioen(en) kan raadplegen in de gegevensbank betreffende de aanvullende pensioenen opgericht door artikel 306 van de programmawet (I) van 27 december 2006. De informatieverstrekking kan onder de volgende voorwaarden op elektronische wijze gebeuren : - de op elektronische wijze consulteerbare pensioenfiche moet kunnen worden afgedrukt; - de op elektronische wijze consulteerbare pensioenfiche moet door de pensioeninstelling op een duurzame drager worden bewaard. Als de pensioenfiche elektronisch wordt bezorgd, dan behoudt de aangeslotene het recht de vraag te stellen om de pensioenfiche voortaan op papier te ontvangen.	7. in voorkomend geval, de rentevoet die in de loop van het voorbije boekjaar gewaarborgd werd. Ter gelegenheid van de in deze paragraaf bedoelde informatieverstrekking brengt de pensioeninstelling de aangeslotene ervan op de hoogte dat hij de gegevens betreffende zijn aanvullend(e) pensioen(en) kan raadplegen in de gegevensbank betreffende de aanvullende pensioenen opgericht door artikel 306 van de programmawet (I) van 27 december 2006. De informatieverstrekking kan onder de volgende voorwaarden op elektronische wijze gebeuren : - de op elektronische wijze consulteerbare pensioenfiche moet kunnen worden afgedrukt; - de op elektronische wijze consulteerbare pensioenfiche moet door de pensioeninstelling op een duurzame drager duurzame gegevensdrager worden bewaard. Als de pensioenfiche elektronisch wordt bezorgd, dan behoudt de aangeslotene het recht de vraag te stellen om de pensioenfiche voortaan op papier te ontvangen.
Wijziging van de wet van 24 februari 2003 betreffende de modernisering van het beheer van de sociale zekerheid en betreffende de elektronische communicatie tussen ondernemingen en de federale overheid (artikel 21 van het ontwerp)	
Art. 4/1. Een handtekening geplaatst met de elektronische identiteitskaart (e-ID) wordt gelijkgesteld met een handgeschreven handtekening.	Art. 4/1. Een handtekening geplaatst met de elektronische identiteitskaart (e-ID) gekwificeerde elektronische handtekening in de zin van artikel 3.12. van verordening (EU) nr. 910/2014 van het Europees Parlement en de Raad van 23 juli 2014 betreffende elektronische identificatie en vertrouwensdiensten voor elektronische transacties in de interne markt en tot intrekking van Richtlijn 1999/93/EG wordt gelijkgesteld met een handgeschreven handtekening.
Wijziging van de wet van 28 april 2003 betreffende de aanvullende pensioenen en het belastingstelsel van die pensioenen en van sommige aanvullende voordelen inzake sociale zekerheid (artikel 22 van het ontwerp)	
Art. 26, §1. De pensioeninstelling of de inrichter zelf, indien deze laatste daar om vraagt, deelt ieder jaar aan de aangeslotenen die nog niet zijn uitgetreden een pensioenfiche mee waarop wordt vermeld : 1° in een eerste deel uitsluitend de volgende gegevens : 1. Het bedrag van de verworven reserves op 1 januari van het betrokken jaar, berekend op basis van de persoonlijke gegevens en de parameters van het aanvullend pensioen die in aanmerking werden genomen bij de laatste herberekeningsdatum bepaald in het pensioenreglement of de pensioenovereenkomst. De herberekeningsdatum wordt eveneens vermeld alsook desgevallend het krachtens artikel 24	Art. 26, §1. De pensioeninstelling of de inrichter zelf, indien deze laatste daar om vraagt, deelt ieder jaar aan de aangeslotenen die nog niet zijn uitgetreden een pensioenfiche mee waarop wordt vermeld : 1° in een eerste deel uitsluitend de volgende gegevens : 1. Het bedrag van de verworven reserves op 1 januari van het betrokken jaar, berekend op basis van de persoonlijke gegevens en de parameters van het aanvullend pensioen die in aanmerking werden genomen bij de laatste herberekeningsdatum bepaald in het pensioenreglement of de pensioenovereenkomst. De herberekeningsdatum wordt eveneens vermeld alsook desgevallend het krachtens artikel 24

gewaarborgd bedrag indien het bedrag van de verworven reserves lager ligt dan dit bedrag. Bovendien worden het bedrag van de verworven reserves met betrekking tot de financiering door de inrichter en het bedrag van de verworven reserves met betrekking tot de financiering door de werknemer vermeld. 2. Als de verworven prestaties berekenbaar zijn, het bedrag ervan op 1 januari van het betrokken jaar, berekend op basis van de persoonlijke gegevens en de parameters van het aanvullend pensioen die in aanmerking werden genomen bij de laatste herberekeningsdatum bepaald in het pensioenreglement of de pensioenovereenkomst. De herberekeningsdatum wordt eveneens vermeld, alsook de datum waarop de verworven prestaties opeisbaar zijn. 3. Het bedrag van de prestatie op de pensioenleeftijd op 1 januari van het betrokken jaar, berekend op basis van de volgende veronderstellingen : a. de aangeslotene blijft in dienst tot aan de pensioenleeftijd; b. de persoonlijke gegevens en de parameters van het aanvullend pensioen die beschikbaar zijn op de laatste herberekeningsdatum bepaald in het pensioenreglement of de pensioenovereenkomst. De herberekeningsdatum wordt vermeld, alsook in voorkomend geval het rendement. Er wordt bepaald dat het gaat om een raming die geen kennisgeving van een recht op een aanvullend pensioen inhoudt. 4. Het bedrag van de prestatie bij overlijden vóór de pensioenleeftijd op 1 januari van het betrokken jaar, berekend op basis van de persoonlijke gegevens en de parameters van het aanvullend pensioen die in aanmerking werden genomen bij de laatste herberekeningsdatum bepaald in het pensioenreglement of de pensioenovereenkomst. De herberekeningsdatum wordt vermeld. Er wordt eveneens vermeld of er een wezenrente bestaat en of er een bijkomende prestatie wordt toegekend in geval van overlijden door een ongeval. 2° in een tweede deel minstens de volgende gegevens : 1. het actuele financieringsniveau van de verworven reserves en van de in artikel 24 bedoelde waarborg op 1 januari van het betrokken jaar; 2. de in 1°, punt 1, bedoelde bedragen die betrekking hebben op het voorgaande jaar; 3. de variabele elementen waarmee bij de berekening van de in 1°, punten 1 en 2, bedoelde bedragen rekening wordt gehouden. Ter gelegenheid van de in deze paragraaf bedoelde	gewaarborgd bedrag indien het bedrag van de verworven reserves lager ligt dan dit bedrag. Bovendien worden het bedrag van de verworven reserves met betrekking tot de financiering door de inrichter en het bedrag van de verworven reserves met betrekking tot de financiering door de werknemer vermeld. 2. Als de verworven prestaties berekenbaar zijn, het bedrag ervan op 1 januari van het betrokken jaar, berekend op basis van de persoonlijke gegevens en de parameters van het aanvullend pensioen die in aanmerking werden genomen bij de laatste herberekeningsdatum bepaald in het pensioenreglement of de pensioenovereenkomst. De herberekeningsdatum wordt eveneens vermeld, alsook de datum waarop de verworven prestaties opeisbaar zijn. 3. Het bedrag van de prestatie op de pensioenleeftijd op 1 januari van het betrokken jaar, berekend op basis van de volgende veronderstellingen : a. de aangeslotene blijft in dienst tot aan de pensioenleeftijd; b. de persoonlijke gegevens en de parameters van het aanvullend pensioen die beschikbaar zijn op de laatste herberekeningsdatum bepaald in het pensioenreglement of de pensioenovereenkomst. De herberekeningsdatum wordt vermeld, alsook in voorkomend geval het rendement. Er wordt bepaald dat het gaat om een raming die geen kennisgeving van een recht op een aanvullend pensioen inhoudt. 4. Het bedrag van de prestatie bij overlijden vóór de pensioenleeftijd op 1 januari van het betrokken jaar, berekend op basis van de persoonlijke gegevens en de parameters van het aanvullend pensioen die in aanmerking werden genomen bij de laatste herberekeningsdatum bepaald in het pensioenreglement of de pensioenovereenkomst. De herberekeningsdatum wordt vermeld. Er wordt eveneens vermeld of er een wezenrente bestaat en of er een bijkomende prestatie wordt toegekend in geval van overlijden door een ongeval. 2° in een tweede deel minstens de volgende gegevens : 1. het actuele financieringsniveau van de verworven reserves en van de in artikel 24 bedoelde waarborg op 1 januari van het betrokken jaar; 2. de in 1°, punt 1, bedoelde bedragen die betrekking hebben op het voorgaande jaar; 3. de variabele elementen waarmee bij de berekening van de in 1°, punten 1 en 2, bedoelde bedragen rekening wordt gehouden. Ter gelegenheid van de in deze paragraaf bedoelde
---	---

informatieverstrekking brengt de pensioeninstelling of, in voorkomend geval, de inrichter de aangeslotene ervan op de hoogte dat : - de tekst van het pensioenreglement op eenvoudig verzoek kan worden opgevraagd bij de persoon die daartoe overeenkomstig het reglement is aangewezen; - hij de gegevens betreffende zijn aanvullend(e) pensioen(en) kan raadplegen in de gegevensbank betreffende de aanvullende pensioenen opgericht door artikel 306 van de programmawet (I) van 27 december 2006. De informatieverstrekking kan onder de volgende voorwaarden op elektronische wijze gebeuren : - de op elektronische wijze consulteerbare pensioenfiche moet kunnen worden afgedrukt; - de op elektronische wijze consulteerbare pensioenfiche moet door de pensioeninstelling op een duurzame drager worden bewaard; - als de elektronische mededeling toegang tot een beveiligde site veronderstelt die niet kan worden geraadpleegd via een computer die niet toebehoort aan de inrichter, dan stelt de inrichter aan de werknemers die in zijn onderneming geen toegang tot een computer hebben, binnen de onderneming de nodige middelen ter beschikking om in alle vertrouwelijkheid de pensioenfiche te raadplegen. Als de pensioenfiche elektronisch wordt bezorgd, dan behoudt de aangeslotene het recht de vraag te stellen om de pensioenfiche voortaan op papier te ontvangen.	informatieverstrekking brengt de pensioeninstelling of, in voorkomend geval, de inrichter de aangeslotene ervan op de hoogte dat : - de tekst van het pensioenreglement op eenvoudig verzoek kan worden opgevraagd bij de persoon die daartoe overeenkomstig het reglement is aangewezen; - hij de gegevens betreffende zijn aanvullend(e) pensioen(en) kan raadplegen in de gegevensbank betreffende de aanvullende pensioenen opgericht door artikel 306 van de programmawet (I) van 27 december 2006. De informatieverstrekking kan onder de volgende voorwaarden op elektronische wijze gebeuren : - de op elektronische wijze consulteerbare pensioenfiche moet kunnen worden afgedrukt; - de op elektronische wijze consulteerbare pensioenfiche moet door de pensioeninstelling op een duurzame drager duurzame gegevensdrager worden bewaard; - als de elektronische mededeling toegang tot een beveiligde site veronderstelt die niet kan worden geraadpleegd via een computer die niet toebehoort aan de inrichter, dan stelt de inrichter aan de werknemers die in zijn onderneming geen toegang tot een computer hebben, binnen de onderneming de nodige middelen ter beschikking om in alle vertrouwelijkheid de pensioenfiche te raadplegen. Als de pensioenfiche elektronisch wordt bezorgd, dan behoudt de aangeslotene het recht de vraag te stellen om de pensioenfiche voortaan op papier te ontvangen.
Wijziging van de wet van 7 mei 2004 inzake experimenten op de menselijke persoon (artikel 23 van het ontwerp)	
Art. 11/1, § 2, vijfde lid. De indiening van de aanvraag kan elektronisch gebeuren volgens de nadere regels vastgesteld door het Federaal Agentschap voor Geneesmiddelen en Gezondheidsproducten. Het formulier in elektronische vorm dient ondertekend te zijn met een geavanceerde elektronische handtekening, afgeleverd op basis van een gekwalificeerd certificaat dat de identiteit van de aanvragende rechtspersoon vaststelt en is opgemaakt voor het veilig aanmaken van een elektronische handtekening, overeenkomstig de terzake geldende wetgeving.	Art. 11/1, § 2, vijfde lid. De indiening van de aanvraag kan elektronisch gebeuren volgens de nadere regels vastgesteld door het Federaal Agentschap voor Geneesmiddelen en Gezondheidsproducten. Het formulier in elektronische vorm dient ondertekend te zijn met een geavanceerde elektronische handtekening, afgeleverd op basis van een gekwalificeerd certificaat dat de identiteit van de aanvragende rechtspersoon vaststelt en is opgemaakt voor het veilig aanmaken van een elektronische handtekening, overeenkomstig de terzake geldende wetgeving vervangen door de woorden “gekwalificeerd elektronisch zegel in de zin van artikel 3.27. van verordening (EU) nr. 910/2014 van het Europees Parlement en de Raad van 23 juli 2014 betreffende elektronische identificatie en vertrouwensdiensten voor elektronische transacties in de interne markt en tot intrekking van Richtlijn 1999/93/EG.

Wijziging van de wet van 15 december 2004 betreffende financiële zekerheden en houdende diverse fiscale bepalingen inzake zakelijke-zekerheidsovereenkomsten en leningen met betrekking tot financiële instrumenten (artikel 24 van het ontwerp)	
Art. 6. Het sluiten van de in artikel 4 bedoelde zakelijke-zekerheidsovereenkomsten moet schriftelijk worden bewezen, inclusief op elektronische wijze en op elke andere duurzame drager, of via alle rechtsmiddelen die in commerciële aangelegenheden zijn toegestaan. Dit geldt eveneens voor de identificatie van de activa waarop de zakelijke-zekerheidsovereenkomst betrekking heeft en, wat de financiële instrumenten betreft, voor hun verschaffing.	Art. 6. Het sluiten van de in artikel 4 bedoelde zakelijke-zekerheidsovereenkomsten moet schriftelijk worden bewezen, inclusief op elektronische wijze en op elke andere duurzame drager door middel van een duurzame gegevensdrager worden bewezen , of via alle rechtsmiddelen die in commerciële aangelegenheden zijn toegestaan. Dit geldt eveneens voor de identificatie van de activa waarop de zakelijke-zekerheidsovereenkomst betrekking heeft en, wat de financiële instrumenten betreft, voor hun verschaffing.
Wijziging van de wet van 15 mei 2007 betreffende de bescherming van de consumenten inzake omroeptransmissie- en omroepdistributiediensten (artikel 25 van het ontwerp)	
Art. 2, 7°. " duurzame drager " : ieder hulpmiddel dat de consument in staat stelt om persoonlijk aan hem gerichte informatie op te slaan op een wijze die deze informatie gemakkelijk toegankelijk maakt voor toekomstig gebruik gedurende een periode die is afgestemd op het doel waarvoor de informatie kan dienen, en die een ongewijzigde reproductie van de opgeslagen informatie mogelijk maakt;	Art. 2, 7°. " duurzame drager " : ieder hulpmiddel dat de consument in staat stelt om persoonlijk aan hem gerichte informatie op te slaan op een wijze die deze informatie gemakkelijk toegankelijk maakt voor toekomstig gebruik gedurende een periode die is afgestemd op het doel waarvoor de informatie kan dienen, en die een ongewijzigde reproductie van de opgeslagen informatie mogelijk maakt; "duurzame gegevensdrager" : elk instrument zoals gedefinieerd in artikel 1.1,15° van het Wetboek van economisch recht ;
Art. 3, §1. De algemene voorwaarden en modelcontracten van de operator met betrekking tot de door hem aangeboden omroeptransmissie- en/of omroepdistributiediensten worden op een duidelijke wijze op zijn website gepubliceerd en worden op eenvoudige aanvraag van de consument ter beschikking gesteld op papier of een andere voor de consument beschikbare en toegankelijke duurzame drager.	Art. 3, §1. De algemene voorwaarden en modelcontracten van de operator met betrekking tot de door hem aangeboden omroeptransmissie- en/of omroepdistributiediensten worden op een duidelijke wijze op zijn website gepubliceerd en worden op eenvoudige aanvraag van de consument ter beschikking gesteld op papier of een andere voor de consument beschikbare en toegankelijke duurzame drager duurzame gegevensdrager .
Wijziging van de wet van 30 december 2009 houdende diverse bepalingen (artikel 26 van het ontwerp)	
Art. 158, §4. Het gebruik van de in de paragraaf 1 bepaalde elektronische procedure, zowel door het openbaar centrum van maatschappelijk welzijn als door de Staat, wordt geauthentificeerd door een geavanceerde elektronische handtekening, gerealiseerd op basis van een gekwalificeerd certificaat en aangemaakt door een veilig middel voor het aanmaken van een handtekening, zoals bedoeld in artikel 4 van de wet van 9 juli 2001 houdende vaststelling van bepaalde regels in verband met het juridisch kader voor	Art. 158, §4. Het gebruik van de in de paragraaf 1 bepaalde elektronische procedure, zowel door het openbaar centrum van maatschappelijk welzijn als door de Staat, wordt geauthentificeerd door een geavanceerde elektronische handtekening, gerealiseerd op basis van een gekwalificeerd certificaat en aangemaakt door een veilig middel voor het aanmaken van een handtekening, zoals bedoeld in artikel 4 van de wet van 9 juli 2001 houdende vaststelling van bepaalde regels in verband met het juridisch kader voor

elektronische handtekeningen en certificatiediensten.	elektronische handtekeningen en certificatiediensten gekwalificeerde elektronische handtekening in de zin van artikel 3.12. van verordening (EU) nr. 910/2014 van het Europees Parlement en de Raad van 23 juli 2014 betreffende elektronische identificatie en vertrouwensdiensten voor elektronische transacties in de interne markt en tot intrekking van Richtlijn 1999/93/EG.
Wijzigingen van de wet van 28 augustus 2011 betreffende de bescherming van de consumenten inzake overeenkomsten betreffende het gebruik van goederen in deeltijd, vakantieproducten van lange duur, doorverkoop en uitwisseling (artikelen 27 tot 29 van het ontwerp)	
Art. 4, §1er, 8°. duurzame gegevensdrager : een hulpmiddel dat de consument dan wel de handelaar in staat stelt om persoonlijk aan hem gerichte informatie op te slaan, op een wijze die deze informatie toegankelijk maakt voor toekomstig gebruik gedurende een periode die is afgestemd op het doel waarvoor de informatie kan dienen, en die een ongewijzigde reproductie van de opgeslagen informatie mogelijk maakt;	Art. 4, §1er, 8°. duurzame gegevensdrager : een hulpmiddel dat de consument dan wel de handelaar in staat stelt om persoonlijk aan hem gerichte informatie op te slaan, op een wijze die deze informatie toegankelijk maakt voor toekomstig gebruik gedurende een periode die is afgestemd op het doel waarvoor de informatie kan dienen, en die een ongewijzigde reproductie van de opgeslagen informatie mogelijk maakt duurzame gegevensdrager : elk instrument zoals gedefinieerd in artikel I.1,15° van het Wetboek van economisch rech;
Art. 8, §3. De inlichtingen en hun wijzigingen worden kosteloos, schriftelijk, op een duidelijke en begrijpelijke wijze door de handelaar meegedeeld, op een papieren of op een andere duurzame drager die voor de consument gemakkelijk toegankelijk is.	Art. 8, §3. De inlichtingen en hun wijzigingen worden kosteloos, schriftelijk , op een duidelijke en begrijpelijke wijze door de handelaar meegedeeld, op een papieren of op een andere duurzame drager die voor de consument gemakkelijk toegankelijk is.
Art. 10. Op het moment van de sluiting van de overeenkomst bezorgt de handelaar de consument één of meer geschreven kopieën van het geheel van de overeenkomst op een papieren of een andere duurzame gegevensdrager.	Art. 10. Op het moment van de sluiting van de overeenkomst bezorgt de handelaar de consument één of meer geschreven kopieën van het geheel van de overeenkomst op een papieren of een andere duurzame gegevensdrager.
Wijziging van de wet van 4 april 2014 betreffende de verzekeringen (artikel 30 van het ontwerp)	
Art. 257, 9°. "duurzame drager" : elk hulpmiddel dat de cliënt in staat stelt aan hem persoonlijk gerichte informatie op zodanige wijze op te slaan dat hij deze gedurende een voor het doel van de informatie toereikende periode kan raadplegen en waarmee de opgeslagen informatie ongewijzigd kan worden gereproduceerd; onder duurzame drager wordt in het bijzonder verstaan computerdiskettes, cd-rom's, DVD's en de harde schijf van de computer van de consument waarop de elektronische post wordt opgeslagen, maar niet internetwebsites, tenzij die voldoen aan de in de definitie van duurzame drager opgenomen criteria;	Art. 257, 9°. "duurzame drager" : elk hulpmiddel dat de cliënt in staat stelt aan hem persoonlijk gerichte informatie op zodanige wijze op te slaan dat hij deze gedurende een voor het doel van de informatie toereikende periode kan raadplegen en waarmee de opgeslagen informatie ongewijzigd kan worden gereproduceerd; onder duurzame drager wordt in het bijzonder verstaan computerdiskettes, cd-rom's, DVD's en de harde schijf van de computer van de consument waarop de elektronische post wordt opgeslagen, maar niet internetwebsites, tenzij die voldoen aan de in de definitie van duurzame drager opgenomen criteria;

	duurzame gegevensdrager : elk instrument zoals gedefinieerd in artikel I.1,15° van het Wetboek van economisch recht ;
Art. 275, §1. Alle informatie die de cliënten op grond van de artikelen 273 en 274 moet worden meegedeeld, wordt verstrekt : a) op papier of op een andere duurzame drager die voor de cliënt beschikbaar en toegankelijk is; b) op duidelijke, nauwkeurige, en voor de cliënt begrijpelijke wijze; c) in een van de officiële talen van België of in elke andere taal die door partijen is overeengekomen. § 2. Het gebruik van een andere duurzame drager dan papier om informatie te verstrekken aan cliënten, is enkel toegestaan als : a) de verstrekking van deze informatie op de desbetreffende drager past in de context waarin de verzekeringstussenpersoon zakendoet met de cliënt; en b) de cliënt de keuze heeft gekregen tussen informatie op papier of op die andere duurzame drager, en hij specifiek voor die andere drager heeft gekozen. Voor de toepassing van deze paragraaf wordt de verstrekking van informatie via elektronische mededelingen geacht te passen in de context waarin de verzekeringstussenpersoon met de cliënt zakendoet of gaat zakendoen als bewezen is dat de cliënt regelmatig toegang heeft tot internet. Dit wordt als bewezen aangemerkt als de cliënt een e-mailadres als communicatiemiddel opgeeft om zaken te kunnen doen.	Art. 275, §1. Alle informatie die de cliënten op grond van de artikelen 273 en 274 moet worden meegedeeld, wordt verstrekt : a) op papier of op een andere duurzame drager duurzame gegevensdrager die voor de cliënt beschikbaar en toegankelijk is; b) op duidelijke, nauwkeurige, en voor de cliënt begrijpelijke wijze; c) in een van de officiële talen van België of in elke andere taal die door partijen is overeengekomen. § 2. Het gebruik van een andere duurzame drager duurzame gegevensdrager dan papier om informatie te verstrekken aan cliënten, is enkel toegestaan als : a) de verstrekking van deze informatie op de desbetreffende drager past in de context waarin de verzekeringstussenpersoon zakendoet met de cliënt; en b) de cliënt de keuze heeft gekregen tussen informatie op papier of op die andere duurzame drager duurzame gegevensdrager, en hij specifiek voor die andere drager heeft gekozen. Voor de toepassing van deze paragraaf wordt de verstrekking van informatie via elektronische mededelingen geacht te passen in de context waarin de verzekeringstussenpersoon met de cliënt zakendoet of gaat zakendoen als bewezen is dat de cliënt regelmatig toegang heeft tot internet. Dit wordt als bewezen aangemerkt als de cliënt een e-mailadres als communicatiemiddel opgeeft om zaken te kunnen doen.
Wijziging van de wet van 29 april 2013 betreffende de door de advocaten van de partijen medeondertekende onderhandse akte (artikel 31 van het ontwerp)	
Art. 4, tweede lid. Tenzij op de door de advocaten van alle partijen medeondertekende akte een elektronische handtekening wordt aangebracht in de zin van artikel 4, § 4, van de wet van 9 juli 2001 houdende vaststelling van bepaalde regels in verband met het juridisch kader voor elektronische handtekeningen, de elektronisch aangetekende zending en certificatediensten, wordt die akte opgemaakt in ten minste evenveel originele exemplaren als er partijen met een verschillend belang en ondertekenende advocaten zijn.	Art. 4, tweede lid. Tenzij op de door de advocaten van alle partijen medeondertekende akte een elektronische handtekening wordt aangebracht in de zin van artikel 4, § 4, van de wet van 9 juli 2001 houdende vaststelling van bepaalde regels in verband met het juridisch kader voor elektronische handtekeningen, de elektronisch aangetekende zending en certificatediensten gekwalificeerde elektronische handtekening wordt aangebracht in de zin van artikel 3.12. van verordening (EU) nr. 910/2014 van het Europees Parlement en de Raad van 23 juli 2014 betreffende elektronische identificatie en vertrouwensdiensten voor elektronische transacties in de interne markt en tot intrekking van Richtlijn 1999/93/EG, wordt die akte opgemaakt in ten minste evenveel originele exemplaren

	als er partijen met een verschillend belang en ondertekenende advocaten zijn.
Wijziging van de wet van 30 juli 2013 met betrekking tot de certificatie van een geregistreerd kassasysteem in de horecasector (artikel 32 van het ontwerp)	
Art. 2, eerste lid, 4°. " VAT signing card " (VSC) : de smartcard, ander onderdeel van de controlemodule, met een uniek identificatienummer en een uniek certificaat voor het aanmaken van een digitale handtekening;	Art. 2, eerste lid, 4°. " VAT signing card " (VSC) : de smartcard, ander onderdeel van de controlemodule, met een uniek identificatienummer en een uniek certificaat voor het aanmaken van een digitale handtekening uniek certificaat voor elektronische handtekeningen in de zin van artikel 3.10. van verordening (EU) nr. 910/2014 van het Europees Parlement en de Raad van 23 juli 2014 betreffende elektronische identificatie en vertrouwensdiensten voor elektronische transacties in de interne markt en tot intrekking van Richtlijn 1999/93/EG of van een uniek gekwalificeerd certificaat voor elektronische handtekeningen in de zin van artikel 3.15. van dezelfde verordening of van een uniek certificaat voor elektronische zegels in de zin van artikel 3.29. van dezelfde verordening of van een uniek gekwalificeerd certificaat voor elektronische zegels in de zin van artikel 3.30. van dezelfde verordening;
Wijziging van de wet van 25 april 2014 inzake het statuut van en het toezicht op de onafhankelijk financieel planners en inzake het verstrekken van raad over financiële planning door gereglementeerde ondernemingen en tot wijziging van het Wetboek van vennootschappen en van de wet van 2 augustus 2002 betreffende het toezicht op de financiële sector en de financiële diensten (artikel 33 van het ontwerp)	
Art. 26. .§ 1. Alvorens raad over financiële planning te verstrekken aan cliënten en potentiële cliënten, moet hun minstens de volgende informatie worden bezorgd op een duurzame drager : a) de volledige identiteit en de contactgegevens van de onafhankelijk financieel planner en de gereglementeerde onderneming die de raad verstrekt; b) het statuut van de onafhankelijk financieel planner of van de gereglementeerde onderneming die de raad verstrekt, alsook de naam en het adres van de bevoegde autoriteit die een vergunning heeft verleend aan deze onafhankelijk financieel planner of gereglementeerde onderneming; c) het feit dat raad over financiële planning in principe vier aspecten moet belichten, namelijk het burgerlijk recht, het fiscaal recht en de fiscaliteit, de sociale zekerheid en de bestaanszekerheid, alsook de economische en de financiële context; d) de kostprijs van de raad over financiële planning en, in voorkomend geval, de commerciële voorwaarden voor het verstrekken van raad over financiële planning; e) een algemene beschrijving, eventueel in beknopte	Art. 26. .§ 1. Alvorens raad over financiële planning te verstrekken aan cliënten en potentiële cliënten, moet hun minstens de volgende informatie worden bezorgd op een duurzame drager duurzame gegevensdrager : a) de volledige identiteit en de contactgegevens van de onafhankelijk financieel planner en de gereglementeerde onderneming die de raad verstrekt; b) het statuut van de onafhankelijk financieel planner of van de gereglementeerde onderneming die de raad verstrekt, alsook de naam en het adres van de bevoegde autoriteit die een vergunning heeft verleend aan deze onafhankelijk financieel planner of gereglementeerde onderneming; c) het feit dat raad over financiële planning in principe vier aspecten moet belichten, namelijk het burgerlijk recht, het fiscaal recht en de fiscaliteit, de sociale zekerheid en de bestaanszekerheid, alsook de economische en de financiële context; d) de kostprijs van de raad over financiële planning en, in voorkomend geval, de commerciële voorwaarden voor het verstrekken van raad over financiële planning; e) een algemene beschrijving, eventueel in beknopte

vorm, van het beleid van de onafhankelijk financieel planner of de gereglementeerde onderneming inzake belangenconflicten; f) een algemene beschrijving, eventueel in beknopte vorm, van de geldende gedragsregels voor het verstrekken van raad over financiële planning. Elke substantiële wijziging van de verstrekte informatie moet tijdig ter kennis worden gebracht van de cliënt op een duurzame drager. § 2. Alvorens raad over financiële planning te verstrekken, moet een onafhankelijk financieel planner zijn cliënten en potentiële cliënten tevens de volgende informatie verstrekken op een duurzame drager : a) het feit dat hij optreedt als een partij die onafhankelijk is ten aanzien van de emittenten en de gereglementeerde ondernemingen; b) het verbod om vergoedingen, commissies en andere geldelijke voordelen rechtstreeks of onrechtstreeks in ontvangst te nemen van gereglementeerde ondernemingen of emittenten; c) het verbod om gelden en financiële producten van zijn cliënten in ontvangst te nemen en bij te houden; d) het verbod om zijn cliënten beleggingsadvies te verstrekken [1 als bedoeld in artikel 2, 9°, van de wet van 25 oktober 2016 betreffende de toegang tot het beleggingsdienstenbedrijf en betreffende het statuut van en het toezicht op de vennootschappen voor vermogensbeheer en beleggingsadvies]1, en ruimer gezien, het verbod om enig advies over transacties in individuele financiële producten te verstrekken; e) het verbod om mandaten of volmachten te bezitten op rekeningen van zijn cliënten, tenzij op rekeningen van inwonende gezinsleden en van handelsvennootschappen waarvan hij effectief leider is. Elke substantiële wijziging van de verstrekte informatie moet tijdig ter kennis worden gebracht van de cliënt op een duurzame drager.	vorm, van het beleid van de onafhankelijk financieel planner of de gereglementeerde onderneming inzake belangenconflicten; f) een algemene beschrijving, eventueel in beknopte vorm, van de geldende gedragsregels voor het verstrekken van raad over financiële planning. Elke substantiële wijziging van de verstrekte informatie moet tijdig ter kennis worden gebracht van de cliënt op een duurzame drager duurzame gegevensdrager. § 2. Alvorens raad over financiële planning te verstrekken, moet een onafhankelijk financieel planner zijn cliënten en potentiële cliënten tevens de volgende informatie verstrekken op een duurzame drager duurzame gegevensdrager: a) het feit dat hij optreedt als een partij die onafhankelijk is ten aanzien van de emittenten en de gereglementeerde ondernemingen; b) het verbod om vergoedingen, commissies en andere geldelijke voordelen rechtstreeks of onrechtstreeks in ontvangst te nemen van gereglementeerde ondernemingen of emittenten; c) het verbod om gelden en financiële producten van zijn cliënten in ontvangst te nemen en bij te houden; d) het verbod om zijn cliënten beleggingsadvies te verstrekken [1 als bedoeld in artikel 2, 9°, van de wet van 25 oktober 2016 betreffende de toegang tot het beleggingsdienstenbedrijf en betreffende het statuut van en het toezicht op de vennootschappen voor vermogensbeheer en beleggingsadvies]1, en ruimer gezien, het verbod om enig advies over transacties in individuele financiële producten te verstrekken; e) het verbod om mandaten of volmachten te bezitten op rekeningen van zijn cliënten, tenzij op rekeningen van inwonende gezinsleden en van handelsvennootschappen waarvan hij effectief leider is. Elke substantiële wijziging van de verstrekte informatie moet tijdig ter kennis worden gebracht van de cliënt op een duurzame drager duurzame gegevensdrager.
Art. 32. § 1. De onafhankelijk financieel planners of de gereglementeerde ondernemingen die raad over financiële planning verstrekken, moeten alle redelijke maatregelen nemen om belangenconflicten te voorkomen tussen henzelf, inclusief in voorkomend geval de personen die hen controleren, hun leiders en hun medewerkers, enerzijds, en hun cliënten, anderzijds, of tussen hun cliënten onderling, en, als het niet mogelijk blijkt een belangenconflict te vermijden, om dat conflict te identificeren en te beheren teneinde aldus te voorkomen dat dit de belangen van hun cliënten zou schaden. Als de genomen maatregelen met betrekking tot het	Art. 32. § 1. De onafhankelijk financieel planners of de gereglementeerde ondernemingen die raad over financiële planning verstrekken, moeten alle redelijke maatregelen nemen om belangenconflicten te voorkomen tussen henzelf, inclusief in voorkomend geval de personen die hen controleren, hun leiders en hun medewerkers, enerzijds, en hun cliënten, anderzijds, of tussen hun cliënten onderling, en, als het niet mogelijk blijkt een belangenconflict te vermijden, om dat conflict te identificeren en te beheren teneinde aldus te voorkomen dat dit de belangen van hun cliënten zou schaden. Als de genomen maatregelen met betrekking tot het

beheer van een belangenconflict ontoereikend zijn om met redelijke zekerheid te waarborgen dat het risico op schade van de belangen van de cliënten kan worden afgewend, wordt de cliënt, vóór hem raad wordt verstrekt, duidelijk en op een duurzame drager in kennis gesteld van de algemene aard en/of de oorzaak van het belangenconflict. De verstrekte informatie moet voldoende gedetailleerd zijn, gelet op de persoonlijke situatie van de cliënt, opdat hij met kennis van zaken zou kunnen beslissen om al dan niet verder een beroep te blijven doen op de aangeboden diensten. Als de cliënt om die reden beslist de overeenkomst inzake financiële planning stop te zetten, moet hij geen vergoeding betalen. § 2. De gereguleerde ondernemingen die een beleid hebben uitgewerkt voor het beheren van belangenconflicten in het kader van het verstrekken van beleggingsdiensten, moeten het toepassingsbereik van dit beleid uitbreiden tot de belangenconflicten die zich voordoen bij het verstrekken van raad over financiële planning.	beheer van een belangenconflict ontoereikend zijn om met redelijke zekerheid te waarborgen dat het risico op schade van de belangen van de cliënten kan worden afgewend, wordt de cliënt, vóór hem raad wordt verstrekt, duidelijk en op een duurzame drager duurzame gegevensdrager in kennis gesteld van de algemene aard en/of de oorzaak van het belangenconflict. De verstrekte informatie moet voldoende gedetailleerd zijn, gelet op de persoonlijke situatie van de cliënt, opdat hij met kennis van zaken zou kunnen beslissen om al dan niet verder een beroep te blijven doen op de aangeboden diensten. Als de cliënt om die reden beslist de overeenkomst inzake financiële planning stop te zetten, moet hij geen vergoeding betalen. § 2. De gereguleerde ondernemingen die een beleid hebben uitgewerkt voor het beheren van belangenconflicten in het kader van het verstrekken van beleggingsdiensten, moeten het toepassingsbereik van dit beleid uitbreiden tot de belangenconflicten die zich voordoen bij het verstrekken van raad over financiële planning.
Wijziging van de gecoördineerde wet van 10 mei 2015 betreffende de uitoefening van de gezondheidszorgberoepen (artikel 34 van het ontwerp)	
Art. 42, derde lid. Indien gebruik gemaakt wordt van de elektronische handtekening dient deze geavanceerd te zijn, gerealiseerd op basis van een gekwalificeerd certificaat en aangemaakt door een veilig middel.	Art. 42, derde lid. Indien gebruik gemaakt wordt van de elektronische handtekening dient deze geavanceerd te zijn, gerealiseerd op basis van een gekwalificeerd certificaat en aangemaakt door een veilig middel. Indien gebruik gemaakt wordt van de elektronische handtekening dient het te gaan om een gekwalificeerde elektronische handtekening in de zin van artikel 3.12. van verordening (EU) nr. 910/2014 van het Europees Parlement en de Raad van 23 juli 2014 betreffende elektronische identificatie en vertrouwensdiensten voor elektronische transacties in de interne markt en tot intrekking van Richtlijn 1999/93/EG.
Wijzigingen van het koninklijk besluit nr. 38 van 27 juli 1967 houdende inrichting van het sociaal statuut der zelfstandigen (artikelen 35 en 36 van het ontwerp)	
Art. 23ter, §14, eerste lid. Opdat de in §§ 2 en 8 bedoelde kennisgevingen op geldige wijze als beslag onder derden zouden gelden wanneer ze worden verzonden door middel van een procedure waarbij informaticatechnieken worden gebruikt, moeten ze een elektronische handtekening dragen, die met een van de volgende technieken wordt aangebracht : - creatie van een elektronische handtekening met behulp van een Belgische elektronische identiteitskaart;	Art. 23ter, §14, eerste lid. Opdat de in §§ 2 en 8 bedoelde kennisgevingen op geldige wijze als beslag onder derden zouden gelden wanneer ze worden verzonden door middel van een procedure waarbij informaticatechnieken worden gebruikt, moeten ze een elektronische handtekening dragen, die met een van de volgende technieken wordt aangebracht : — creatie van een elektronische handtekening met behulp van een Belgische elektronische identiteitskaart;

- creatie van een digitale handtekening met behulp van een private sleutel toegekend aan een bevoegde ambtenaar op aan de door de raad van bestuur van de inninginstelling van de bijdragen daartoe aangeduide persoon, en vergezeld van een certificaat uitgereikt aan die ambtenaar of aan deze aangeduide persoon, waarbij zowel de private sleutel als het certificaat op een beveiligde wijze in het geheugen van een computer zijn opgeslagen; - creatie van een digitale handtekening met behulp van een private sleutel toegekend aan een instelling en vergezeld van een certificaat uitgereikt aan die instelling, waarbij zowel de private sleutel als het certificaat op een beveiligde wijze in het geheugen van een computer zijn opgeslagen; - creatie van een geavanceerde elektronische handtekening in de zin van artikel 2, 2°, van de wet van 9 juli 2001 houdende vaststelling van bepaalde regels in verband met het juridisch kader voor elektronische handtekeningen en certificatie diensten.	— creatie van een digitale handtekening met behulp van een private sleutel toegekend aan een bevoegde ambtenaar op aan de door de raad van bestuur van de inninginstelling van de bijdragen daartoe aangeduide persoon, en vergezeld van een certificaat uitgereikt aan die ambtenaar of aan deze aangeduide persoon, waarbij zowel de private sleutel als het certificaat op een beveiligde wijze in het geheugen van een computer zijn opgeslagen; — creatie van een digitale handtekening met behulp van een private sleutel toegekend aan een instelling en vergezeld van een certificaat uitgereikt aan die instelling, waarbij zowel de private sleutel als het certificaat op een beveiligde wijze in het geheugen van een computer zijn opgeslagen; — creatie van een geavanceerde elektronische handtekening in de zin van artikel 2, 2°, van de wet van 9 juli 2001 houdende vaststelling van bepaalde regels in verband met het juridisch kader voor elektronische handtekeningen en certificatie diensten Opdat de in paragrafen 2 en 8 bedoelde kennisgevingen op geldige wijze als beslag onder derden zouden gelden wanneer ze worden verzonden door middel van een procedure waarbij informaticatechnieken worden gebruikt, moeten ze een geavanceerde elektronische handtekening dragen in de zin van artikel 3.11. van verordening (EU) nr. 910/2014 van het Europees Parlement en de Raad van 23 juli 2014 betreffende elektronische identificatie en vertrouwensdiensten voor elektronische transacties in de interne markt en tot intrekking van Richtlijn 1999/93/EG of een gekwalificeerde elektronische handtekening in de zin van artikel 3.12. van dezelfde verordening.
Art. 23^{quater}, §10, eerste lid. Opdat de in § 2 bedoelde kennisgevingen geldig zouden zijn wanneer ze worden verzonden door middel van een procedure waarbij informaticatechnieken worden gebruikt, moeten ze een elektronische handtekening dragen, die met een van de volgende technieken wordt aangebracht : - creatie van een elektronische handtekening met behulp van een Belgische elektronische identiteitskaart; - creatie van een digitale handtekening met behulp van een private sleutel toegekend aan een bevoegde ambtenaar of aan de door de raad van bestuur van de inningsinstelling van de bijdragen daartoe aangeduide persoon, en vergezeld van een certificaat uitgereikt aan die ambtenaar of aan deze aangeduide persoon, waarbij zowel de private sleutel als het certificaat op een beveiligde wijze in het geheugen van een computer zijn opgeslagen;	Art. 23^{quater}, §10, eerste lid. Opdat de in § 2 bedoelde kennisgevingen geldig zouden zijn wanneer ze worden verzonden door middel van een procedure waarbij informaticatechnieken worden gebruikt, moeten ze een elektronische handtekening dragen, die met een van de volgende technieken wordt aangebracht : — creatie van een elektronische handtekening met behulp van een Belgische elektronische identiteitskaart; — creatie van een digitale handtekening met behulp van een private sleutel toegekend aan een bevoegde ambtenaar of aan de door de raad van bestuur van de inningsinstelling van de bijdragen daartoe aangeduide persoon, en vergezeld van een certificaat uitgereikt aan die ambtenaar of aan deze aangeduide persoon, waarbij zowel de private sleutel als het certificaat op een beveiligde wijze in het geheugen van een computer zijn opgeslagen;

- creatie van een digitale handtekening met behulp van een private sleutel toegekend aan een instelling en vergezeld van een certificaat uitgereikt aan die instelling, waarbij zowel de private sleutel als het certificaat op een beveiligde wijze in het geheugen van een computer zijn opgeslagen; - creatie van een geavanceerde elektronische handtekening in de zin van artikel 2, 2°, van de wet van 9 juli 2001 houdende vaststelling van bepaalde regels in verband met het juridisch kader voor elektronische handtekeningen en certificatediensten.	— creatie van een digitale handtekening met behulp van een private sleutel toegekend aan een instelling en vergezeld van een certificaat uitgereikt aan die instelling, waarbij zowel de private sleutel als het certificaat op een beveiligde wijze in het geheugen van een computer zijn opgeslagen; — creatie van een geavanceerde elektronische handtekening in de zin van artikel 2, 2°, van de wet van 9 juli 2001 houdende vaststelling van bepaalde regels in verband met het juridisch kader voor elektronische handtekeningen en certificatediensten Opdat de in paragraaf 2 bedoelde kennisgevingen geldig zouden zijn wanneer ze worden verzonden door middel van een procedure waarbij informaticatechnieken worden gebruikt, moeten ze een geavanceerde elektronische handtekening dragen in de zin van artikel 3.11. van verordening (EU) nr. 910/2014 van het Europees Parlement en de Raad van 23 juli 2014 betreffende elektronische identificatie en vertrouwensdiensten voor elektronische transacties in de interne markt en tot intrekking van richtlijn 1999/93/EG of een gekwalificeerde elektronische handtekening in de zin van artikel 3.12. van dezelfde verordening.
---	--

<u>Coordination des articles</u>	
TEXTE DE BASE Ancien texte	TEXTE DE BASE ADAPTE AU PROJET Nouveau texte
Modification du Code civil (article 2 du projet)	
Art. 1649septies, § 3. A la demande du consommateur, la garantie lui est remise par écrit ou lui est présentée sous un autre support durable, mis à sa disposition et auquel il a accès. En tout cas, lorsque le contrat de vente est écrit, il contient les informations visées au § 2.	Art. 1649septies, § 3. A la demande du consommateur, la garantie lui est remise par écrit ou lui est présentée sous un autre support durable sur un support durable , mis à sa disposition et auquel il a accès. En tout cas, lorsque le contrat de vente est écrit, il contient les informations visées au § 2.
Modification du Code de droit économique (articles 3 à 12 du projet)	
Nouveau 15° à l'article I.1. Nouveau alinéa.	Art. I.1., 15° support durable : tout instrument permettant à une personne physique ou morale de stocker des informations qui lui sont adressées personnellement d'une manière lui permettant de s'y reporter aisément à l'avenir pendant un laps de temps adapté aux fins auxquelles les informations sont destinées et qui permet la reproduction à l'identique des informations stockées. Peut constituer un support durable, lorsque ces fonctions sont préservées, le papier ou, dans l'environnement numérique, un courrier électronique reçu par le destinataire ou un document électronique enregistré sur un dispositif de stockage ou attaché à un courrier électronique reçu par le destinataire. Lorsque l'expression « support durable » figure dans une disposition légale ou réglementaire, il y a lieu de considérer que la notion est définie conformément à cette définition.
Art. I.8, 19° (livre VI) support durable: tout instrument permettant au consommateur ou à l'entreprise de stocker des informations qui lui sont adressées personnellement d'une manière permettant de s'y reporter ultérieurement pendant un laps de temps adapté aux fins auxquelles les informations sont destinées et qui permet la reproduction à l'identique des informations stockées;	Art. I.8, 19° (livre VI) support durable: tout instrument permettant au consommateur ou à l'entreprise de stocker des informations qui lui sont adressées personnellement d'une manière permettant de s'y reporter ultérieurement pendant un laps de temps adapté aux fins auxquelles les informations sont destinées et qui permet la reproduction à l'identique des informations stockées; (abrogation)
Art. I.8, 17° (livre XIV) support durable : tout instrument permettant au consommateur ou à la personne exerçant une profession libérale de stocker des informations qui lui sont adressées personnellement d'une manière permettant de s'y reporter ultérieurement pendant un laps de temps	Art. I.8, 17° (livre XIV) support durable : tout instrument permettant au consommateur ou à la personne exerçant une profession libérale de stocker des informations qui lui sont adressées personnellement d'une manière permettant de s'y reporter ultérieurement pendant un laps de temps adapté aux

adapté aux fins auxquelles les informations sont destinées et qui permet la reproduction à l'identique des informations stockées;	fins auxquelles les informations sont destinées et qui permet la reproduction à l'identique des informations stockées; (abrogation)
Art. I.9, 22° support durable : tout instrument permettant à une personne de stocker des informations qui lui sont adressées personnellement d'une manière lui permettant de s'y reporter aisément à l'avenir pendant un laps de temps adapté aux fins auxquelles les informations sont destinées et qui permet la reproduction à l'identique des informations stockées;	Art. I.9, 22° support durable : tout instrument permettant à une personne de stocker des informations qui lui sont adressées personnellement d'une manière lui permettant de s'y reporter aisément à l'avenir pendant un laps de temps adapté aux fins auxquelles les informations sont destinées et qui permet la reproduction à l'identique des informations stockées; (abrogation)
Art. I.19, 5° support durable : tout instrument permettant au consommateur ou à l'entreprise de stocker des informations qui lui sont adressées personnellement d'une manière permettant de s'y reporter ultérieurement pendant un laps de temps adapté aux fins auxquelles les informations sont destinées et qui permet la reproduction à l'identique des informations stockées.	Art. I.19, 5° support durable : tout instrument permettant au consommateur ou à l'entreprise de stocker des informations qui lui sont adressées personnellement d'une manière permettant de s'y reporter ultérieurement pendant un laps de temps adapté aux fins auxquelles les informations sont destinées et qui permet la reproduction à l'identique des informations stockées. (abrogation)
Art. VI.46, § 6. et XIV.28, § 6. Le Roi peut, pour les secteurs d'activité professionnelle ou les catégories de produits, qu'il détermine, prévoir que, lorsqu'un contrat est conclu par téléphone, l'entreprise doit confirmer l'offre auprès du consommateur et que celui-ci n'est lié par l'offre qu'après l'avoir signée ou l'avoir acceptée par écrit. Une telle confirmation peut, le cas échéant, avoir lieu sur un support durable.	Art. VI.46, § 6. et XIV.28, § 6. Le Roi peut, pour les secteurs d'activité professionnelle ou les catégories de produits, qu'il détermine, prévoir que, lorsqu'un contrat est conclu par téléphone, l'entreprise doit confirmer l'offre auprès du consommateur et que celui-ci n'est lié par l'offre qu'après l'avoir signée ou l'avoir acceptée par écrit sur un support durable. Une telle confirmation peut, le cas échéant, avoir lieu sur un support durable.
Art. X.27. Sous réserve de l'application de l'article X.29, la personne qui octroie le droit fournit à l'autre personne, au moins un mois avant la conclusion de l'accord de partenariat commercial visé à l'article I.11, 2°, le projet d'accord ainsi qu'un document particulier reprenant les données visées à l'article X.28. Le projet d'accord et le document particulier sont mis à disposition par écrit ou sur un support durable et accessible à la personne qui reçoit le droit. Si, après la communication du projet d'accord et du document particulier, une donnée reprise à l'article X.28 § 1er, 1°, est modifiée dans ceux-ci, sauf si cette modification est sollicitée par écrit par celui qui reçoit le droit, celui qui octroie le droit fournit à l'autre personne, au moins un mois avant la conclusion de l'accord de partenariat commercial visé à l'article I.11,2°, le projet d'accord modifié et un document particulier simplifié. Ce document particulier reprend au moins les dispositions contractuelles importantes, telles que prévues par l'article X.28, § 1er, 1°, qui ont été modifiées par rapport au document initial.	Art. X.27. Sous réserve de l'application de l'article X.29, la personne qui octroie le droit fournit à l'autre personne, au moins un mois avant la conclusion de l'accord de partenariat commercial visé à l'article I.11, 2°, le projet d'accord ainsi qu'un document particulier reprenant les données visées à l'article X.28. Le projet d'accord et le document particulier sont mis à disposition par écrit ou sur un support durable et accessible à la personne qui reçoit le droit. Le projet d'accord et le document particulier sont mis à disposition sur un support durable, accessible à la personne qui reçoit le droit. Si, après la communication du projet d'accord et du document particulier, une donnée reprise à l'article X.28 § 1er, 1°, est modifiée dans ceux-ci, sauf si cette modification est sollicitée par écrit par celui qui reçoit le droit, celui qui octroie le droit fournit à l'autre personne, au moins un mois avant la conclusion de l'accord de partenariat commercial visé à l'article I.11,2°, le projet d'accord modifié et un document particulier simplifié. Ce document particulier reprend au

Sous réserve de l'application de l'article X.29, et à l'exception des obligations prises dans le cadre d'un accord de confidentialité, aucune autre obligation ne peut être prise, aucune autre rémunération, somme ou caution ne peut être demandée ou payée avant l'expiration du délai d'un mois visé au présent article.	moins les dispositions contractuelles importantes, telles que prévues par l'article X.28, § 1er, 1°, qui ont été modifiées par rapport au document initial. Sous réserve de l'application de l'article X.29, et à l'exception des obligations prises dans le cadre d'un accord de confidentialité, aucune autre obligation ne peut être prise, aucune autre rémunération, somme ou caution ne peut être demandée ou payée avant l'expiration du délai d'un mois visé au présent article.
Art. XI.273/1, § 3. La société de gestion réagit aussi vite que possible à la plainte et au plus tard dans un délai d'un mois à dater du jour de son introduction. Elle met tout en oeuvre pour trouver des réponses claires, pertinentes et satisfaisantes. Pour des motifs exceptionnels motivés, le délai de traitement de la plainte peut être prorogé d'un mois supplémentaire au maximum. La réponse donnée se fait par écrit ou sur un support durable. Lorsque la société de gestion répond que la réclamation est en tout ou en partie non fondée, elle motive sa réponse.	Art. XI.273/1, § 3. La société de gestion réagit aussi vite que possible à la plainte et au plus tard dans un délai d'un mois à dater du jour de son introduction. Elle met tout en oeuvre pour trouver des réponses claires, pertinentes et satisfaisantes. Pour des motifs exceptionnels motivés, le délai de traitement de la plainte peut être prorogé d'un mois supplémentaire au maximum. La réponse donnée se fait par écrit ou sur un support durable. Lorsque la société de gestion répond que la réclamation est en tout ou en partie non fondée, elle motive sa réponse.
Art. XII.15, § 2. Pour l'application du § 1er, il y a lieu de considérer : - que l'exigence d'un écrit est satisfaite par une suite de signes intelligibles et accessibles pour être consultés ultérieurement, quels que soient leur support et leurs modalités de transmission; - que l'exigence, expresse ou tacite, d'une signature est satisfaite dans les conditions prévues soit à l'article 1322, alinéa 2, du Code civil, [2 soit à l'article 3.12. du règlement 910/2014]; - que l'exigence d'une mention écrite de la main de celui qui s'oblige peut être satisfaite par tout procédé garantissant que la mention émane de ce dernier.	Art. XII.15, § 2. Pour l'application du § 1er, il y a lieu de considérer : - que l'exigence d'un écrit est satisfaite par une suite de signes intelligibles et accessibles pour être consultés ultérieurement, quels que soient leur support et leurs modalités de transmission que l'exigence d'un écrit est satisfaite par un ensemble de signes alphabétiques ou de tous autres signes intelligibles apposés sur un support permettant d'y accéder pendant un laps de temps adapté aux fins auxquelles les informations sont destinées et de préserver leur intégrité, quels que soient le support et les modalités de transmission ; - que l'exigence, expresse ou tacite, d'une signature est satisfaite dans les conditions prévues soit à l'article 1322, alinéa 2, du Code civil à l'article 3.10. du règlement 910/2014, soit à l'article 3.12. du règlement 910/2014; - que l'exigence d'une mention écrite de la main de celui qui s'oblige peut être satisfaite par tout procédé garantissant que la mention émane de ce dernier.
Art. XII.16. L'article XII.15 n'est pas applicable aux contrats qui relèvent d'une des catégories suivantes : 1° les contrats qui créent ou transfèrent des droits sur des biens immobiliers, à l'exception des droits de location; 2° les contrats pour lesquels la loi requiert l'intervention des tribunaux, des autorités publiques ou de professions exerçant une autorité publique;	Art. XII.16. L'article XII.15 n'est pas applicable A la condition qu'ils constatent l'existence d'obstacles pratiques à la réalisation d'une exigence légale ou réglementaire de forme dans le cadre du processus de conclusion d'un contrat par voie électronique, les cours et tribunaux compétents peuvent ne pas appliquer l'article XII.15 aux contrats qui relèvent d'une des catégories suivantes :

3° les contrats de sûretés et garanties fournis par des personnes agissant à des fins qui n'entrent pas dans le cadre de leur activité professionnelle ou commerciale; 4° les contrats relevant du droit de la famille ou du droit des successions.	1° les contrats qui créent ou transfèrent des droits sur des biens immobiliers, à l'exception des droits de location; 2° les contrats pour lesquels la loi requiert l'intervention des tribunaux, des autorités publiques ou de professions exerçant une autorité publique; 3° les contrats de sûretés et garanties fournis par des personnes agissant à des fins qui n'entrent pas dans le cadre de leur activité professionnelle ou commerciale; 4° les contrats relevant du droit de la famille ou du droit des successions.
Art. XVI.17, § 2. Lorsque le Service de médiation pour le consommateur a obtenu un règlement amiable du litige, il clôtur le dossier et envoie une confirmation par écrit ou sur un autre support durable aux parties. Si un règlement amiable ne peut pas être obtenu, le Service de médiation pour le consommateur en informe les parties par écrit ou sur un autre support durable et peut en même temps formuler une recommandation à l'entreprise concernée, avec copie au demandeur. Si l'entreprise concernée ne suit pas cette recommandation, elle dispose d'un délai de trente jours calendrier pour faire connaître sa position motivée au Service de médiation pour le consommateur et au demandeur.	Art. XVI.17, § 2. Lorsque le Service de médiation pour le consommateur a obtenu un règlement amiable du litige, il clôtur le dossier et envoie une confirmation par écrit ou sur un autre support durable sur un support durable aux parties. Si un règlement amiable ne peut pas être obtenu, le Service de médiation pour le consommateur en informe les parties par écrit ou sur un autre support durable sur un support durable et peut en même temps formuler une recommandation à l'entreprise concernée, avec copie au demandeur. Si l'entreprise concernée ne suit pas cette recommandation, elle dispose d'un délai de trente jours calendrier pour faire connaître sa position motivée au Service de médiation pour le consommateur et au demandeur.
Art. XVI.25, § 1, 13°, chaque partie est informée par écrit ou sur support durable de l'issue de la procédure de façon motivée.	Art. XVI.25, § 1, 13°, chaque partie est informée par écrit ou sur support durable sur un support durable de l'issue de la procédure de façon motivée.
Modification du Code des droits et taxes divers (article 13 du projet)	
Art. 11. Les actes et écrits tarifés par les articles 3 à 10 sont soumis à un droit forfaitaire, dont le montant varie en fonction de leur nature. Toutefois, lorsqu'un écrit visé aux articles 8 à 10 est dressé en plusieurs doubles ou originaux, le droit est dû pour chaque exemplaire. Les actes et écrits tarifés par les articles 3 à 7, 8, 1°, 9 et 10 sont soumis au droit dès le moment où ils sont dressés et signés ou paraphés, soit à la main, soit sous forme d'une signature électronique telle que prévue par l'article 1322 du Code Civil, par la personne ou par une des personnes qui délivre ces actes et écrits. Les actes et écrits prévus à l'article 8, 2°, 3° et 4°, sont assujettis au droit dès le moment où il sont dressés par le banquier ou la personne y assimilée, les agents de change et les agents de change correspondants qui délivrent ces écrits.	Art. 11. Les actes et écrits tarifés par les articles 3 à 10 sont soumis à un droit forfaitaire, dont le montant varie en fonction de leur nature. Toutefois, lorsqu'un écrit visé aux articles 8 à 10 est dressé en plusieurs doubles ou originaux, le droit est dû pour chaque exemplaire. Les actes et écrits tarifés par les articles 3 à 7, 8, 1°, 9 et 10 sont soumis au droit dès le moment où ils sont dressés et signés ou paraphés, soit à la main, soit sous forme d'une signature électronique telle que prévue par l'article 1322 du Code Civil une signature électronique au sens de l'article 3.10. du règlement (UE) n° 910/2014 du Parlement européen et du Conseil du 23 juillet 2014 sur l'identification électronique et les services de confiance pour les transactions électroniques au sein du marché intérieur et abrogeant la directive 1999/93/CE ou d'une signature

Lorsque les mêmes actes ou écrits, en application des articles 3 à 7, donnent lieu à des taux différents de droits forfaitaires, seul le droit le plus élevé sera dû.	électronique qualifiée au sens de l'article 3.12. de ce même règlement, par la personne ou par une des personnes qui délivre ces actes et écrits. Les actes et écrits prévus à l'article 8, 2°, 3° et 4°, sont assujettis au droit dès le moment où il sont dressés par le banquier ou la personne y assimilée, les agents de change et les agents de change correspondants qui délivrent ces écrits. Lorsque les mêmes actes ou écrits, en application des articles 3 à 7, donnent lieu à des taux différents de droits forfaitaires, seul le droit le plus élevé sera dû.
Modifications du Code des sociétés (articles 14 et 15 du projet)	
Art. 504. alinéa 2. Si le registre est tenu sous la forme électronique, la déclaration de transfert peut prendre la forme électronique et être revêtue d'une signature électronique avancée réalisée sur la base d'un certificat qualifié attestant de l'identité du cédant et du cessionnaire et conçue au moyen d'un dispositif sécurisé de création de signature électronique, en conformité avec la législation applicable.	Art. 504. alinéa 2. Si le registre est tenu sous la forme électronique, la déclaration de transfert peut prendre la forme électronique et être revêtue d'une signature électronique avancée réalisée sur la base d'un certificat qualifié attestant de l'identité du cédant et du cessionnaire et conçue au moyen d'un dispositif sécurisé de création de signature électronique, en signature électronique qualifiée au sens de l'article 3.12. du règlement (UE) n° 910/2014 du Parlement européen et du Conseil du 23 juillet 2014 sur l'identification électronique et les services de confiance pour les transactions électroniques au sein du marché intérieur et abrogeant la directive 1999/93/CE, attestant de l'identité du cédant et du cessionnaire.
Art. 547bis, § 2, alinéa 1er. La désignation d'un mandataire par un actionnaire d'une société visée au § 1er, intervient par écrit ou par un formulaire électronique et doit être signée par l'actionnaire, le cas échéant sous la forme d'une signature électronique avancée au sens de l'article 4, § 4 de la loi du 9 juillet 2001 fixant certaines règles relatives au cadre juridique pour les signatures électroniques et les services de certification, ou par un procédé de signature électronique qui répond aux conditions de l'article 1322 du Code civil.	Art. 547bis, § 2, alinéa 1er. La désignation d'un mandataire par un actionnaire d'une société visée au § 1er, intervient par écrit ou par un formulaire électronique et doit être signée par l'actionnaire, le cas échéant sous la forme d'une signature électronique avancée au sens de l'article 4, § 4 de la loi du 9 juillet 2001 fixant certaines règles relatives au cadre juridique pour les signatures électroniques et les services de certification, ou par un procédé de signature électronique qui répond aux conditions de l'article 1322 du Code civil d'une signature électronique au sens de l'article 3.10. du règlement (UE) n° 910/2014 du Parlement européen et du Conseil du 23 juillet 2014 sur l'identification électronique et les services de confiance pour les transactions électroniques au sein du marché intérieur et abrogeant la directive 1999/93/CE ou d'une signature électronique qualifiée au sens de l'article 3.12. de ce même règlement.
Art. 550, § 2, alinéa 1er. Sans préjudice d'autres mentions exigées par ou en vertu des statuts, le formulaire de vote à distance doit reprendre au moins	Art. 550, § 2, alinéa 1er. Sans préjudice d'autres mentions exigées par ou en vertu des statuts, le formulaire de vote à distance doit reprendre au moins

les mentions suivantes : 1° le nom ou la dénomination sociale de l'actionnaire et son domicile ou siège social; 2° le nombre de voix que l'actionnaire souhaite exprimer à l'assemblée générale; 3° la forme des actions détenues; 4° l'ordre du jour de l'assemblée, en ce compris les propositions de décision; 5° le délai dans lequel le formulaire de vote à distance doit parvenir à la société; 6° la signature de l'actionnaire, le cas échéant, sous la forme d'une signature électronique avancée au sens de l'article 4, § 4, de la loi du 9 juillet 2001 fixant certaines règles relatives au cadre juridique pour les signatures électroniques et les services de certification, ou par un procédé de signature électronique qui répond aux conditions de l'article 1322 du Code civil.	les mentions suivantes : 1° le nom ou la dénomination sociale de l'actionnaire et son domicile ou siège social; 2° le nombre de voix que l'actionnaire souhaite exprimer à l'assemblée générale; 3° la forme des actions détenues; 4° l'ordre du jour de l'assemblée, en ce compris les propositions de décision; 5° le délai dans lequel le formulaire de vote à distance doit parvenir à la société; 6° la signature de l'actionnaire, le cas échéant, sous la forme d'une signature électronique avancée au sens de l'article 4, § 4, de la loi du 9 juillet 2001 fixant certaines règles relatives au cadre juridique pour les signatures électroniques et les services de certification, ou par un procédé de signature électronique qui répond aux conditions de l'article 1322 du Code civil d'une signature électronique au sens de l'article 3.10. du règlement (UE) n° 910/2014 du Parlement européen et du Conseil du 23 juillet 2014 sur l'identification électronique et les services de confiance pour les transactions électroniques au sein du marché intérieur et abrogeant la directive 1999/93/CE ou d'une signature électronique qualifiée au sens de l'article 3.12. de ce même règlement.
Modification du Code pénal social (article 16 du projet)	
Art. 100/3, §1er, alinéa 1er. Par dérogation à l'article 7 de la loi du 10 juillet 2006 relative à la procédure par voie électronique, l'e-PV est signé par son auteur ou ses auteurs de manière électronique au moyen de la signature électronique qui est créée par la carte d'identité électronique.	Art. 100/3, §1er, alinéa 1er. Par dérogation à l'article 7 de la loi du 10 juillet 2006 relative à la procédure par voie électronique, l'e-PV est signé par son auteur ou ses auteurs de manière électronique au moyen de la signature électronique qui est créée par la carte d'identité électronique L'e-PV est signé par son auteur ou ses auteurs de manière électronique au moyen d'une signature électronique qualifiée au sens de l'article 3.12. du règlement (UE) n° 910/2014 du Parlement européen et du Conseil du 23 juillet 2014 sur l'identification électronique et les services de confiance pour les transactions électroniques au sein du marché intérieur et abrogeant la directive 1999/93/CE.
Modification de la loi du 25 Ventôse an XI contenant organisation du notariat (article 17 du projet)	
Art. 25, alinéa 3. Les expéditions ou les grosses peuvent porter une signature électronique avancée, conformément à l'article 4, § 4, de la loi du 9 juillet 2001 fixant certaines règles relatives au cadre juridique pour les signatures électroniques et les services de certification. Dans ce cas, l'empreinte du cachet visé à l'article 27 n'est pas requise.	Art. 25, alinéa 3. Les expéditions ou les grosses peuvent porter une signature électronique avancée, conformément à l'article 4, § 4, de la loi du 9 juillet 2001 fixant certaines règles relatives au cadre juridique pour les signatures électroniques et les services de certification une signature électronique qualifiée au sens de l'article 3.12. du règlement (UE) n° 910/2014

	du Parlement européen et du Conseil du 23 juillet 2014 sur l'identification électronique et les services de confiance pour les transactions électroniques au sein du marché intérieur et abrogeant la directive 1999/93/CE. Dans ce cas, l'empreinte du cachet visé à l'article 27 n'est pas requise.
Modification de la loi du 27 juin 1969 révisant l'arrêté-loi du 28 décembre 1944 concernant la sécurité sociale des travailleurs (article 18 du projet)	
Art. 41^{quater}, § 12, alinéa 1er. Pour que les notifications visées au §§ 2 et 7 emportent valablement saisie-arrêt lorsqu'elles sont envoyées par une procédure utilisant les techniques de l'informatique, elles doivent être revêtues d'une signature électronique, implémentée selon l'une des techniques suivantes : - création d'une signature électronique à l'aide d'une carte d'identité belge; - création d'une signature digitale à l'aide d'une clé privée accordée à un fonctionnaire compétent et accompagnée d'un certificat délivré à ce fonctionnaire, où tant la clé privée que le certificat sont conservés de manière sécurisée dans la mémoire de l'ordinateur; - création d'une signature digitale à l'aide d'une clé privée accordée à une institution et accompagnée d'un certificat délivré à cette institution, où tant la clé privée que le certificat sont stockés de manière sécurisée dans la mémoire d'un ordinateur; - création d'une signature électronique avancée au sens de l'article 2, 2° de la loi du 9 juillet 2001 fixant certaines règles relatives au cadre juridique pour les signatures électroniques et les services de certification.	Art. 41^{quater}, § 12, alinéa 1er. <u>Pour que les notifications visées au §§ 2 et 7 emportent valablement saisie-arrêt lorsqu'elles sont envoyées par une procédure utilisant les techniques de l'informatique, elles doivent être revêtues d'une signature électronique, implémentée selon l'une des techniques suivantes :</u> <u>- création d'une signature électronique à l'aide d'une carte d'identité belge;</u> <u>- création d'une signature digitale à l'aide d'une clé privée accordée à un fonctionnaire compétent et accompagnée d'un certificat délivré à ce fonctionnaire, où tant la clé privée que le certificat sont conservés de manière sécurisée dans la mémoire de l'ordinateur;</u> <u>- création d'une signature digitale à l'aide d'une clé privée accordée à une institution et accompagnée d'un certificat délivré à cette institution, où tant la clé privée que le certificat sont stockés de manière sécurisée dans la mémoire d'un ordinateur;</u> <u>- création d'une signature électronique avancée au sens de l'article 2, 2° de la loi du 9 juillet 2001 fixant certaines règles relatives au cadre juridique pour les signatures électroniques et les services de certification.</u> Pour que les notifications visées aux paragraphes 2 et 7 emportent valablement saisie-arrêt lorsqu'elles sont envoyées par une procédure utilisant les techniques de l'informatique, elles doivent être revêtues : - d'une signature électronique avancée au sens de l'article 3.11. du règlement (UE) n° 910/2014 du Parlement européen et du Conseil du 23 juillet 2014 sur l'identification électronique et les services de confiance pour les transactions électroniques au sein du marché intérieur et abrogeant la directive 1999/93/CE, ou - d'une signature électronique qualifiée au sens de l'article 3.12. de ce règlement, ou du cachet électronique qualifié d'une institution au sens de l'article 3.27. de ce règlement.
Modification de la loi du 2 août 2002 relative à la surveillance du secteur financier et aux services financiers (article 19 du projet)	

Art. 27ter, § 7, alinéa 3. Lorsque l'accord d'achat ou de vente d'un instrument financier est conclu en utilisant un moyen de communication à distance qui ne permet pas la transmission préalable de la déclaration d'adéquation, l'entreprise réglementée peut fournir la déclaration écrite d'adéquation sur un support durable immédiatement après que le client soit lié par un accord, sous réserve que les conditions suivantes soient réunies: 1° le client a consenti à recevoir la déclaration d'adéquation sans délai excessif après la conclusion de la transaction; et 2° l'entreprise réglementée a donné au client la possibilité de retarder la transaction afin qu'il puisse recevoir au préalable la déclaration d'adéquation.	Art. 27ter, § 7, alinéa 3. Lorsque l'accord d'achat ou de vente d'un instrument financier est conclu en utilisant un moyen de communication à distance qui ne permet pas la transmission préalable de la déclaration d'adéquation, l'entreprise réglementée peut fournir la déclaration écrite d'adéquation sur un support durable immédiatement après que le client soit lié par un accord, sous réserve que les conditions suivantes soient réunies: 1° le client a consenti à recevoir la déclaration d'adéquation sans délai excessif après la conclusion de la transaction; et 2° l'entreprise réglementée a donné au client la possibilité de retarder la transaction afin qu'il puisse recevoir au préalable la déclaration d'adéquation.
Modification de la loi programme (I) du 24 décembre 2002 (article 20 du projet)	
<i>La modification ne concerne que le texte néerlandais.</i>	<i>La modification ne concerne que le texte néerlandais.</i>
Modification de la loi du 24 février 2003 concernant la modernisation de la gestion de la sécurité sociale et concernant la communication électronique entre des entreprises et l'autorité fédérale (article 21 du projet)	
Art. 4/1. Une signature apposée à l'aide de la carte d'identité électronique (e-ID) est assimilée à une signature manuscrite.	Art. 4/1. Une signature apposée à l'aide de la carte d'identité électronique (e-ID) Une signature électronique qualifiée au sens de l'article 3.12. du règlement (UE) n° 910/2014 du Parlement européen et du Conseil du 23 juillet 2014 sur l'identification électronique et les services de confiance pour les transactions électroniques au sein du marché intérieur et abrogeant la directive 1999/93/CE est assimilée à une signature manuscrite.
Modification de la loi du 28 avril 2003 relative aux pensions complémentaires et au régime fiscal de celles-ci et de certains avantages complémentaires en matière de sécurité sociale (article 22 du projet)	
<i>La modification ne concerne que le texte néerlandais.</i>	<i>La modification ne concerne que le texte néerlandais.</i>
Modification de la loi du 7 mai 2004 relative aux expérimentations sur la personne humaine (article 23 du projet)	
Art. 11/1, § 2, alinéa 5. L'introduction de la demande peut se faire de manière électronique selon les modalités fixées par l'Agence fédérale des médicaments et des produits de santé. Le formulaire sous forme électronique doit être revêtu d'une signature électronique avancée réalisée sur la base d'un certificat qualifié attestant de l'identité de la personne morale demanderesse et conçue au moyen d'un dispositif sécurisé de création de signature électronique, en conformité avec la législation applicable.	Art. 11/1, § 2, alinéa 5. L'introduction de la demande peut se faire de manière électronique selon les modalités fixées par l'Agence fédérale des médicaments et des produits de santé. Le formulaire sous forme électronique doit être revêtu d'une signature électronique avancée réalisée sur la base d'un certificat qualifié attestant de l'identité de la personne morale demanderesse et conçue au moyen d'un dispositif sécurisé de création de signature électronique, en conformité avec la législation applicable un cachet électronique qualifié au sens de l'article 3.27. du

	règlement (UE) n° 910/2014 du Parlement européen et du Conseil du 23 juillet 2014 sur l'identification électronique et les services de confiance pour les transactions électroniques au sein du marché intérieur et abrogeant la directive 1999/93/CE.
Modification de la loi du 15 décembre 2004 relative aux sûretés financières et portant des dispositions fiscales diverses en matière de conventions constitutives de sûreté réelle et de prêts portant sur des instruments financiers (article 24 du projet)	
Art. 6. La conclusion des conventions constitutives de sûreté réelle visées à l'article 4 doit être établie par écrit, en ce compris la forme électronique et tout autre support durable, ou par toutes voies de droit admises en matière commerciale. Il en va de même de l'identification d'avoirs faisant l'objet d'une convention constitutive de sûreté réelle et, pour les instruments financiers, de leur remise.	Art. 6. La conclusion des conventions constitutives de sûreté réelle visées à l'article 4 doit être établie par écrit, en ce compris la forme électronique et tout autre support durable sur un support durable , ou par toutes voies de droit admises en matière commerciale. Il en va de même de l'identification d'avoirs faisant l'objet d'une convention constitutive de sûreté réelle et, pour les instruments financiers, de leur remise.
Modification de la loi du 15 mai 2007 relative à la protection des consommateurs en ce qui concerne les services de radiotransmission et de radiodistribution (article 25 du projet)	
Art. 2, 7°. " support durable " : tout instrument permettant au consommateur de stocker des informations qui lui sont adressées personnellement d'une manière permettant de s'y reporter aisément à l'avenir pendant un laps de temps adapté aux fins auxquelles les informations sont destinées et qui permet la reproduction à l'identique des informations stockées;	Art. 2, 7°. " support durable " : tout instrument permettant au consommateur de stocker des informations qui lui sont adressées personnellement d'une manière permettant de s'y reporter aisément à l'avenir pendant un laps de temps adapté aux fins auxquelles les informations sont destinées et qui permet la reproduction à l'identique des informations stockées; « support durable : tout instrument tel que défini à l'article I.1,15° du Code de droit économique ;
Modification de la loi du 30 décembre 2009 portant des dispositions diverses (article 26 du projet)	
Art. 158, § 4. Le recours tant par le centre public d'action sociale que par l'Etat à la procédure électronique telle que définie au paragraphe 1er, s'accompagne d'une authentification par une signature électronique avancée, réalisée sur la base d'un certificat qualifié et conçue au moyen d'un dispositif sécurisé de création de signature, tel que défini à l'article 4 de la loi du 9 juillet 2001 fixant certaines règles relatives au cadre juridique pour les signatures électroniques et les services de certification.	Art. 158, § 4. Le recours tant par le centre public d'action sociale que par l'Etat à la procédure électronique telle que définie au paragraphe 1er, s'accompagne d'une authentification par une signature électronique avancée, réalisée sur la base d'un certificat qualifié et conçue au moyen d'un dispositif sécurisé de création de signature, tel que défini à l'article 4 de la loi du 9 juillet 2001 fixant certaines règles relatives au cadre juridique pour les signatures électroniques et les services de certification une signature électronique qualifiée au sens de l'article 3.12. du règlement (UE) n° 910/2014 du Parlement européen et du Conseil du 23 juillet 2014 sur l'identification électronique et les services de confiance pour les transactions électroniques au sein du marché intérieur et abrogeant la directive 1999/93/CE.
Modification de la loi 28 août 2011 relative à la protection des consommateurs en matière de contrats	

d'utilisation de biens à temps partagé, de produits de vacances à long terme, de revente et d'échange (article 27 à 29 du projet)	
Art. 4, §1er, 8°. support durable : l'instrument permettant au consommateur ou au professionnel de conserver des informations qui lui sont adressées personnellement, d'une manière permettant de s'y reporter aisément à l'avenir pendant une période adaptée aux fins auxquelles les informations sont destinées, et qui permet la reproduction à l'identique des informations conservées;	Art. 4, §1er, 8°. support durable : l'instrument permettant au consommateur ou au professionnel de conserver des informations qui lui sont adressées personnellement, d'une manière permettant de s'y reporter aisément à l'avenir pendant une période adaptée aux fins auxquelles les informations sont destinées, et qui permet la reproduction à l'identique des informations conservées support durable : tout instrument tel que défini à l'article I.1,15° du Code de droit économique;
Art. 8, §3. Les informations et leurs modifications sont fournies par le professionnel gratuitement, par écrit, de manière claire et compréhensible, sur un support papier ou sur un autre support durable aisément accessible pour le consommateur.	Art. 8, §3. Les informations et leurs modifications sont fournies par le professionnel gratuitement, par écrit , de manière claire et compréhensible, sur un support papier ou sur un autre support durable aisément accessible pour le consommateur.
Art. 10. Au moment de la conclusion du contrat, le professionnel remet au consommateur une ou plusieurs copies écrites de l'ensemble du contrat sur support papier ou sur un autre support durable.	Art. 10. Au moment de la conclusion du contrat, le professionnel remet au consommateur une ou plusieurs copies écrites de l'ensemble du contrat sur support papier ou sur un autre support durable.
Modification de la loi du 4 avril 2014 relative aux assurances (article 30 du projet)	
Art. 257, 9°. "support durable" : tout instrument permettant au client de stocker des informations qui lui sont adressées personnellement, de telle sorte qu'elles puissent être consultées ultérieurement pendant une période adaptée à l'objectif de ces informations, et permettant la reproduction exacte des informations stockées; en particulier, la notion de support durable inclut les disquettes informatiques, les CD-ROM, les DVD et le disque dur de l'ordinateur du consommateur sur lequel le courrier électronique est stocké, mais ne comprend pas un site Internet, sauf si ce site satisfait aux critères spécifiés dans la définition du support durable;	Art. 257, 9°. " support durable " : tout instrument permettant au client de stocker des informations qui lui sont adressées personnellement, de telle sorte qu'elles puissent être consultées ultérieurement pendant une période adaptée à l'objectif de ces informations, et permettant la reproduction exacte des informations stockées; en particulier, la notion de support durable inclut les disquettes informatiques, les CD-ROM, les DVD et le disque dur de l'ordinateur du consommateur sur lequel le courrier électronique est stocké, mais ne comprend pas un site Internet, sauf si ce site satisfait aux critères spécifiés dans la définition du support durable; support durable : tout instrument tel que défini à l'article I.1,15° du Code de droit économique ;
Modification de la loi du 29 avril 2013 relative à l'acte sous seing privé contresigné par les avocats des parties (article 31 du projet)	
Art. 4, alinéa 2. Sauf si l'acte contresigné par les avocats de toutes les parties est revêtu d'une signature électronique au sens de l'article 4, § 4, de la loi du 9 juillet 2001 fixant certaines règles relatives au cadre juridique pour les signatures électroniques et les services de certification, celui-ci est établi au moins en	Art. 4, alinéa 2. Sauf si l'acte contresigné par les avocats de toutes les parties est revêtu d'une signature électronique au sens de l'article 4, § 4, de la loi du 9 juillet 2001 fixant certaines règles relatives au cadre juridique pour les signatures électroniques et les services de certification d'une signature qualifiée au

autant d'originaux qu'il y a de parties ayant un intérêt distinct et d'avocats signataires.	sens de l'article 3.12. du règlement (UE) n° 910/2014 du Parlement européen et du Conseil du 23 juillet 2014 sur l'identification électronique et les services de confiance pour les transactions électroniques au sein du marché intérieur et abrogeant la directive 1999/93/CE, celui-ci est établi au moins en autant d'originaux qu'il y a de parties ayant un intérêt distinct et d'avocats signataires.
Modification de la loi du 30 juillet 2013 relative à la certification d'un système de caisse enregistreuse dans le secteur horeca (article 32 du projet)	
Art. 2, alinéa 1er, 4°. " VAT signing card " (VSC) : la smartcard, autre élément du module de contrôle, pourvue d'un numéro d'identification unique et d'un certificat unique pour l'élaboration d'une signature digitale ;	Art. 2, alinéa 1er, 4°. " VAT signing card " (VSC) : la smartcard, autre élément du module de contrôle, pourvue d'un numéro d'identification unique et d'un certificat unique pour l'élaboration d'une signature digitale certificat unique de signature électronique au sens de l'article 3.14. du règlement (UE) n° 910/2014 du Parlement européen et du Conseil du 23 juillet 2014 sur l'identification électronique et les services de confiance pour les transactions électroniques au sein du marché intérieur et abrogeant la directive 1999/93/CE ou d'un certificat qualifié unique de signature électronique au sens de l'article 3.15. de ce même règlement ou d'un certificat unique de cachet électronique au sens de l'article 3.29. de ce même règlement ou d'un certificat qualifié unique de cachet électronique au sens de l'article 3.30. de ce même règlement;
Modification de la loi du 25 avril 2014 relative au statut et au contrôle des planificateurs financiers indépendants et à la fourniture de consultations en planification par des entreprises réglementées et modifiant le Code des sociétés et la loi du 2 août 2002 relative à la surveillance du secteur financier et aux services financiers (article 33 du projet)	
<i>La modification ne concerne que le texte néerlandais.</i>	<i>La modification ne concerne que le texte néerlandais.</i>
Modification de la loi coordonnée du 10 mai 2015 relative à l'exercice des professions des soins de santé (article 34 du projet)	
Art. 42, alinéa 3. Si la signature électronique est utilisée, celle-ci doit être avancée, réalisée sur base d'un certificat qualifié et effectuée par un moyen sûr.	Art. 42, alinéa 3. Si la signature électronique est utilisée, celle-ci doit être avancée, réalisée sur base d'un certificat qualifié et effectuée par un moyen sûr Si la signature électronique est utilisée, il doit s'agir d'une signature électronique qualifiée au sens de l'article 3.12. du règlement (UE) n° 910/2014 du Parlement européen et du Conseil du 23 juillet 2014 sur l'identification électronique et les services de confiance pour les transactions électroniques au sein du marché intérieur et abrogeant la directive 1999/93/CE.

Modifications de l'arrêté royal n° 38 du 27 juillet 1967 organisant le statut social des travailleurs indépendants (articles 35 et 36 du projet)	
Art. 23ter, §14, alinéa 1er. Pour que les notifications visées aux §§ 2 et 8 emportent valablement saisie-arrêt lorsqu'elles sont envoyées au moyen d'une procédure utilisant les techniques de l'informatique, elles doivent être revêtues d'une signature électronique, implémentée selon l'une des techniques suivantes : - création d'une signature électronique à l'aide d'une carte d'identité belge; - création d'une signature digitale à l'aide d'une clé privée accordée à un fonctionnaire compétent ou à la personne désignée à cette fin par le conseil d'administration de l'organisme percepteur des cotisations, et accompagnée d'un certificat délivré à ce fonctionnaire ou à cette personne désignée, où tant la clé privée que le certificat sont stockés de manière sécurisée dans la mémoire de l'ordinateur; - création d'une signature digitale à l'aide d'une clé privée accordée à une institution et accompagnée d'un certificat délivré à cette institution, où tant la clé privée que le certificat sont stockés de manière sécurisée dans la mémoire d'un ordinateur; - création d'une signature électronique avancée au sens de l'article 2, 2°, de la loi du 9 juillet 2001 fixant certaines règles relatives au cadre juridique pour les signatures électroniques et les services de certification.	Art. 23ter, §14, alinéa 1er. Pour que les notifications visées aux §§ 2 et 8 emportent valablement saisie-arrêt lorsqu'elles sont envoyées au moyen d'une procédure utilisant les techniques de l'informatique, elles doivent être revêtues d'une signature électronique, implémentée selon l'une des techniques suivantes : — création d'une signature électronique à l'aide d'une carte d'identité belge; — création d'une signature digitale à l'aide d'une clé privée accordée à un fonctionnaire compétent ou à la personne désignée à cette fin par le conseil d'administration de l'organisme percepteur des cotisations, et accompagnée d'un certificat délivré à ce fonctionnaire ou à cette personne désignée, où tant la clé privée que le certificat sont stockés de manière sécurisée dans la mémoire de l'ordinateur; — création d'une signature digitale à l'aide d'une clé privée accordée à une institution et accompagnée d'un certificat délivré à cette institution, où tant la clé privée que le certificat sont stockés de manière sécurisée dans la mémoire d'un ordinateur; — création d'une signature électronique avancée au sens de l'article 2, 2°, de la loi du 9 juillet 2001 fixant certaines règles relatives au cadre juridique pour les signatures électroniques et les services de certification. Pour que les notifications visées aux paragraphes 2 et 8 emportent valablement saisie-arrêt lorsqu'elles sont envoyées au moyen d'une procédure utilisant les techniques de l'informatique, elles doivent être revêtues d'une signature électronique avancée au sens de l'article 3.11. du règlement (UE) n° 910/2014 du Parlement européen et du Conseil du 23 juillet 2014 sur l'identification électronique et les services de confiance pour les transactions électroniques au sein du marché intérieur et abrogeant la directive 1999/93/CE ou d'une signature électronique qualifiée au sens de l'article 3.12. de ce même règlement.
Art. 23quater, §10, alinéa 1er. Pour que les notifications visées au § 2 soient valables lorsqu'elles sont envoyées au moyen d'une procédure utilisant les techniques de l'informatique, elles doivent être revêtues d'une signature électronique, implémentée selon l'une des techniques suivantes : - création d'une signature électronique à l'aide d'une carte d'identité belge; - création d'une signature digitale à l'aide d'une clé privée accordée à un fonctionnaire compétent ou à la personne désignée à cette fin par le conseil	Art. 23quater, §10, alinéa 1er. Pour que les notifications visées au § 2 soient valables lorsqu'elles sont envoyées au moyen d'une procédure utilisant les techniques de l'informatique, elles doivent être revêtues d'une signature électronique, implémentée selon l'une des techniques suivantes : — création d'une signature électronique à l'aide d'une carte d'identité belge; — création d'une signature digitale à l'aide d'une clé privée accordée à un fonctionnaire compétent ou à la personne désignée à cette fin par le conseil

d'administration de l'organisme percepteur des cotisations, et accompagnée d'un certificat délivré à ce fonctionnaire ou à cette personne désignée, où tant la clé privée que le certificat sont stockés de manière sécurisée dans la mémoire de l'ordinateur; - création d'une signature digitale à l'aide d'une clé privée accordée à une institution et accompagnée d'un certificat délivré à cette institution, où tant la clé privée que le certificat sont stockés de manière sécurisée dans la mémoire d'un ordinateur; - création d'une signature électronique avancée au sens de l'article 2, 2°, de la loi du 9 juillet 2001 fixant certaines règles relatives au cadre juridique pour les signatures électroniques et les services de certification.	d'administration de l'organisme percepteur des cotisations, et accompagnée d'un certificat délivré à ce fonctionnaire ou à cette personne désignée, où tant la clé privée que le certificat sont stockés de manière sécurisée dans la mémoire de l'ordinateur; — création d'une signature digitale à l'aide d'une clé privée accordée à une institution et accompagnée d'un certificat délivré à cette institution, où tant la clé privée que le certificat sont stockés de manière sécurisée dans la mémoire d'un ordinateur; — création d'une signature électronique avancée au sens de l'article 2, 2°, de la loi du 9 juillet 2001 fixant certaines règles relatives au cadre juridique pour les signatures électroniques et les services de certification Pour que les notifications visées au paragraphe 2 soient valables lorsqu'elles sont envoyées au moyen d'une procédure utilisant les techniques de l'informatique, elles doivent être revêtues d'une signature électronique avancée au sens de l'article 3.11. du règlement (UE) n° 910/2014 du Parlement européen et du Conseil du 23 juillet 2014 sur l'identification électronique et les services de confiance pour les transactions électroniques au sein du marché intérieur et abrogeant la directive 1999/93/CE ou d'une signature électronique qualifiée au sens de l'article 3.12. de ce même règlement.
---	--